

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Kultuuripärandi loovrakenduste magistriõppekava

Tiina Kull

NÖÖBILIISTUGA RAHVARÕIVASÄRGID EESTIS.
Pärandtehnoloogiline uurimus esikinnise konstruktsioonidest

Magistritöö

Juhendaja: Inna Raud, MA, rahvarõiva nooremlektor

Viljandi 2022

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Nöobiliistuga särk	7
1.1 Terminoloogia	7
1.2 Lisakangata konstrueeritud sisselõikelise kinnise kadumise lugu	10
1.3 Varasem uurimislugu nöobitavast rahvarõivasärgist	16
1.4. Etnograafilise arhiivi materjalid nöobiliistuga särkide kohta	21
2. Nöobiliistuga särkide levik, tehnoloogia ja tüpologia	24
2.1 Valim ja meetod	24
2.2 Nöobiliistuga särkide levik ja tehnoloogia	28
2.3 Nöobiliistu tüübid	31
3. Nöobiliistuga särk kui rahvarõivas	35
3.1 Rahvarõivas kui kultuuriline konstruktsioon	35
3.2 Rahvarõivasärkide määratlemise teoreetilised alused	38
3.3 Nöobiliistuga rahvarõivasärkide metoodilise materjali väljatöötamise alused	41
Kokkuvõte	43
Estonian Historical Shirts with a Front Placket. A Craft Research into the Construction of Folk Costume Shirt Fronts	45
Kasutatud materjalid	47
Kasutatud etnograafilised allikad	49
Kasutatud esemelised allikad	49
Lisad	50
LISA 1. Inventeerimiskaart muuseumiesemete kaardistamiseks	51
LISA 2. Loetelu magistritöös kasutatud etnograafilistest esemetest	57
LISA 3. Nöobiliistuga rahvarõivasärkide esikinniste metoodiline materjal	83

Sissejuhatus

Rahvarõivasteks nimetatakse eesti talurahva 19. sajandi pidulikku rõivastust. Märgilise tähenduse sai see juba üle-eelmise sajandi lõpul, mil ärksamad rahvusliku liikumise aktivistid manitsesid eestlasi mitte hülgamma nii ainuomast talupojarõivastust. Eestlasi kutsuti kandma oma rõivaid uhkusega pidupuhkudel, näiteks rahvuslikel üritustel ja laulupidudel (Värv, 2008). Sealt edasi olemegi rahvarõivaid kui eestluse märki kalliks pidanud.

Rahvarõivad jagatakse paikkondlike eripärade kaupa nelja suuremasse gruppi: Põhja-Eesti, Lõuna-Eesti, Lääne-Eesti ja saared. Piirkondade sees esinevad veel eristuvad grupid nagu setod Lõuna-Eestis või näiteks saarte rõivaid saab igal saarel käsitleda täiesti eriilmelise grupina. Lõpuks saab vaadelda rahvarõivaid kihelkondade kaupa, sest inimeste liikuvus oli väike ning rõivastega seotud tavad kujunesid kihelkonniti.

Olles lõpetanud aastal 2011. aastal Tartus Eesti Rahva Muuseumi juures rahvarõivaste valmistajate kooli, uurides ja tehes Maarja-Magdaleena 19. sajandi keskpaiga rahvarõivaid, süvenes minu huvi rahvarõivaste vastu. Pärast seda olen tellinud või valmistanud erinevate Põhja-Tartumaa kihelkondade rõivaid oma juhendatud rühmade rahvatantsijatele. Aastal 2012 hakkasime Tarbatu vilistlasrühma naistega endale tegema Helme kihelkonna rahvariideid. Kultuurkapitali abiga saime soetada seelikud ja vööd ning poest materjalid ülejäänud esemete isetegemiseks. Kuna minul oli ainsana olemas rahvarõivakooli kogemus, seadsin sammud Eesti Rahva Muuseumi (edaspidi ERM) uurimissaali poole Veski tänaval, et uurida Helme särki ERM 18444.

Mind paelus selle särgi esikinnis, mis on konstrueeritud lisaribasid kasutamata samast esitüki kangast. Kinniseäärete voltimise tõttu ette keskele jäänud kanga ülejääk on omakorda volditud. Nii tekib kinnise alla voldikimp ja see on kaetud väikese kinni tepitud nelinurkse riidelapiga. Hoolimata sellest, et me ei leidnud vilistlasrühma naistega kusagilt õpetust, kuidas sellist särki õmmelda, otsustasime siiski originaalse lõike kasuks. Sealt edasi olen aastaid jälginud, kuidas teised on Helme särgi esikinnist õmmelnud. Selle uurimuse käigus selgus, et seda kinnist on originaaltruult tehtud ARSis (Kull, vestlus ARSi töötajaga, 25.04.2022), kuid märksa rohkem on silma hakanud mingil moel mugandatud või muudetud Helme särgikinnise variant.

Kihelkondades, kus nõõbitav esikinnis on kaunistatud piirkonnale omanäolise rahvusliku tikandiga nagu näiteks Muhus või Lihulas, tunneme nõõbitava kinnisega särke

eksimatult rahvarõivastena. Küll aga on lihtsalt valged, sarnase lõikega särgid ülejäänud Eesti kihelkondadest, sattunud vaeslapse rolli.

Esimene probleem on, et rahvarõiva komplektide koostajad jätavad sageli sellised särgid valikust välja. Kuna nõobiliistuga särkide kohta on vähe teavet, siis valides pilupalistusega või nõõbitava särgi vahel, valitakse turvaliselt esimene. See viib üheülbaliste rahvarõivakostüümide tekkimiseni ning kaotab meie pärandi mitmekesisuse. Seda ka kihelkondades, kus muuseumiesemete hulgas on mitmeid võimalikke valikuid.

Teine probleem on see, et kui nõõbitava esikinnisega särk valitakse küll välja, siis ei järgita esikinnise originaalkonstruksiooni. Tavalise pilu-palistusega töödeldud esikinnise juurde tehakse originaalis nõõbiliistuga särgi tikandid ja kaunistused (Kull, vestlus rahvarõivakooli lõpetanuga, 21.09.2021). Nõõpidega kinnise mittekasutamine ahendab rahvarõivaste detailirohkust ning süvendab tõendamata arvamust, et nõõbiliistuga särk ei saa olla vana ning viib ebavajaliku ajastute segamiseni. Samas räägitakse üha rohkem sellest, et rahvarõivaid tuleb teha ajastutruult.

Kolmas võimalik muremuster on see, et tehakse küll nõõpidega esikinnis, aga ei osata märgata ja teha seda algupärasel viisil. Kinnis konstrueeritakse pigem vastavalt tänapäevasele õmblustehnoloogiale kasutades lisaribasid (võib leida mitmeid näiteid, kui otsida selle sama Helme särgi fotosid Internetist). Selline lähenemine jätab meid vaesemaks tehnoloogiliste valikute osas, mis sarnaselt mitmekülgetele kaunistamise võtetele on samuti osa meie pärandiloost.

Seega saan **uurimisprobleemina** sõnastada, et meil puudub teadmine, kui palju selliseid särke lisaks kõne all olnud Helme särkile veel muuseumisse kogutud on. Samuti puuduvad õpetused, kuidas selliseid särke originaaltruult taasluua. Me ei tea, mis ajastust sellised särgid on, või miks neid enam teha ei osata.

Antud töö **uuritavaks objektiks** on nõõbitava esikinnisega rahvarõivasärk. See on iga särk, mille esikinnisel on kas kasutatud kinnituseks nõõpe (mõnel üksikul juhul trukke) või mille esihõlma on volditud, saavutades samast kangast liist ning mis jääb ajaliselts samadesse piiridesse rahvarõivaste aktiivse kandmisega ehk 19. sajandisse ja mõnes piirkonnas ka 20. sajandi algusesse. Erilise vaatluse all on praeguseks kadunud õmblustehnoloogia, kus sisselõikeline nõõbiliistuga kinnis on loodud samast esitüki kangast.

Algsesse valimisse kuuluvad kõik ERMi kogudes olevad nõõbiliistuga särgid, kaasa arvatud need, mis jäävad ajaliselts väljapoole antud töö uurimisobjekti ehk on hilisemad, kui rahvarõivaste aktiivse kandmise aeg. Selline valim annab teavet uurimise

objekti kohta ning võimaldab paremini välja tuua arengut ja muutusi rahvarõivasärgi konstruktsioonis. Kuna me ei tea, millised särkidest saame lugeda rahvarõivaks ja kas sellist särki tehti ka hiljem, oli kasulik uurida läbi kõik kogutud särgid. Valim on valiidne, sest ERMi esemekogu on kõige suurem Eestis, see hõlmab piirkonnana tervet Eestit ning kogu uuritavat ajaperioodi.

Kombineeritud uurimuse **eesmärk** on täita tühimik eesti rahvarõivaste õmblemise traditsioonides, otsides vastuseid kolmele **uurimisküsimusele**:

1. Millised on Eesti Rahva Muuseumis säilinud nõobiliistuga särgid?
2. Kas ja millised nõobiliistuga särgid on rahvarõivad?
3. Milline on nõobiliistuga rahvarõivasärkide õmblemise tehnoloogia?

Esimese uurimisküsimuse jaoks viin läbi pärandtehnoloogilise esemeuurimuse, kus ERMi kogudest vaatan läbi ning tähendan üles kõik nõõbitava esikinnisega särgid. Kasutan inventeerimiskaarti keskkonnas forms.google.com, mille kaudu saan andmed konverteerida tabelarvutusprogrammi nende lihtsamaks võrdlemiseks. Pärandtehnoloogiliseks teeb minu uurimise lähenemisviis, kus praktikuna vaatlen esemeid peaaesjalikult küsimusega, kuidas need on tehtud. Leitud särgid liigendan tüüpide alusel ning lisan igale tüübile omase konstruktsioonilise voltimise joonise.

Teisele uurimisküsimusele vastamiseks määratlen, mis on rahvarõivad ning võrdlen valmistamise aastat ja lõikelist arengut, mille olen saanud esemeuurimuse käigus.

Kolmandale uurimisküsimusele vastamiseks kasutan pärandtehnoloogilist praktikapõhist meetodit, kus ise läbi katsetades ja joonistades taasloon nõobiliistudega särkide õmblemistehnoloogia ning kirjeldan seda.

Töö tulemused on väärtuslikud kõikidele, keda huvitavad rahvarõivad. Aitan seda tööd kirjutades kaasa, et rahvarõivaid tehtaks üha põhjalikuma uurimise pinnalt ning et meie tänapäeval tehtavate rahvarõivaste mitmekesisus kasvaks. Teiseks saavad minu tööst kasu kõik õmblushuvilised. Aitan taasluua väga lihtsa sisselõikega esikinnise tehnoloogilise lahenduse, mille teostamine on jõukohane paljudele ning mille tegemise oskus on vajunud unustuse hõlma.

Töö on jagatud kolmeks peatükiks. Neist esimeses anna ülevaate kõigest, mis on seni teada nõõbitava esikinnisega särgist. Vaatan üle varasema uurimisloo rahvarõivasärkide kohta ning uurin ja analüüsin 20. sajandi õmblusõpikuid, et taibata, millal selline esikinnise konstrueerimise viis on katkenud. Peatun õmblusterminoloogial ning selgitan lahti rahvarõivasärgi osade nimetused. Uurin ning analüüsin ERMi etnograafilise arhiivi materjale.

Töö teises osas kirjeldan lähemalt tehtud esemeuurimust, täpsustan ja põhjendan valimi moodustamist ning selgitan põhjalikult lahti töö meetodi. Annan ülevaate kõikidest uuritud särkidest piirkonna ning asjatu vaates. Jaotan uuritud nõõbitavad kinnised tüüpide alusel ning esitlen neid koos joonistega iga tüübi kohta.

Kolmandas sisupeatükis tõmban joone rahvarõivaste ja linnamoelise rõivastuse vahele. Analüüsin rahvarõivaid kui kultuurilist konstruktsiooni ning jõuan rahvarõivaste määramise mudelini. Selgitan lahti selle mudeli toimimispõhimõtted. Sisupeatüki viimases alapeatükis kirjeldan, millistel alustel olen välja töötanud nõõbitava esikinnisega rahvarõivasärgi meetodilise materjali ning kuidas ja milliseid aspekte kaaludes sündisid töö juurde kuuluvad etnograafilised joonised.

Tööle on lisatud kolm lisa. Esimene neist on inventeerimisankeet, mida kasutasin muuseumiesemete kaardistamisel. Teine on suur tabel kõikidest valimis olnud Eesti Rahva Muuseumis olevatest nõõbitava esikinnisega särkidest. Tabelis on märkus särkide valmistamisaja tõenäosuse kohta, kui olen seda üle kontrollinud; kommentaar, mis tegin muuseumis seda särki uurides ning analüüsipunktid, mis võtsin aluseks hinnates, kas tegemist on rahvarõivaga või mitte. Kolmas lisa on meetodiline materjal nõõbiliistuga särgikinniste õpetamiseks. See koosneb neljast kinnise õmblemise õpetusest ning etnograafilistest joonistest iga õpetuse järel.

Tahan tänada juhendajat ning oma perekonda toe ja kaasamõtleme eest. Siiras tänu kuulub emale, kes abistas muuseumiesemete taustakontrollis ning aitas kaasa mõelda töö lõplikul viimistlemisel. Tänan Siiri Reimanni abi eest voltide terminoloogia teemal ning mõiste – suunatud nõõrvolt – väljamõtleme eest. Olen südamest tänulik oma tööandjale ning kooliperele Jõgeva Põhikoolis, kes on kaasa elanud minu kaheaastasele teekonnale pärandkultuuri loovaid rakendusi otsides. Loodan, et minu magistr töö paotab ukse rahvarõivaste kohta kogutud muuseumimaterjali veelgi põhjalikumale ning tehnilisemale läbimõtestamisele.

1. Nööbiliistuga särk

Rahvarõivakomplekti kuulus nii naistel kui meestel asendamatu osana särk. See oli kõige alumine kiht rõivastusest, mida soojal ajal eestlased ei hābenenud kasutada ka ainsa kehakattena.

Tulenevalt inimese anatoomiast, kus inimpea on suurem kui kael, oli mingit tüüpi kinnise tegemine sārkiidele paratamatu. Kinniseta sārgid said võimalikuks alles trikootaāži kasutuselevõtuga märksa hiljem. Selleks, et rõivas tuleks üle pea ning hiljem jääks kaela juures ilusti ümber, peab olema tehtud mingi avaus – sisselõige. Mugavam ja soojem on, kui selle avause saab pärast rõiva selgapanemist sulgeda. 19. sajandi alguse sārkiidel kasutatakse esikinnise sulgemiseks vitssõlge, nöörijuppi või sārgi külge punutud paelakesi ehk *sõltuseid*. Hiljem hakatakse kasutama nööpe, alguses krae või kraekandi ja varrukavärvli kinnitamiseks, hiljem ka kinnise äärtel.

Selles peatükis annan ülevaate terminoloogia kohta, et ühemõtteliselt aru saada nööbitava kinnise ja rahvarõivasārkiide teemast. Vaatlen põhjalikult läbi levinumad õmblusõpikud 20. sajandist, sooviga avastada aeg, mil kaob õpikutest sisselõikelise esikinnise ühest kangast konstrueerimine ning aru saada, kuidas õpikutes, kus teemat veel käsitletud on, seda täpselt tehakse. Vaatlen läbi kõik mulle teadaolevad rahvarõivaid ning nende õmblemist või komplektide koostamist käsitlevad raamatud. Keskendun sellele, kas ja kui palju on raamatutes pakutud nööbitava esikinnisega sārke ning kuidas on selgitatud nende valmistamist. Peatüki viimases osas uurin ERMi etnograafilise arhiivi materjalidest, kui palju on märkmeid nööbiliistuga sārgist sealsetesse käsikirjadesse talletatud.

1.1 Terminoloogia

Rahvarõiva särk on naistel poole sääreni ning meestel reisi kattev linasest kangast õmmeldud talurahva rõivaese. Meestesärk õmmeldi ühest kangast, naistesärk oli tehtud kahest või ka kolmest erinevast kangast, kus ülemine ehk pihaosa oli õmmeldud peenemast ja valgemast linasest ning jalgu kattev sārghalane jämedamast ja takusemast kangast. Mõnel juhul oli sārghidetailide ehk kätiste ja krae (või ka varrukate) kangaks kasutatud veel kolmandatki linast. Kõige levinum rahvarõivasärk oli T-kujulise kaelaavaga ning koosnes pihaosast ja alasest. Rahvarõivasārke eristab tänapäevastest naiste pluusidest ja meestesārkiidest nende pikkus ning mitme konstruktsioonidetaili, nagu kaenlalapp ja kaelalapp olemasolu.

Kaenlalapp on ajaloolise lõikega särkele lisatud nelinurkne detail, mis õmmeldi varrukapäras kahte külgnevat äärt pidi varrukaõmbluse vahele (vt joonis 1). See andis piisava avarus- ja liikumisvaru muidu nelinurksena väljalõigatud varrukatele. Murdetekstides on kasutatud ka mõistet *kaenlalatt*, *kainlatilt* või *kaendla alose lapi*. Näiteks on Lüganuselt kogutud lause selle kohta, et ilma kaenlalappideta särk võib rebeneda: “Kainla tildu pidi panema, muudu revestäs särki lõhki” („kaenla|latt“, s.a.).

Kaelalapp on ajaloolise lõikega särki kolmnurkne konstruktsioonidetail, mis õmmeldi õlaku kaelapoolsemasse osasse, et anda muidu nelinurksetest tükkidest lõigatud särkile õlakalle (vt joonis 1). Kaelalapp võis olla õmmeldud nii õlaku alla või vahele. On särke, kus kaelalappi ennast polegi lisatud, aga õlaku alla kaelapoolsele osale on lõigatud 2,5–3 cm sügavune raks.

Kinnis on rõivaesemele tehtud suletav avaus, et eset oleks võimalik selga panna. Termin tuleneb rõivaosa kinni-lahti omadusest ning seda kasutavad kõik 20. sajandi õmblemisõpikud (Gorelov et al., 1971; Häkkinen, 1924; Kivilo, 1983; Orlova & Veenpere, 2011; Ormesson, 1934; Varma, 1930; Warma, 1940).

Sisselõikeline kinnis on ajaloolistel särkidel esinev kinnisetüüp, kus esitüki keskele on kinnise jaoks lõigatud avaus. See võis tuleneda sellest, et särgid olid pikad ja kangas väärtuslik (enamasti ise kootud). Esimene tänapäevane ehk üleni lahtikäivate hõlmadega nõõbitav särk oli midagi nii erilist, et 1871. aastal võttis Londonis meeste riideid tootev firma Brown, Davis & Co sellele patendi (Thomas, 2021). Sisselõige on selles töös esitüki keskele suunaga kaeluse poolt naba poole mööda lõimelõnga lõigatud avaus. Sisselõikeline kinnis on sellise avause töötlemisel saadud viimistletud kinnis valmis esemel. Tüüpilise rahvarõivasärki sisselõikelise kinnise servad olid tehtud pilupalistusega ning kinnis suleti väikese sõle või niidist punutud nõörikeste ehk sõltustega.

Nööp on kinnisedetail, mille abil on võimalik kinnis sulgeda. Maailma vanimad nõöbid on leitud kiviajast. Keskaegseid nõöbileide Eesti alade villastel esemetel kajastab Jaana Ratas oma magistritöös (Ratas, 2021). Pole teada, millal hakatakse kasutama nõöpe eesti ajaloolistele särkidel. Inglismaa alussärkidele ilmuvad nõöbid juba 17. sajandi keskel. Enne seda on kõik kinnitused tehtud samamoodi paelade ja nõörikestega (Cunnington & Cunnington, 1951).

Nööbiliistuga kinnis on nõõbitav kinnis, millel nõöbid asetsevad sisselõikelise kinnise serval, mitte ainult krael. Nööbiliistuga kinnise osad on nõöbiliist ja kaunistusdetailid, mis võivad olla nii tikandid, kui ka pitsid, paelad ja/või nõörvoldid.

Nööbiliist on rõiva kinnise osa, millest läbi nööbitakse või mille küljes on nööbid („nööbiliist“, 2009). Tänapäevased õmblusõpikud käsitlevad liistuga kinnisena ainult ühte polo-särkidele tehtavat kinnisetüüpi, kus kinnise äärte külge õmmeldakse kahepoolne liist. Selles töös on aluseks võetud laiem termin ning nöobiliist tähistab kõiki nöobiliistuga kinnise konstruktsiooni detaile, milleks on nööbid ja nööpaugud, laia palistusega pööratud sisselõike serv või rinnalapp, nabalapp või seda asendav teping ning voldikimp või selle puudumine. Selline lai mõistekäsitlus on põhjendatud, sest kõik need detailid on üksteisest sõltuvad. Näiteks vastavalt sellele, kas sisselõike ääre töötlemisel on kasutatud lisakangast (rinnalappi) või on see tehtud laia palistusena, tuleb nöobiliistu allosa omakorda kas ilma völdideta või voldikimbuga.

Nabalapp on murdesõnastiku järgi “väike lapike naistesärgi rinnalõhiku all”. Magistritöös uuritud 154-st särgist 71 särgil on kinnise alla õmmeldud väike lapike. Kui arvestada keskmise rinnaga naise naba kauguseks kurgu alt 40 sentimeetrit, siis nabalappidega särkidest 48-l jääb naba sellest ühe kuni kümne sentimeetri kaugusele (rinnalõhiku sügavus valmis särgil 25–36 cm). Leian, et murdesõna on tore ning annab väga ilusasti edasi nii detaili asukoha särgil kui selle, et tegemist on väikese riidest detailiga. Samuti õigustab murdesõna kasutamist see, et tänapäeva õmblusteadmistes ei esine sellist detaili ning rahvarõiva särgi detailidel on mitmel nimetuses just -lapi liide. Siinses töös tähistab sõna rinnalõhiku alla õmmeldud lappi olenemata särgi kandja soost (vt joonis 1).

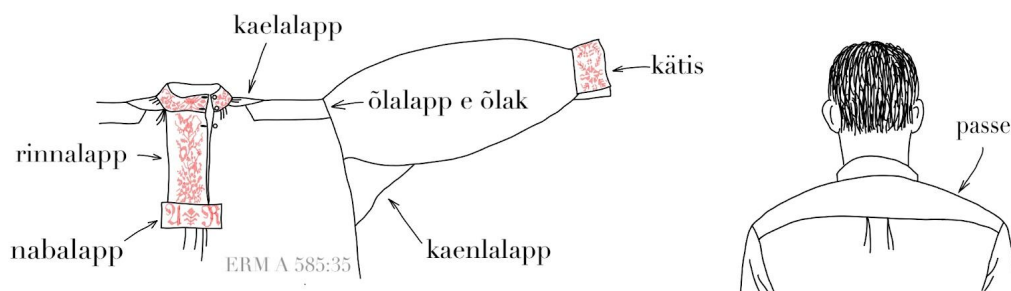
Rinnalapp on Läänemaa ja Muhu rahvarõivasärkide rinnaesisel olev kaunistatud detail (vt joonis 1). Sama terminit kasutavad ka Läänemaa ja Muhu rahvarõivaid tutvustavad raamatud (Kabur et al., 2010; Piiri et al., 2020).

Voldikimp on völdide kogum. Nööbiliistuga särgil tekib voldikimp sisselõikelise kinnise alla, kuna lõikeäärtest on keeratud kangas palistuse jaoks sisse.

Passe ehk klatstükk on särgilõike detail, mis katab õlad ning ulatub selja tagant kuni abaluude keskkohani (vt joonis 1). Tänapäeva triiksärkide tüüpiline lõike konstrueerimise viis, eriti aga meeste särkidel, on selline, kus passe osa tehakse voodriga ning ühekordne seljatükk õmmeldakse kahe kihi vahele. Tänapäevase triiksärgi passe on kujutatud joonisel 1. Murdesõnastikus on sellist detaili nimetatud *klatsükiks*: “meeste hammil es olõ klatstükku nigu nüüd (Kanepi)” („klatsük“, s.a.). Murdesõna teadmine on oluline, et arhiiviallikaid uurides aru saada, mida on kirjeldatud. Termin on oluline, sest paljudel Lihula ja ka mõnel Muhu särgil on õlalapid asendatud passiga. Särki eest vaadates

(näiteks muis.ee fotol), võib jääda mulje, et särgil on õlalapid, kuid tagantvaates on näha hoopis passe kasutamist.

Joonis 1. Rahvarõivasärgi levinud lõikedetailid Lihula särgi ERM A 585:35 näitel ning passega tänapäeva meestesärk tagantvaates. Autorijoonis

Nöörvolt on kuni 0,5 cm laiune kaunistusvolt, mis võib olla õmmeldud peenikese ühepoolse voldina läbi kangapoolte nn **suunatud nöörvoldina** või ainult kanga paremalt poolt. 1983. aasta õmblemisõpiku kohaselt on nöörvolt 0,1-0,2 cm laiune moekohane kanga paremalt poolt õmmeldud kaunistusdetail, “mis õmmeldakse detailide lõime- või koelõnga suunas, diagonaalsed, ruudukujulised, sirgjoonelised või ka sakilised.” (Kivilo, 1983, lk 53). Mitmel nõobiliistuga särgil on kinnise kõrvale õmmeldud peenikesed 0,5 cm laiused kaunistusvoldid. Lähemal uurimisel selgub, et neid volte on ajaloolistele särkidele õmmeldud kahel moel, kuigi need näevad välja samasugused. Ühed on õmmeldud sarnaselt Kivilo õpiku selgitusele kanga paremalt poolt. Selliselt õmmeldud voldil ei jää pahemal poolel õmblust näha ning neid saab nimetada nöörvoldiks. Mitmel särgil aga on peenike volt esmalt õigesse suunda maha murtud ning siis õmmeldud kinni läbi kolme kangakihi. Selliselt õmmeldud volt on oma olemuselt ikkagi nöörvolt, kuid nüüd on ta tänu läbiõmblusele **suunatud nöörvolt**.

1.2 Lisakangata konstrueeritud sisselõikelise kinnise kadumise lugu

Muuseumiesemete pilte vaadates on arusaadav, et 19. ja 20. sajandi alguses on osatud väga laialdaselt teha sellist pooliku esikinnise konstruktsiooni, kus kinniseäärte keeramisest tulenev avarusvaru on kas volditud või kroogitud ning kaetud nabalapiga. Tänapäeval ei oska sellist konstruktsiooni tihti teha ka rahvarõivastele spetsialiseerunud

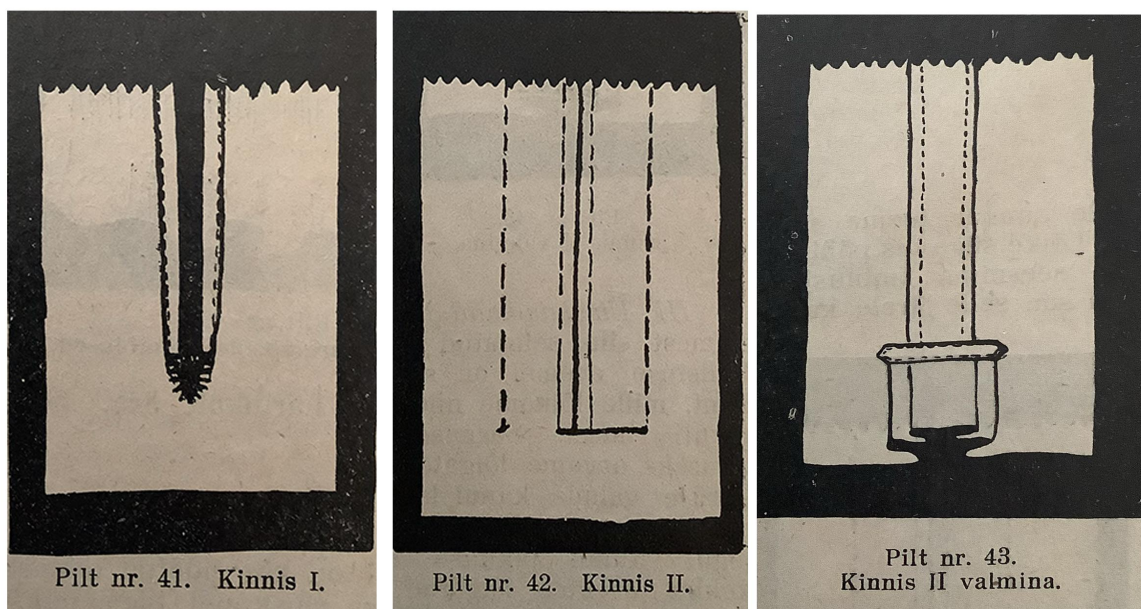
asjatundjad. Vastus küsimusele, kuhu kadus teadmine lisakangata nõõbitavast kinnisest, peitub eelmise sajandi õmblemise õpikutes.

1924. aastal välja antud õpetajatele ja koolitajatele mõeldud kooli ja *seminaaride* õpperaamat “Naiskäsitööd”, õpetab valmistama viite erinevat tüüpi kinnist (Häkkinen, 1924, lk 59-67):

- Kinnis kitsaste äärepalistustega;
- Kinnis laiade äärepalistustega;
- Ühe laia kandiga valmistatud kinnis;
- Kinnis, mille mõlemad ääred on kõvendatud riidesiiluga, mis päälmise kinnise äärele on kandiks, alumisele aga värvliks;
- Kinnis, mille mõlematel äärtel on eraldi värvlid.

Antud uurimuse raames on huvipakkuvad kaks esimest (joonis 2). *Kinnis kitsaste äärepalistustega* on põhimõtteliselt varasematel rahvarõivasärkidel esinev esikinnis, mis tehakse võimalikult kitsas ning kinnisepõhjas kitseneb veelgi. Kinnisepõhi tikitakse üle nõõpaugupistes ning “rebenemise vastu ühendame mõlemad ääred veel *sillaga*, mille kaugus on põhjast üks sentimeeter” (Häkkinen, 1924, lk 60).

Joonis 2. I ja II kinnisetüüp 1924. aasta õmblusõpikust (Häkkinen, 1924)

Teisena õpetatud *laiade äärepalistustega kinnis* on aga just see, millele antud töö keskendub. Autor soovib sedatüüpi kinnist teha meestesärkidele või poisikeste särkidel, kuid naiste riietuse juures on sellist kinnisetüüpi “harva vaja” (Häkkinen, 1924, lk 60).

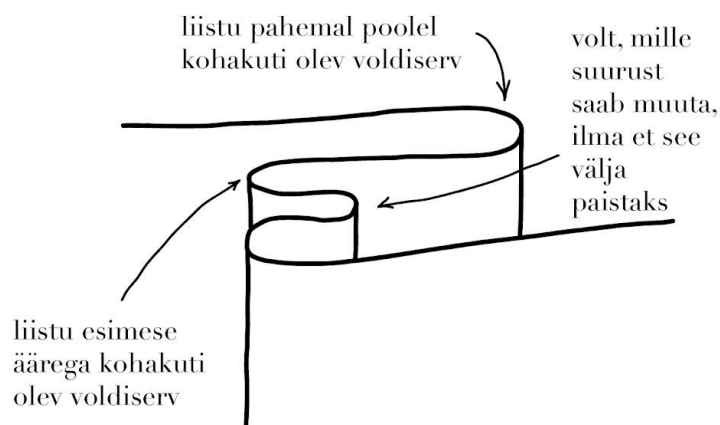
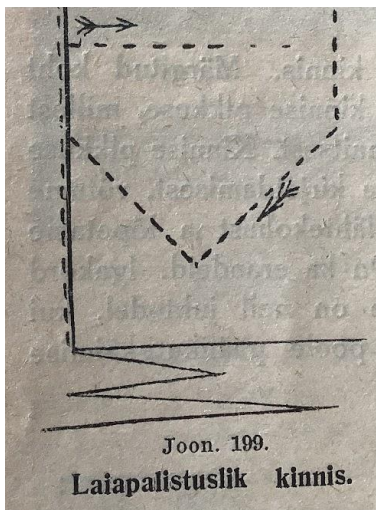
Selles 1924. aasta õpetuses on olulised ära märkida või tähele panna, et kaks kinnise poolt tehakse erineva laiusega. Alumiseks jääv sisselõike pool keeratakse nii väike kui võimalik ning pealmine jääb vähemalt 2 cm laiune (vt. joonis 2). Palistuse all ülejäänud riidest soovitatakse teha üks või kaks volti ning katta need otstest diagonaalselt lõigatud lapiga, mida autor nimetab *kandiks*. Kanti võib olla vajadus ka pikendada kui kinnise kõrvale on tehtud nõorvolte: “Kandi pikkus ripub ära veel sellest, kas kinnise mõlematel pooltel on õmmeldud riidesse kaunistavad voldid. Kui see nii on, katab kant ka nende otsad, muidu ulatub ta 1–2 sm. kaugemale kaetavatest käänetest. Kandi tikime kinni ääre päält, niidi otsad ajame pahemal pool nõela järele ja pistame nad riidesse” (Häkkinen, 1924, lk 62).

Siit ilmneb, et nõorvoltide kasutamine selliste kinniste juures on tavaline. Kogu tööprotsessis märgib 1924. aasta raamatu autor ühe kriitilise koha, kus võib-olla on vaja horisontaalset sisselõiget suurendada (tehes volte kinnise all olevasse kangasse).

Järgmine väga levinud õmblusõpik ilmub 1930. aastal, kui Anni Varma annab välja “Õmblustööde tehnika I”. Kinniseid käsitleb selles raamatus terve 9. peatükk, kus ta selgitab lahti kümme erinevat kinnise õmblemise viisi. Nendest kümnest teine, kolmas ja neljas kinnis haakuvad selle magistritöö temaga. Olgu ära mainitud, et sarnaselt Elna Häkkinenile on ka tema esimene kinnise tüüp *lihtne kinnis*, kuid kui Elna Häkkinen nimetas rebenemise vastu tikitavat kahte hõlmapoolt ühendavat ning nõopaugupistetega ületikitavat niidiühendust sisselõike põhjas *sillaks*, siis Anni Varma nimetab seda *niidist kinnitiseks* (Varma, 1930, lk 84).

Anni Varma raamatu teine kinnise tüüp on *laiapalustuslik kinnis lõpetisnurgaga*. See on kinnis, mille puhul sisselõike alla moodustunud voldid jäetakse üksnes liistu lahtikäivale poolele ning volditakse nii, et valmis esemel nii paremalt kui ka pahemalt poolelt ulatub volt kuni nähtava ääreni (joonis 3). See on voltimiseks huvitav süsteem, sest jätab nõobiliistule teatava paindlikkuse laiuse osas.

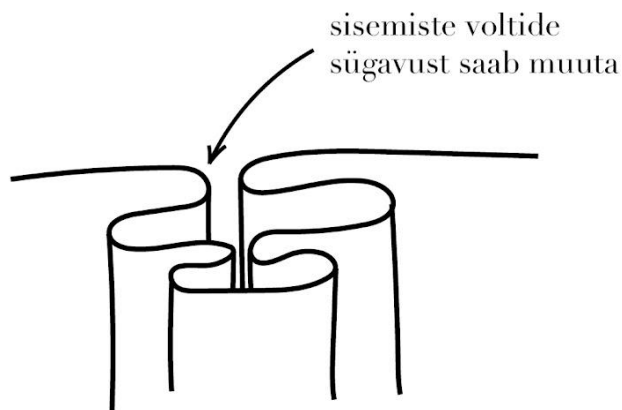
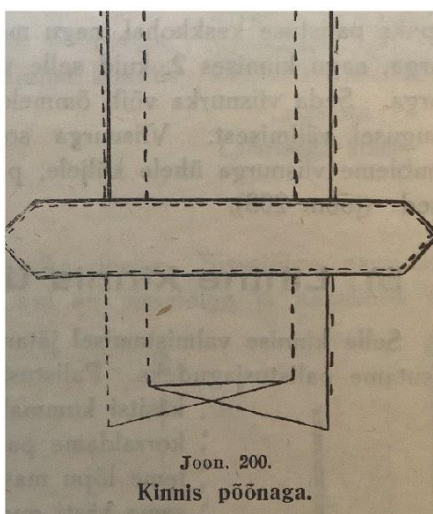
Joonis 3. *Anni Varma raamatus lk 84 näha olev joonis laiapalustuslikust kinnisest lõpetisnurgaga vasakul ning käesoleva töö autori selgitustega joonis paremal pool (siin ja edaspidi on kõik selle magistritöö jaoks tehtud voltimisjoonised ristlõike vaated sãrgi eest ja ülevalt alla)*

Õpetuses on ära toodud ka märged, et sisemise hõlma palistus õmmeldakse lõpuni ning pealmise palistuse õmblus lõpetatakse 0,5 cm enne ristlõiget. Voldikimp viimistletakse viisnurkse tepinguga nagu näha ka joonisel 3.

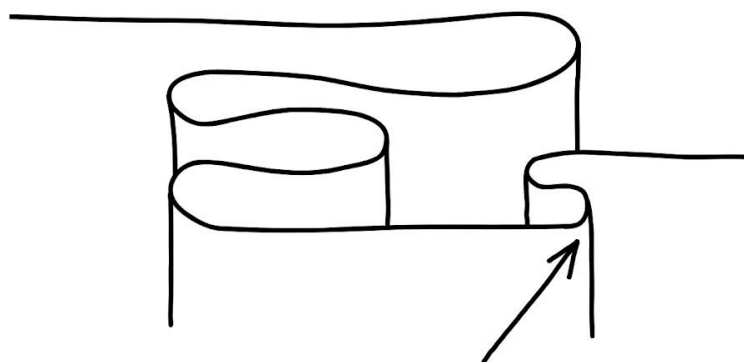
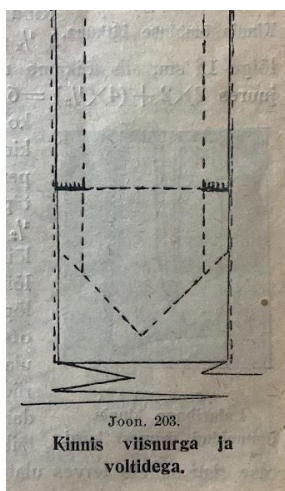
Anni Varma (1930) raamatus toodud kolmas kinnise tüüp on *laiapalustuslik kinnis põõnaga*. See on põhimõtteliselt sama kinnis, mida ka Elna Häkkinen oma raamatus tutvustas. Isegi niipalju sama, et lausa üks joonis on võetud Anni Varma raamatusse kuus aastat varem ilmunud Elna Häkkineni raamatust. Teksti lugedes ilmneb aga, et Anni Varma soovitab teha palistuse mõlemad pooled 3 cm laiused. Kangajäägi kohta kirjutab Varma: “voldid asetame korrapäraselt vastandvoldidena, mille harjad lõnga mööda” ning “nii saame keskkohast kummalegi poole kaks erisügavuses volti, millistest välimised sügavamad, kuid mille harjad tulevad jätkuks palistusääre voldidele” (Varma, 1930, lk 85). Nagu on aru saada ka kinnise nimetusest, nimetab autor kinnise alla pealetepitavat kangajuppi *põõnaks* (joonis 4).

Joonis 4. Anni Varma raamatus toodud teine laiapalustuslik kinnisetüüp - laiapalustuslik kinnis põõnaga koos käesoleva töö autori poolt joonistatud ristlõikega. (Varma, 1930, lk 85)

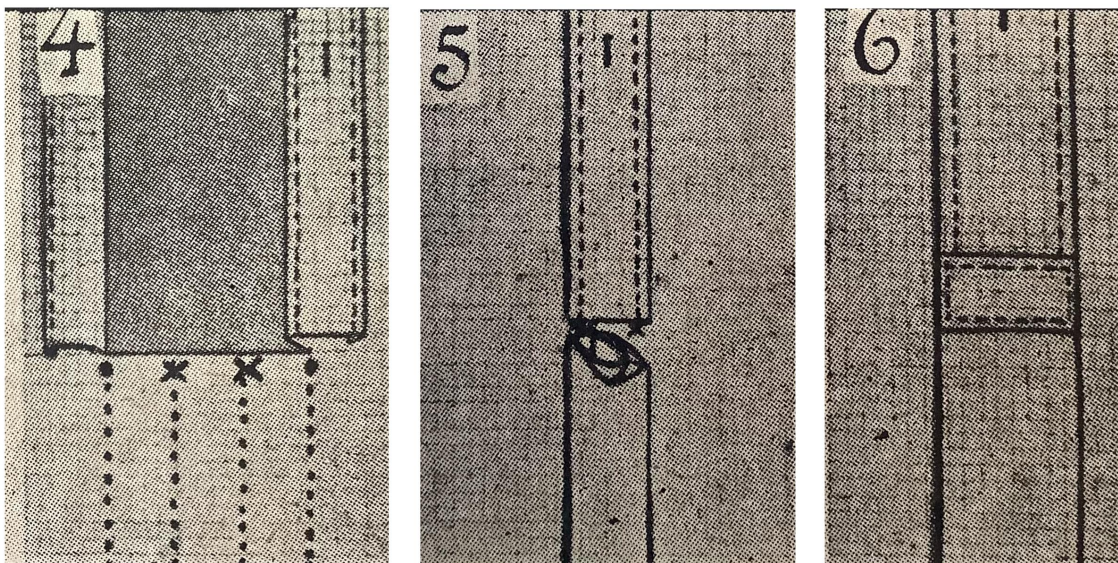
Viimane antud töö raames oluline 1930. aasta raamatus õpetatav kinnis on *laiapalustuslik kinnis voltidega*. Sellel kinnisel õmmeldakse alumine hõlm täpselt samamoodi, aga pealmine hõlm tehakse nii, et kinnise üks serv on peenike volt, mille vahele pööratakse ka lõikeäär. Alt volditakse kinnis sarnaselt teisele kinnisetüübile, ainult selle vahega, et peenike volt, mis tehti kinnise liistu äärel, volditakse samamoodi sisse ka kanga ülejäägile (joonis 5). Kinnise alumise otsa soovib Varma töödelda samasuguse viisnurkse tepinguga.

Joonis 5. Kinnis, mille üheks liistuääreks on nõõrvolt. Vasakpoolne joonis Varma (1930) paremal pool autori joonis

1934. aastal on Linda Ormesson kirjutanud õpetusraamatu “Pesu õmblemine ja kaunistamine”, mille neljandas “meespesu pildirikkas valmistamise õpetuses ühes moode, lõigete joonestamise, materjali ja kaunistamise valimise õpetusega” (Ormesson, 1934, lk 3) leiame ka nõõbitava esikinnisega särgi. Mehe särgi õmblemist käsitleb ta kokku kaheksal leheküljel ning särgikinnise juures toob välja “moodsama” kinnise, millel kasutab ühele hõlmapoolele lisariba ning “lihtsama kinnise”, mis autori märkuse kohaselt on “sobiv riidele, mille mõlemad pooled mustritl või värvilt sarnased on”. (Ormesson, 1934, lk 76) Järgneb kolm lõiku õmlemisjuhiseid, koos täpsete mõõtudega, kuidas teha tagasipööratavate osade sisselõikeid. Teksti ilmestavad kolm joonist (Joonis 6). Jooniselt on näha, et mõlemad kinnisepoole palistused on sama laiad ning kinnise alla õmmeldakse kahe sentimeetri laiune pikiriidest lõigatud *riba*.

Joonis 6. Volditav kinnis 1934. aasta õmblusõpikus (Ormesson, 1934, lk 75)

1940. aastal ilmub teine osa Anni Varma (nüüd küll Warma) õmblemise õpikust. Selle viiendas peatükis käsitleb ta kinniste õmblemist ning nüüd on neid kokku 21. Lihtkinnise põhjas tehtavat niidist tugevdust nimetab Anni Warma seekord lisaks niidist kinnistisele ka *lukuks*. Palju põnevam on aga lugu 1930. aastal välja pakutud kolme laiapalustuslike kinnise tüübiga, sest neid enam selles raamatus ei ole. Kusjuures lk 174 on veel olemas seesama 1924. aasta Elna Häkkineni raamatust “laenatud” joonis, mille all on selgitus “rinnalapiga kinnis”, aga tekstist saab lugeda, kuidas kinnise konstrueerimisel

“tarvitame lappi, mille pikkuseks on kinnise sisselõige pluss kaks-kolm sentimeetrit” (Warma, 1940, lk 173). Ehk siis tegelikult ühtegi ilma lisakangata kinnist selles raamatus enam pole. Ning üks ja seesama joonis on liikunud raamatust raamatusse vahetades vaid pildi allkirju: 1924 “Kinnis II valmina” (vt joonis 2), 1930 “Kinnis põõnaga” ning 1940 “Rinnalapiga kinnis”. Tekst, mida see joonis peaks illustreerima, õpetab Anni Warma viimases raamatus aga tänapäeva mõistes tegema lõikekohase kandiga kinnist.

1971. aastal ilmunud “Naiste ja laste kergete rõivaste õmblemise tehnoloogia” tutvustab kokku kolme tüüpi kinniseid. Sisselõikelisi kinniseid loetleb autor viiel leheküljel: katteriidega äärestatav sisselõikeline kinnis, ühe ribaga kinnis, kahe ribaga kinnis, kahe kandiga nõõpaukudega kinnis, kahe liistuga kinnis. Volditud ning sajandi alguse raamatutes nimetatud “laiapalistuslikku kinnist” enam ei õpetata. (Gorelov et al., 1971)

1983. aastal ilmunud Liivia Kiviloo õmblusõpik jagab 15 erineva kinnise õmblemise õpetust kuid ajaloolist särgikinnist nende hulgast samamoodi ei leia (Kiviloo, 1983).

Nagu näha, kadus samast kangast volditud sisselõikeline kinnis 1940. aasta õpikust. Kusjuures kõne all oleva õmblemisõpiku autor on seesama, kes kümme aastat varem kirjutas raamatusse kolm sellist tüüpi kinnist. Olukorda võib põhjendada ka sellega, et Anni Warma (Warma) raamatud on erineva suunitlusega. Esimene neist kandis alapealkirja “Pesutöö käsiraamat” ning teine “Rõivatöö õppe ja käsiraamat”. Samas alustab ta mõlemat kinnise peatükki käsitsi tehtavast lihtkinnisest ning kasutab mõlemas raamatus 1924. aastal Linda Häkkineni poolt avaldatud joonist. Fakt on igatahes see, et alates 1940. aastast edasi mina oma uurimise käigus selletüübilisi kinniseid enam õmblusõpikutest ei leidnud.

1.3 Varasem uurimislugu nõõbitavast rahvarõivasärgist

Selleks, et saada aimu, kuidas on varasemad autorid käsitlenud nõõbiliistuga 19. sajandi särke, peame läbi vaatama kogu senise rahvarõiva-alase uurimisloo.

Esimene etnograafiline ülevaade meie rahvarõivastest ehk Ilmari Mannineni peaaegu viiesajaleheküljeline suurteos “Eesti rahvariite ajalugu”, on üles ehitatud esemetüüpide, mitte kihelkondade kaupa. Särgi peatüki naistesärgi osa alustab autor meenutusega, et 19. sajandil kantud särki ei peetud ainult alusriideks, vaid see võis olla “ainsaks kehakatteks, nimelt ja kõigepealt naistel.” (Manninen, 1927, lk 121). Edasi toob ta välja särkide arenguloo, jagades särgid laias laastus kolmeks: Halliste kihelkonna

ratashamed, alasega särgid ning ilma varrukata Põhja-Eesti särgid. Sellest raamatust võib leida ainult ühe vihje nõobiliistuga kinnisele. Ilmari Manninen kirjeldab naistesärgi sisselõike alumist osa nii: “Lõike otsa alla oli tehtud väike auguke ning selle ääred palistuspiiridega kinni õmmeldud. See oli niinimetatud *nabamulk* (Rõngu, Rõuge). Mõnikord oli samal kohal väike lapike, *nabalapp*. Audrus oli nabalapist allpool üks volt” (Manninen, 1927, lk 126). Selline särk, millel on kinnise all volt, saab loogiliselt olla ainult nõobiliistuga särk, kuid kahjuks selle vihjega kõik piirdubki. Naistesärgi peatükile järgnevas meestesärgi osas Manninen enam rinnalõhiku detailidel ei peatu. Setu särkidele ja nende arengule pühendab ta terve eraldi alapeatüki. Põhjaliku ülevaate lõpus nendib, et särkide alla tuleb liigitada ka setude rüüd (sukman ja kitasnik), kuna esemetel puuduvad hõlmad ning ees on sisselõikeline kinnis (Manninen, 1927, lk 144). Antud töö neid siiski särgina ei käsitle.

Järgmiseks olulisteks verstepostiks rahvarõivaloos saab 1938. aastal ilmunud Helmi Kurriku ülevaade “Eesti Rahvarõivad”. See on esimene raamat, kuhu on lisatud ka tegemise õpetused ning lõiked. Antud raamatut saatis tohutu menu ning see jäigi ainsaks allikaks väliseesti kogukonnale, kes põgenes siit 1944. aastal. Kurriku raamatus on kirjeldatud 104 naiste ning 30 meeste rahvarõiva komplekti, kusjuures juba eessõnas rõhutab autor, et “Kõik selles raamatus leiduvad kirjeldused ja juhised vastavad täpselt muuseumides leiduvatele originaalidele ja muudele usaldusväärsetele allikatele” (Kurrik, 1938, eessõna) Kurrik eristab oma raamatus kuut erinevat särgi lõiget: mandril ja saartel laialt levinud samatüübiline särk, Halliste ja Karksi särk, setu vanem, setu uuem, Peipsiäärne ja poluvertsikute särk. Vaadates komplektide juurde väljapakutud särke, on nõobiliistuga variant lisatud uuema Muhu naise, Kirbla naise, Kirbla mehe, Helme naise (seesama ERM 18444), Põlva naise ja Võnnu naise komplekti juurde (Kurrik, 1938).

Nõobiliistu nimetab Helmi Kurrik mitme ülalloetletud särgi juures “kinnitisriba rinnaesisel”. Äramärkimist väärrib seegi, et kuigi selles raamatus on pigem täpselt selgitatud ka esemete valmistamist, siis Helme kihelkonnast kogutud särgile on Kurrik andnud soovitusel lõigata nõobiliistu jaoks 3x29,5 sentimeetrine riba, jättes märkimata (ja tõenäoliselt ka märkamata), et tegelikult on tegemist esitüki kangast tagasipööratud nõobiliistu konstruktsiooniga. Samamoodi ei ole õpetust juures Põlva kihelkonna särgil. On märgitud vaid: “1 nõöp krae otsas. Rinna ees 33 sm pikkune kahekordne kinnitisriba; suletav 6 niidist nõõbiga. Mõlemal pool 3 sm laiune valge riba ja samas pikkuses 2 sm laiune põimpilu.” (Kurrik, 1938) Kahjuks Võnnu kihelkonna särgi kirjeldust ja originaaleset omavahel võrrelda ei saa, sest säilinud ongi vaid foto Helmi Kurriku

raamatus ning sellelt ei ole võimalik nõobiliistu alumisest osast midagi liistu konstrueerimise meetodite kohta välja lugeda.

Vaatamata väikestele puudustele viisid need kaks peaaegu kümneaastase vahega ilmunud rahvarõivaraamatut rahvarõivaste valmistamise suuna 20. sajandi alguses levinud stiliseeritud “Eesti kostüümilt” tagasi muuseumisse kogutud originaalesemetele ja seega etnograafilisele teadustööle põhinevale käsitlusele. Aasta pärast Helmi Kurriku raamatu ilmumist algas teine maailmasõda, mis Eesti jaoks tõi kaasa okupatsioonide aja ja veelgi suurema janunemise iseseisvusajal välja kujunenud rahvuslike sümbolite järele. Õnneks lubas loosung “sisult sotsialistlik, vormilt rahvuslik” edasist teadustööd ning 1957. aastal ilmus järgmine rahvarõivaste ülevaade, mille vastutav toimetaja oli arheoloog Harri Moora (Moora et al, 1957). Raamat algab sõnadega: “Eesti suurte rahvaluulekogude kõrval on rahvarõivad ja nende ornamentika hindamatu tähtsusega varaaidaks tänapäeva uue, sotsialistliku kultuuri ehitamisel”. Vaatamata siin-seal ja õnneks peajasjalikult sissejuhatuses esinevast sotsialistlikust loosunglikkusest, on selle raamatu tugevuseks väga põhjalik ajaloolise rõiva kirjeldus ka läbi varasemate sajandite.

Selles raamatus on vähem komplekte (39) ning nõobiliistuga särgid on pakutud tüüpiliselt Lihula neiu ja Muhu naise komplektide juurde. Üllatav on aga see, et Mulgi rahvarõivaste sissejuhatuses on toodud joonis just nõobiliistuga Tarvastu kihelkonna särgist (ERM 6095), mille all on ekslikult kirjas, et särk on kaunistatud valge tikandiga. Samamoodi ei ole joonisel korrektselt kujutatud särgi lõiget, sest nõobiliistu all olev osa kukub sirgelt ilma lisavoldita. Tegelikult on aga särgil pahemale poolele jääv nõobiliistu volt õmmeldud särgipiha ja alase ühendusõmbluse vahele.

1968. aastal avaldab Elle Kuigo (hilisem Elle Vunder) Etnograafiamuuseumi aastaraamatus oma ülevaate Eesti rahvarõiva särkidest: “Eesti särkide lõikest 19. sajandil ja 20. sajandi alguses” (Kuigo, 1968). See on seni kõige põhjalikum ainult konkreetsele teemale pühendunud ülevaade. Ta teeb oma ülevaate sellel hetkel muuseumis olnud 260 särgi põhjal, eristades ratashame tüüpi särke, paigutades sajandi keskpaika nii kaelusekandi kui mahapööratud kraega särgid, tuues eraldi välja Põhja-Tartumaalt Torma kihelkonnast kogutud vaheleõmmeldud õlalappidega särgid ja Pärnumaalt ning Nissi kihelkonnast kogutud kaelaugust tagasikeeratud õlalappidega särgid. Samas käsitleb ta nõobiliistuga särke rahvarõivana üksnes Muhu, Lihula ja Läänemaa kontekstis ning ülejäänute kohta leiab artikli lõpust lõigu: “XIX sajandi viimasel veerandil ja XX sajandi algul traditsioonilisi jooni säilitav särgilõige lihtsustus tunduvat. Üle kogu käsitletava territooriumi säilitasid naistesärgid XIX sajandi lõpul küll samasuguse lõike ja tegumoe kui

sajandi keskel, kuid samal ajal ilmus mitmeidki uuendusi lihtsustumise suunas. Särgiõlale õmmeldi sageli veel õlalapid, kuid pikapeale need kadusid. Kaelaava lõige säilis endiselt T-kujulisena ning kroogitud kaeluse külge õmmeldi tavaliselt kitsas kantpael. Endise palistatud rinnalõike **peale õmmeldi sageli kitsad 2—3 cm laiused riideribad**, mille kinnitamiseks kasutati nõöpe. Endiste pikkade varrukate asemele õmmeldi poolpikad või lühikesed varrukad.” (Kuigo, 1968) Taaskord on nõöbiliistude tõeline konstruktsioon jäänud tabamata, kirjeldades neid sarnaselt Helmi Kurrikule lisaribasid kasutades saadud rinnalõhikuna.

Kui etnograafiamuuseumi aastaraamatut, kus ilmus Elle Kuigo särgilõike ülevaade, lugesid pigem asjast huvitatud, siis järgmine kogu rahva teos, mis mõjutas märkimisväärselt meie arusaama sellest, mis on rahvarõivas, ilmus 1981. aastal etnoloog Aino Voolma ja kostüümikunstnikust rahvarõivaste restaureerija Melanie Kaarma sulest. Raamatus on pakutud 87 komplekti ning neist kõigist on joonistatud imeilusad pildid iga peatüki algusesse. See on raamat, mis järgnevateks aastateks pani paika suunad Eesti rahvarõivaste õmblemises. Raamat ilmus just enne 1985. aastal alanud perestroika ja glasnosti liikumist, mille ajal eestlaste rahvustunne ja lõpuks omariikluski õitsele puhkes.

Raamatu sissejuhatuses on joonistena toodud ära 10 erinevat naistesärgi lõiget: tuunikalaadne Halliste ja Karksi särk; kaelusekandiga särk; kraega särk; krookpaelaga särk; ilma varrukateta ja krookpaelaga särk; ilma varrukateta kolmnurkse kaelusega särk; setu vanem särk; setu uuem särk; Torma vaheleõmmeldud õlalappidega särk; Lihula rinnalapiga särk. Meestesärkide lõikeid on joonistel kuus: mulgi kaukaga hame; õlalappide ja kraega särk; kaelalappidega särk; kõrge püstkraega särk; nõöbitava liistuga särk; setu meeste särk. Kuigi joonisel 102 toodud nõöbiliistuga särk on konstruktsiooni mõttes väga õigesti joonistatud, siis tekstis on taaskord tehtud sisuline viga ning kirjutatud, et “kinniselõhik kaeti nõöbitava liistuga” (Kaarma & Voolma, 1981, lk 45). Komplektidest on nõöbiliistuga särk pakutud Hargla mehele (ERM A58:42), Nissi mehele (ERM 12888, Väike-Maarja) ning tüüpiliselt ka Vigala, Kirbla, Lihula naisele ja Lihula mehele; Muhu 20. sajandi alguse rõivastele; Muhu 1930-ndate aastate naise rõivastele.

Nõukogudeaegse rahvarõivaste alase nõustamise koondumine laulupeo peakomisjoni ja hiljem selle juurde moodustatud rahvarõivasektsiooni juurde lõi olukorra, kus väga palju toodeti ja ka taheti efektseid “munderkonstüüme” (Värv, 2008) ning 1981. aasta raamatu ilmumine kinnistas üldsuse arusaama iga kihelkonna kindlast komplektist. Muutus on toimunud viimase kahekümne aasta jooksul, kus tänu rahvarõivakoolide populaarsuse kasvule, põhjalike piirkondlike rahvarõivaraamatute ilmumisele (näiteks

Meite Muhi mustrid 2010; Rahvarõivaid Vooremaa veerelt 2014; Vana-Tartumaa rahvarõivad 2014; Mulgi rahvariided 2015; Vändra kihelkonna rahvarõivad 2016; Virumaa rahvarõivad 2017; Pärnumaa rahvarõivad 2017; Läänemaa kihelkondade rahvarõivad 2020 jt.), muuseumimaterjalide kergemale kättesaadavusele (nt muis.ee) ja rahvarõiva nõuandekodade loomisele on suund rahvarõivaste mitmekesistumisele.

Neid uuemaid raamatuid läbi vaadates leiab nõobiliistuga särke mõnest raamatust rohkem, mõnest vähem. Nii näiteks on Mulgi rahvarõiva raamatus kahel fotol nõobiliistuga särk, aga tekstis on toodud Helme särgi juures sõnasõnaline tsitaat Elle Kuigo 1968. aasta artiklist ja Tarvastu särgi juures on lühem versioon, mainides lisatud 2,5–3 cm laiust liistu (Jürgen, 2015, lk 142, 439). Pärnumaa rahvarõivaraamatus on aga nõobiliistuga särke soovitatud kaheksal korral ning raamatu lõpus toodud joonistel on kõrval täiesti õige selgitus: “Kurrutatud varrukate, volditud esikinnise ja püstkraega särk.” (Kont et al., 2017, lk 264) Teisest küljest jälle on sama raamatu Varbla kihelkonna juurde pakutud särk ERM A 621:199, mida illustreerib foto muuseumisärgi koopiast (Kont et al., 2017, lk 46), aga hoolimata nõobiliistu alumisele otsale asetatud varrukast, on näha, et fotol oleva särgi nõobiliist on tehnoloogiliselt õmmeldud nii, nagu me tänapäeval särke õmbleme ja mitte koopiana muuseumisärgist.

Kõige rohkem nõobiliistuga särke leiab Läänemaa raamatust. Siit võib lugeda, et 19. sajandi alguse särgid olid kaelusest tihti paelaga kokku kroogitud, aga sajandi keskpaigast hakkas Lihulas, Kirblas ja Vigalas levima püstkrae ja vasakult nõõbitava rinnalapiga särgimood (Piiri et al., 2020, lk 27).

Särgilõike-teemalise magistritöö on 2016. aastal kaitsnud Ülle Palumets. Tema töö peamine fookus oli erinevatel tänapäevastel särgi taasloomisega seotud protsessidel. Ta osales oma lõputöö raames erinevatel kursutel ja õppis meistri käe all ning ise läbi katsetades valmistas viis särki. Neist esimene on Aliise Karu (hilisema nimega Aliise Moora) kirjelduse järgi taastatud Harju-Jaani naisesärk (Palumets, 2017, lk 28). Selles töös on kaks aspekti, mida minu hinnangul on Ülle Palumets valesi tõlgendanud. Esimene neist on fakt, et etnograafilise arhiivi kirjelduses on räägitud õlalappidest, mille külge esi ja tagumine osa on kroogitud. Palumets viitab Torma kihelkonna jt peipsiäärsete kihelkondade vaheleõmmeldud õlalappidega särkidele, aga minu meelest see võrdlus ei päde, sest need särgid on siiski küljelt sirgete õlalappidega. Lisaks on vahemaa Harju-Jaaniga väga suur. Pigem võib sarnasusi otsida kaelaavast tagasikeeratud õlalappidega särkidega. Omakorda pakun hoopis välja, et tegelikult oli tegemist klatstüki ehk passiga särgiga, mida noor tudengineiu, kes Aliise Karu toona oli, ei osanud tähele

panna. Nii tekkiski kirjeldus särgist, mille õlalappide ja krae külge oli kangas kroogitud. Teine detail, millele tahaksin vastu vaielda, on sama särgi esikinnise konstruktsioon. Palumets on teinud särgi, millele õmbleb nabalapi, kuid jätab esikinnise palistusepooled üksteise peale tõstmata. Tema särgi esikinnisel jääb niimoodi kahe kinnisepoole vahele silma järgi sentimeetrlaiune avaus ning nabalapi alla sirge kangas (Palumets, 2017, lk 24), kuid sellist kinnist muuseumides olevate särkide hulgas ei leidu.

1.4. Etnograafilise arhiivi materjalid nõobiliistuga särkide kohta

Liikudes tagasi algallikate juurde, uurisin läbi ERMi etnograafilisse arhiivi kogutud materjalid rahvarõivasärkide kohta. Skanneerisin särki puudutava materjali endale telefoni abiga pdf-failidena ning anlüüsisin neid. Väärtuslikuks materjaliks osutusid kahe etnograafi kogutud teated. Elle Kuigo on 1966. aasta suvel käinud välitöödel ning tema ainult särke puudutav materjal on kokku 149 lehekülge pikk.

Allikat analüüsidest otsisin märkmeid kas nabalapist või nõõpidest särgikinnisel (üksiku nõõbi mainimisest libisesin üle). Huvitav oli lugeda klatstükkidest ning arvestades, et Elle Kuigo ise tõi muutusena välja särgivarruka lühenemise jälgisin sedagi teemat. Elle Kuigo kogutud materjal on niivõrd mahukas, et kindlasti vääraks põhjalikumatki käsitlust kui antud töö võimaldab. Kokkuvõtvalt tooksin välja mõned punktid, mis allikat läbi töötades silma hakkasid.

Suurem osa küsitatud vanadest inimestest kirjeldab särgitüüpide kulgu ajas nii: vanaemal oli pilupalistusega ning alasest ja pihaosast koosnev särk, emal oli püstkrae ja eest nõõpidega vahest ka lühikeste varrukatega särk. Küsitetaval endal oli juba tihti broderiiga kaunistatud õlapaeltega alussärk.

Mind üllatas, et ka kitsa nõobiliistuga särgil nimetatakse detailina rinnalappi ning selline terminikasutus on valdav, mitte mõnel üksikul korral. Näiteks 1893. aastal sündinud Kasu Anna on Saarde kihelkonnas rääkinud, kuidas tema vanaema kandis ratashame tüüpi särki, kuid 1890–1900 kantud särkide kohta on välitöödel olnud etnograaf kirja pannud järgmist: “Särgil oli nelinurkne õlalapp ja kitsas **ligi 2 cm laiune rinnalapp**. Viimane kattis rinnalõhandiku, mis kinnitati 3–4 nõõbiga (ERM EA 113:3/168-314). Ka Kõpu kihelkonnast on kogutud teade nõobiliistu rinnalapiks nimetamise kohta: “sügavat rinnalõiget kattis rinnalapp” (ibid). Termini kasutamine on niivõrd valdav ja mitte ainult Läänemaa kihelkondades, et tekib kahtlus, ega uurija uuritavatele termineid suhu pole pannud. Oma uurimise käigus leidsin kitsast lisakangaga nõobiliistu muuseumiesemete

hulgas väga vähe. Tüüpilisem on ikka see, et liistuserv on pööratud esitüki kangast. Kahjuks ei saa seda kunagi teada ning alati ongi võimalus, et nõobiliistu kutsuti rinnalapiks, olenemata selle laiuusest või konstrueerimise viisist. Igatahes kerkis siit huvitav küsimus, mis vist vastuseta õhku jääbki.

Kolmas asi, mis silma jäi, on see, et Elle Kuigo on küsinud ka õlalappide kuju kohta ning vastuse tavaliselt kirja pannud järgmisel moel: \triangle -kujuline õlalapp. Teemat uurinuna pakun, et selline märgistus viitab õlakulõikele, kus õlalapp pole mitte ristkülikukujuline ja otsast kroogitud/kurrutatud, vaid kus õlaku nurgad on juba maha lõigatud. Samas ka ristkülikukujuline õlalapp moodustab pärast krookimist/kurrutamist samasuguse kuju. Seega ei saa allikat lugedes lõpuni kindel olla, kumba õlakulõiget on mõeldud, ning mälestuste jagajagi võis asjast hoopis teisiti aru saada kui mälestuste kirjapanija.

Teine kogum materjale, mis osutusid antud töös heaks allikaks, olid Aino Voolma, Sirje Reiteli, Marge Vasari, Ali Venesaare, Tiina Võti ja paljude teiste poolt kogutud andmed rahvarõivaste kohta. Nad on 1970datel aastatel küsitlenud eakaid inimesi ning vormistanud küsitluste vastused omakorda käsikirjalisteks vihikuteks. On näha, et inimesi küsitledes on aluseks olnud kindel küsitluskava, sest alati alustati särgist. Tänu sellele on need materjalid ka mulle lihtsalt jälgitavad.

Toon välja mõned allikakatked, kus on nõobiliistuga särki kirjeldatud. See ei ole kindlasti ammendav ülevaade, pigem proovin tuua allikanäiteid ilmestamaks kihelkondi, kust esemematerjali säilinud ei ole.

Vigala kihelkonnast on kirja pandud 1891. aastal sündinud Liisu Laasi mälestus nõobiliistuga särgist: “Krae asemel ca 2 sõrme laiune äär, ees 3-4 nõöpi” (ERM EA 125:2/325-400).

Saaremaalt leian teateid kolmest kihelkonnast. Liisa Täht Kärļa kihelkonnast meenutab, et “särk oli ülevalt umbes 20 cm pikkuses lahti ja kinnitati nõöpi**dega**”. Ida Lõhmus Mustjala kihelkonnast Küdema külast jutustab, kuidas pealmise särgi “rinna eest oli särgil kitsas riba, millele olid õmmeldud ka nõöbid”. Põide kihelkonnas meenutavad nõobiliistuga särki Darja Koha: “Lõhendik sügav, lõpeb ära väikese voldiga. Kinnitati 3 tina- või linasest riidest nõöbiga” ja Pauline Kirch: “eest kinnitati särk pisikeste valgete kivinõöpi**dega**” (ERM EA 125:1/5-324).

Väga huvitava ülevaate nõobiliistuga särkide õmblemisest leiab 1883. aastal Audru kihelkonnas sündinud Marie Joosti kirjeldustest. Tema sõnul pandud ta noorena ühe meesrätsepa juurde õmblemist õppima, et ta õpiks masinaga sulastele särke õmblema.

1897.–98. aastate paiku ostetud talle ka õmblusmasin. Marie Joost kirjeldab täpselt oma 1903. aastal õmmeldud särki, millel on 6x36 cm suurune rinnalapp ja kahel pool seda nõõrvoldid. EA-s on sellest särgist ka joonis. Nööbiliistuga kinnis on näha ka jooniselt, kus kujutatud Marie Joosti 1940. aastal õmmeldud lihtsat alussärki. Marie Joosti mees oli rätsep, 1906. aastal toonud ta ümbruskonda uued särgi lõiked ja hakkas meestele särke õmblema. Sellest uuemamoelisest meestesärgist on ka joonis, millelt on hästi näha, et tegemist on nõõbiliistu, nabalapi ja kahe voldiga särgiga. (ERM EA 185/13-25)

Ambla kihelkonnast on Marie Raude rääkinud, et meestesärgi “eest kinniselõhiku ääred ka **murti** ja tikiti nagu nüüd masinaga. Krae pealt ja ülemine äär ka tikiti. Kinnituseks oli meestesärgil kaks nõõpi – üks krae otsas, teine rinnaesisel” (ERM EA 216:1/11-298).

Kui kõrvale jätta mõni küsitav moment Elle Kuigo kogutud materjalide juures, tõendas etnograafilises arhiivis talletatu, et nõõbiliistuga särgid olid laialt levinud, sest infokilde nende kohta leidsin ka Saaremaalt ja Põhja-Eestist. Kindlasti vääriks etnograafilises arhiivis talletatu eraldi uurimistööd. Üks suund võiks olla Elle Kuigo, aga ka teiste etnoloogide kogutud rohkearvulise materjali läbitöötamine nii, et otsida üles allikates mainitud emade ja vanaemade sünniaastad.

2. Nöobiliistuga särkide levik, tehnoloogia ja tüpologia

Kõige suurem kogu rahvarõivaid on ERMis. Seal hoitakse kokku 796 rahvarõivaste hulka liigitatud särki, lisaks erinevad särgikatked (ERM uurimisaal, e-kiri 14. märts 2022). Särkidest ligi viiendiku moodustavad nööbitava esikinnisega särgid. Kindlasti on nöobiliistuga särke kogutud teistesegi Eesti muuseumidesse, kuid antud töö keskendub ERMi kogule. Eesti Rahva Muuseumi kogu on kõige suurem, katab kogu Eesti territooriumi ning terve uuritava perioodi. Järgnevalt kirjeldan tehtud esemeuurimuse metoodikat ning esitlen saadud tulemusi.

2.1 Valim ja meetod

Pärandtehnoloogiline uurimisviis keskendub eseme konstruktsiooni ja selle valmistamise protsessi üksikasjadele (Jõeste et al., 2020). Pärandtehnoloog läheneb esemele ning tema peamine küsimus on kuidas, ülejäänud küsisõnad nagu milline ja miks kaasnevad sellest. Pärandtehnoloogiline lähivaatlus hõlmab endas “väliste tunnuste detailset kaardistamist: mõõdud, kaal, vormi kirjeldus (kahe- või kolmemõõtmelisus, sümmeetria jm), värvus ja värvaine määramine, kaunistused (ornamendid jm ehisedetailid), materjal ja tooraine, seisukord (uus, vana, kulunud) jne, olenevalt taotletavast detailsuse astmest ja veelgi enam – olenevalt konkreetsest esemest ja sellest, mida tema puhul detailselt vaadelda annab” (Jõeste et al., 2020, lk 31).

Käesoleva töö valimisse kuuluvad kõik ERMi kogus olevad nööbitava kinnisega särgid, kaasa arvatud need, mis ajaliselt jäävad väljapoole antud töö uurimisobjekti ehk on hilisemad kui rahvarõivaste aktiivse kandmise aeg. Selline valim annab teavet uurimise objekti kohta ning võimaldab paremini välja tuua arengut ja muutusi rahvarõiva särgi konstruktsioonis. Valim on valiidne, sest ERMi esemekogu on kõige suurem Eestis, ta hõlmab piirkonnana tervet Eestit ning kogu uuritavat ajaperioodi.

Antud töö lõpliku valimi moodustasid 154 nööbitava kinnisega särki Eesti Rahva Muuseumis (vt Lisa 2). Valimi moodustamiseks töötasin läbi muuseumi veebivärava muis.ee ning vaatasin läbi kõik otsingusõna “särk” alt välja tulnud tulemused. Olgu ääremärkusena mainitud, et nii jäi valimist välja üks Saaremaa lapsesärk, sest piirkonnas kutsuti särke käisteks. See apsakas selgus töö valmimise lõpusirgel ning kuna kiirel vaatlusel tundus, et see jäi Saaremaa ainsaks nöobiliistuga esemeks, jäi ta ootama edasist uurimist. Otsingu “särk” tulemuste põhjal koostasid endale kaks nimekirja. Ühte nimekirja

kirjutasin särginumbrid, millel oli foto järgi aru saada, et tegemist on nõõbiliistuga. Teise nimekirja kirjutasin särginumbrid, millel muis.ee fotode põhjal ei olnud liistu konstrueerimise meetodit võimalik kindlaks teha. Teise nimekirja alusel palusin muuseumi esemekogu hoidjal juba koguderuumis vaadata, milline särk vastab minu uurimise kriteeriumitele ning milline mitte. Sellel moel lisandus valimisse üks särk. Veel jäid valimist välja seitse särki, mis asusid püsinäitusel ning seega ei olnud neid võimalik uurida. Kahel püsinäitusel olnud särgil jäi kindlaks tegemata ka see, kas neil on nõõbitav kinnis või mitte. Vaatlesin särke ka püsinäituse vitriinist aga mannekeenid olid riidetatud nii, et särgi rinnaesist kattis kas rätt, kampsun või muu pealmine rõivas.

Edasi grupeerisin valimi moodustunud särgid 10–15 kaupa rühmadesse ning tellisin need uurimissaali, kirjutades sellekohase e-maili muuseumi koguhoidjatele. Muuseumis kasutasin Google Form ankeeti, mille olin varasemalt koostanud (vt LISA 1). Ankeeti välja töötades olid minu põhimõtted järgmised:

- 1) Vaatlen särke võimalikult põhjalikult, säästes neid mitmekordsest hoidlast välja toomisest;
- 2) Ei dubleeri juba MUIS keskkonda kantud andmeid, vaid salvestan ankeedis eseme muis.ee aadressi;
- 3) Minu fookus on varem uurimata tehnoloogilis-praktilistel aspektidel (nõõbiliistu konstrueerimise viis, nõõpide arv ja paiknemine esikinnisel, kaenlalapi olemasolu ja suurus, õlalapi suurus ja kuju, kaelalapi või õlalapi aluse sisselõike olemasolu, küljeõmblus, alumise ääre õmblus, käsitsi või masinaga tehtud õmblused, materjal puuvill või lina), jättes andmetest kõrvale särkide kaunistamise detailid;
- 4) Iga särgi juurde kogusin ka vabas vormis kokkuvõtte pealkirjaga “Veel lisamärkusi selle särgi kohta”, sinna kirjutasin oma isikliku kogemuse ja tunnetuse, mis just selle särgi juures minu jaoks kõige olulisem oli.

Muuseumis avasin laual oleva eseme kirje MUIS keskkonnas ning täitsin arvutis ankeedi. Kuigi minu töö keskmes ei ole särkide kaunistused, siis lähtudes oma põhimõttest, et iga särk jõuab minu ette uurimislauale vaid üks kord, tegin igast särgist ka fotod. Proovisin teha esimese foto nii, et särgile kinnitatud esemenumber jääks kaadrisse. Järgnevad fotod tegin tikanditest, lähemalt esikinnisest, varrukaotsast ning mõnel särgil ka kaenlalapi õmblustest särgi pahemal poolel.

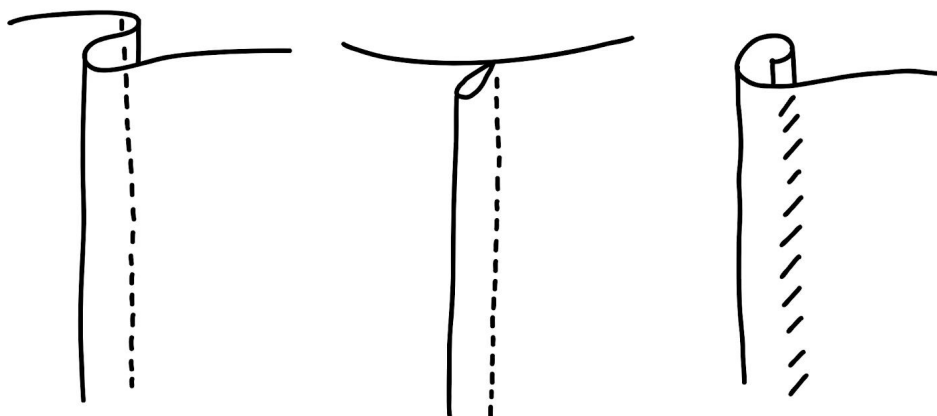
Keerulisemate ja huvitavamate esikinniste kohta joonistasin programmis Google Keep visandid. Kasutasin selleks digitaalse pliiatsiga tahvelarvutit, mille eelis muuseumis

lubatud hariliku pliiatsi ees on see, et saan kohe joonistada/kirjutada värviliselt, ilma muuseumieset ohustamata. Selliseid jooniseid tegin kokku 70 tükki ning need on aluseks antud töös olevale etnograafiliste joonistega metoodilisele materjalile (vt LISA 3).

Visandeid joonistades tegin kõigepealt kindlaks, kas kinnise all on kanga ülejääk. See annab aimu, kas kasutatud on lisakangast või mitte. Sealt edasi uurisin põhjalikult kinnise paremat ja pahemat poolt. Selle järgi, kas õmblus on mõlemal pool näha või mitte, saab näiteks aru, kas nõõrvolt on õmmeldud läbi kanga suunatud nõõrvoldina või ainult kanga paremalt poolelt. Joonisel 7 on näha, kuidas tähistasin oma visanditel kahte tüüpi nõõrvoldid ja käsitsi palistuspistetega kinnitatud palistusääre. Masinõmbluse ja käsitsi tehtud tikkpiste vahel joonistel vahet ei teinud, sest mõlema meetodi parem pool näeb sarnane välja ning see on markeeritud katkendliku joonega nagu on näha joonis 7 kahel vasakpoolsel detailil.

Joonis 7. *Erinevad nõõrvoltide ja õmbluste markeerimise viisid minu visanditel.*

Autori joonis

Vasakule suunatud nõõrvolt

Kanga paremalt poolelt tepitud nõõrvolt

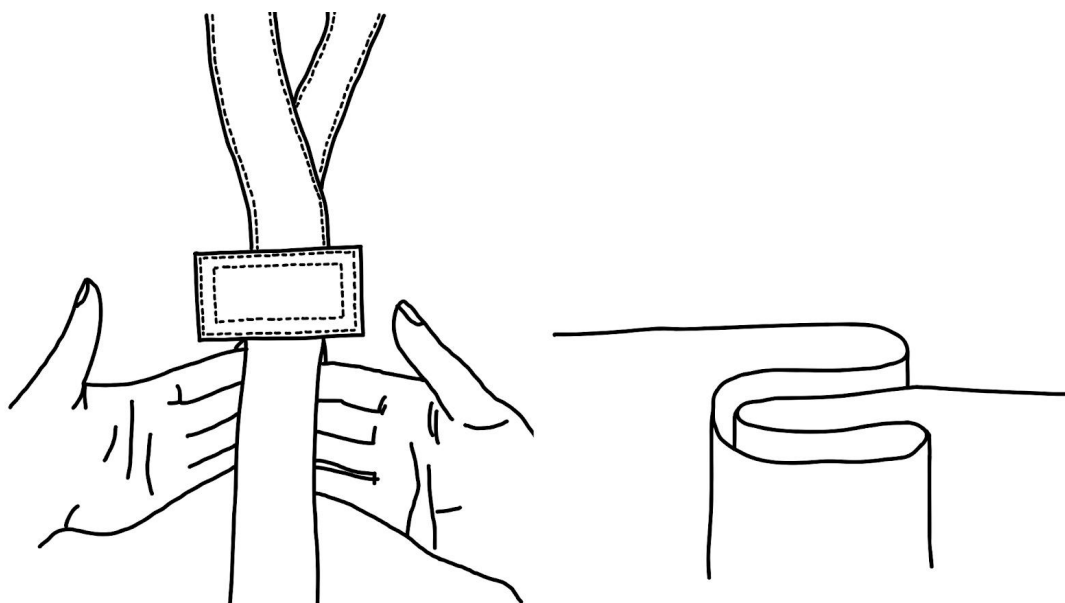
Palistuspistetega õmmeldud palistus

Eskiise joonistades oli mul kaks eesmärki. Esimene neist oli märkida üles, kuidas on kangast volditud, või lisakangast kasutatud kinniseliistu või rinnalapi moodustamiseks. Seda on võimalik kindlaks teha vaatluse abil, pannes tähele, kummale poolele kangast on keeratud õmblusvaru ning kummale mitte. Nii joonistasingi eskiisidele ülemise ääre kangaserva looklemise nagu see võiks välja näha krae või kaelusekandi õmbluse vahel.

Palju keerulisem on aru saada, kuidas täpselt on volditud kanga ülejääk kinniseliistu all. Selle kindlakstegemisel kasutasin meetodit, kus sisestasin mõlema käe

sõrmed kahelt poolt voltidesse ning püüdsin kombates aru saada, kuidas näeks välja voldikimbu ristlõige (joonis 8), abiks taju sellest kui kaugele ulatuvad sõrmed ning kus nad asuvad üksteise suhtes. Vajadusel ja keerulisemate kinniste juures joonistasin kohe eskiisi kõrvale ka voldikimbu ristlõike. Kõikidel minu joonistatud ristlõigetel on vaatesuund särgi vastas seistes eest alla, sest see on loogiline õmblustöö asetus laual.

Joonis 8. *Helme särgi ERM 18444 voldikimbu kompamine kahe käe sõrmede abil ning sellesama voldikimbu ristlõige (joonise selguse mõttes on käed kujutatud ilma muuseumis nõutavate valgete kinnasteta). Autori joonis*

Edasi korrastasin andmed Google Sheet tabelis. Selleks vaatasin küsimuste kaupa üle kogu andmestiku. Kui samale küsimusele oli vastatud sisu poolest sarnaselt, viisin need kirjepildis samaks. Seejärel analüüsisin andmeid. Loendasin sarnaseid vastuseid erinevate tüüpide kaupa.

Minu analüüsis on väga oluline koht muuseumis olevate esemete valmistamise aastatel. Olen teadlik, et need võivad olla subjektiivsed ning sõltuda kogumisaktis osalenud inimeste mälestustest või oletustest. Üldjuhul on kindlam määratleda valmistamisaega, kui muuseumisse kogudes on teada olnud eseme looja. Seda mäletatakse kergemini ning tänapäeval on meetrika andmed küllaltki lihtsalt kontrollitavad. Selle töö valimi puhul oli konkreetne valmistamise aasta märgitud 109 särgi andmetes. Kontrollisin ja täpsustasin erinevaid andmebaase kasutades nendest 80 särgi tulmeraamatus esinevad faktid – küla, talu ja inimeste nimed ning väidetava valmistamisaja tõenäosuse. Kontrollimiseks

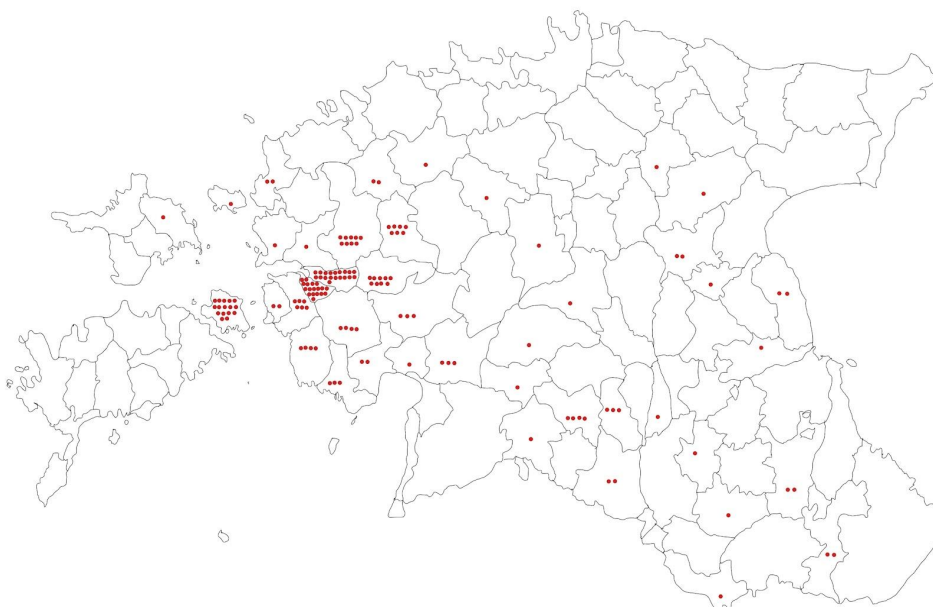
kasutasin maa-ameti lehel olevaid ajaloolisi maakaarte, andmebaasi veebilehel geni.com, rahvusarhiivi veebikeskkonnas Saaga digiteeritud hingeloendeid ja kirikuraamatuid ning nimede levikut ja muutmist puudutavat onomastika lehekülge. Muhu esemete kontrollimisel kasutasin lisaks kodu-uurimuslikku veebilehekülge aadressil muhu.rehepapp.com. Juhul, kui aastaarv täpsustus, on see märgitud lisades olevas kasutatud muuseumiesemete nimekirjas (vt LISA 2).

2.2 Nöobiliistuga särkide levik ja tehnoloogia

Uuritud 154-st särgist 87 olid naiste särgid ning 63 meeste särgid. Neli särki olid tehtud lapsele.

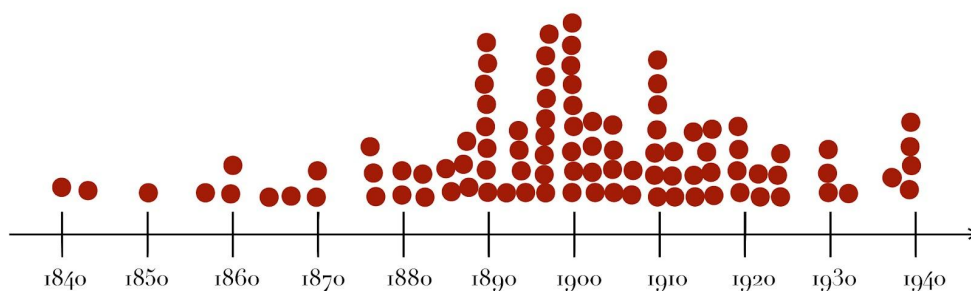
Väga suur osa uuritud särkidest olid valmistatud Muhus või mõnes Läänemaa kihelkonnas. Üldse puudusid Saaremaa särgid ning ka Harjumaalt ja Virumaalt oli särke väga vähe. Ülejäänud särgid jaotusid peaaegu ühtlaselt Eesti kaardile (vt joonis 9). Sellist valimi koondumist Muhu ja Läänemaa kihelkondadesse võis ette aimata. Nende piirkondade suurem nöobiliistuga särkide kogus võimaldab tulevikus analüüsida nöobiliistude muutumist ajas ühe piirkonna raames.

Joonis 9. *Muuseumis uuritud 154 särki jagunemine kihelkondade kaardile (kaardilt puuduvad kaks särki, millel ei olnud teada täpne kihelkond). Autori joonis*

Kõige varasem valimis olnud nõobiliistuga särk on valmistatud juba 1840. aastal ning kõige hilisem sada aastat hiljem – 1940. aastal (vt joonis 10).

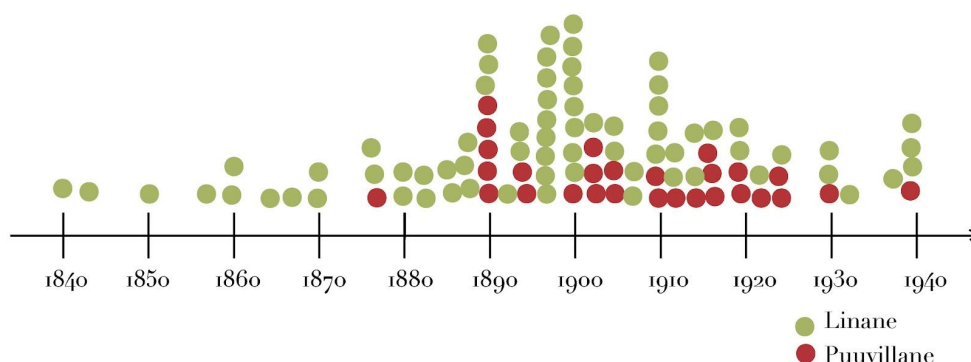
Joonis 10. Valimis olnud särkide jagunemine ajajoonel vastavalt valmistusaastale

See, et nõobiliistuga särigid jaotuvad ERMi esemete järgi täpselt saja aasta peale, oligi vast kõige suurem avastus. Ka selliste särkide käibelt kadumine teise maailmasõja ajal 1940. aastal on huvitav, sest see on sama aeg, mil kaob õmblusõpikutest sellise kinnise tegemisõpetus.

102 särigi materjal on linane, 44 särki on valmistatud puuvillast ja 8 särkil on kas erinevad detailid erinevast materjalist või polnud materjali võimalik visuaalsel vaatlusel määrata. Ajajoonele jaotub särigi kanga koostis nii, et linaseid särke on tehtud läbi kogu uuritava saja aasta, aga puuvill särigi materjalina kerkib pilti alates 1880. aastast (vt joonis 11).

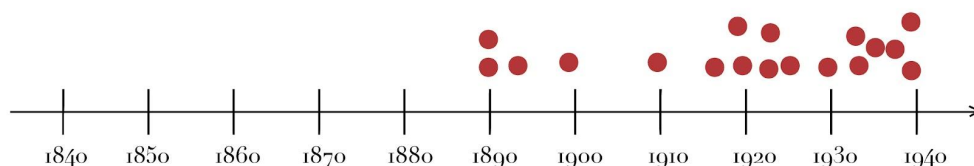
Joonis 11. Uuritud särkide jaotumine ajajoonele särigi kanga koostise järgi

154st uuritud särgist puudusid kaenlalapid 30 särkil. Neist 11 särigi andmetes puudub valmistamisaasta. Ülejäänud kaksikümmend on jaotatud valmistamisaasta järgi

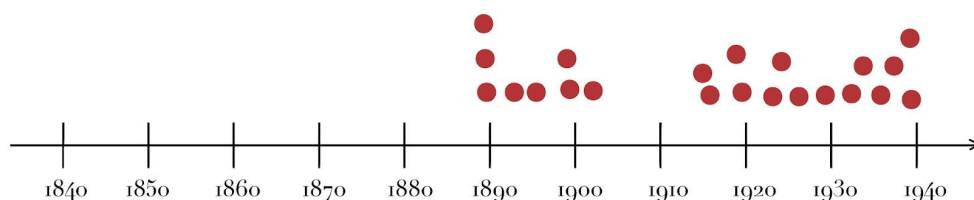
ajajoonel joonisel 12. Ajajoonelt võib näha, kuidas kaenlalapp hakkab kaduma alates 1890. aastast. Kogu valimis oli paar huvitavat särki, millel kaenlalapp ei olnud eraldi kangast, vaid oli varrukaga koos välja lõigatud. Kui sellised erandid kõrvale jätta, siis keskmiselt oli valimis olnud kaenlalapiga särkide kaenlalapi ühe külje pikkus (ilma õmblusvarudeta) lapsesärkidel 3–4,5 cm. Naisesärkidel oli kaenlalapi küljepikkus 3–12 cm, millest kaalutud keskmine oli 7,85 cm ning meestesärkide kaenlalapi pikkus oli 4,5–13 cm ja kaalutud keskmine 8 cm. Muidugi ei anna rahavarõivaste valmistajale need numbrid muud teadmist, kui et meestesärgi kaenlalapid on veidi suuremad. Särki reaalselt taasluues, tuleb ikkagi vaadata üle selle konkreetse särgi mõõdud.

Joonis 12. *Ilma kaenlalapita särkide valmistamise aastad ajajoonel*

Muuseumis särke uurides jäi silma, et osadel särkidel on õlalapid asendatud kuni seljani ulatuva passega. Selliselt konstrueeritud särke oli kokku 31 ning kui jaotada ajajoonel need, millel on valmistamisaasta märgitud, on pilt üsna sarnane ilma kaenlalapita särkide graafikule (vt Joonis 13). Võiks ju arvata, et tõenäoliselt on tegemist samade särkidega, kuid 13 särki, mille õlavööde on lahendatud passega, ei kinnita seda oletust, sest neil on kaenlalapid olemas.

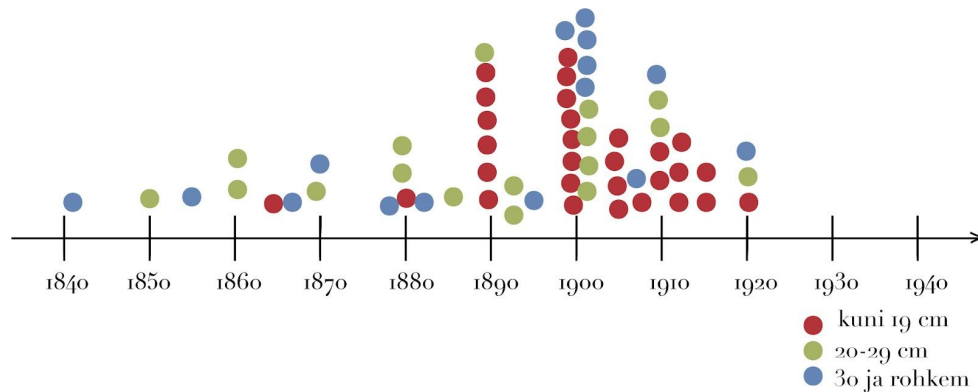
Joonis 13. *Passega särkide jaotumine ajajoonel valmistamise aasta järgi*

Selleks, et võrrelda omavahel särkide valmistamise aastat ning kinniselõhiku sügavust jaotan särkid kõigepealt meeste- ja naiste- ja lastesärkideks. Meestesärkide osas

mingit seaduspära välja ei tule, need on läbi saja aasta tehtud 20–30 sentimeetri sügavuse kinniselõikega (ühe erandiga skaala kummaski otsas). Naiste särkide kinniselõhiku pikkuse kohta saab aga öelda, et kuni aastani 1890 on särkide esikinnised vahemikus 20–35 sentimeetrit (kaks särki on ka 19 cm). Alates 1890. aastast hakkab tüüpilise rinnalõhiku sügavuse kõrval figureerima ka palju lühem 14–19 cm pikkune kinnis (joonis 14).

Joonis 14. Naistesärki lõhiku sügavuse muutumine aastakümnete lõikes

Mõeldes tagasi Elle Kuigo (1968) särkilõike artiklis olnud lausele selle kohta, kuidas sajandi lõpuks särkilõige tunduvalt lihtsustus, ütlesin mina oma uurimistulemuste põhjal hoopis nii, et alates 19. sajandi keskpaigast hakkab levima ning sajandi lõpuks saab väga populaarseks nõobiliistuga särk. Suuremad muutused särkimoes toimuvad aga 1890ndatel aastatel, kui üha rohkem särke õmmeldakse puuvillasest riidest, särkidelt hakkavad tasapisi kaduma kaenlalapid, õlalapid asenduvad seljani ulatuva passiga ning naistesärki rinnalõhikud lühenevad.

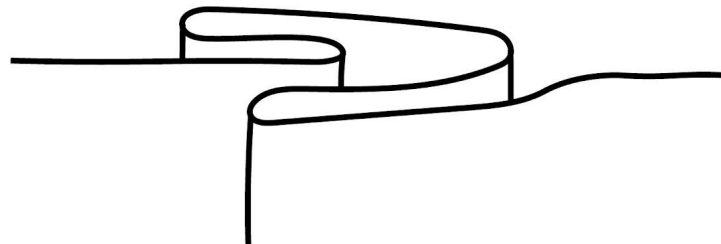
2.3 Nõobiliistu tüübid

Järgnevalt kirjeldan uurimuse käigus esile kerkinud nõobiliistude konstrueerimise tüübid. Tuleb tähele panna, et need särgid (või vähemalt suurem osa neist) ei ole õmmeldud kasutades õpetusraamatuid, mistõttu osutus tüüpide määramine kohati keerulisemaks, kui ma eeldasin. Variatiivsus on lihtsalt niivõrd suur. Lõpptulemusena kirjeldan kuus erinevat nõobiliistu tüüpi. Jõudsin kuuese jaotuseni pigem töö hilises etapis. Proovisin koguaeg jooksvalt muuseumis aru saada, milliste tunnuste alusel on nõobiliiste võimalik eristada. Esialgu jaotasin kinnised lisakangata ning lisakangaga, aga jooksin

ummikusse, sest on selliseid Muhu ja Läänemaa särke, kus on kasutatud lisakangast rinnalapi näol aga seal all on konstruktsiooni poolest ilma lisakangata kinnis. Järgmisena mängisin läbi jaotuse, kus tegin eraldi jaotused liistu ääre voltimise kohta ning nabalapi alla jääva voldikimbu koha. Lõpuks jõudsin läbi sünteesi tulemuseni, kus enamikel juhtudel eristab kinniseid sisselõike all oleva voldikimbu loomise süsteem ning teistest erinevad rinnalapiga särgid, millele lõin kaks oma kategooriat. Lõplik jaotus on nõobiliistu tüüpide kaupa lahti selgitatud järgnevates alapeatükkides.

2.3.1 Ette volditud kimbuga nõobiliist. Sellist tüüpi särke on kõige vähem. Terve valimi peale oli neli särki, mille kangavaru on ette risti volditud ja üks särk, mille kangavaru oli volditud ette ühele poole. Kinnis moodustub, kui kahele poole kinnisevaru tekitada kanga pundid ning siis need üksteise peale ette voltida (vt joonis 15). Veidi meenutab töövõttelt kingapaela sidumist. Seda tüüpi on kaks kõige vanemat läbiuuritud särki ning ka kõige uuem seda tüüpi särk on õmmeldud juba 1885. aastal Harglas (ERM A 58:42), mis on palju varasem, kui suurem osa valimi moodustanud särkidel. Seega saab nentida, et selline kinnise voltimise viis on kõige varasem.

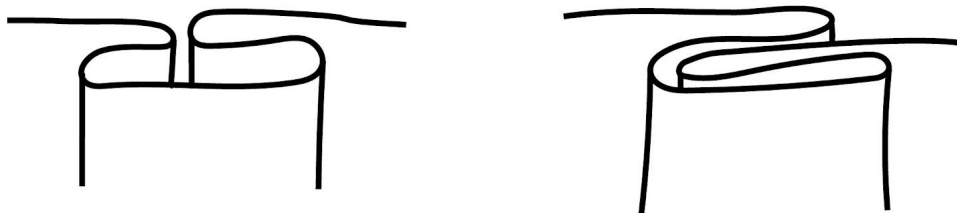
Joonis 15. *Ette volditud kimbuga nõobiliistu voldikimbu läbilõige. Autori joonis*

2.3.2 Taha volditud kimbuga nõobiliist. See on kõige levinum nõobiliistu tüüp. Tavaliselt moodustub selle nõobiliistu voltimisviisiga pahemale poolele vastandvolt (vt joonis 16). Mõnel särgil on volte tehtud mitu ning need jäljendavad nõobiliistu kõrval olnud nõörvoltide asukohti. Sellist tüüpi särke on kokku 43. Kui kangavaru on suurem, võib üks taha volditud pool jääda teise voldi sisse (vt joonis 16). Selliseid suurema voldivaruga kinniseid oli kaheksa ning neid on tehnoloogiliselt lihtsam taasluua veidi teisel meetodil kui tüüpilist taha volditud kinnist. Samas kuna tagantjärele ei ole võimalik tuvastada,

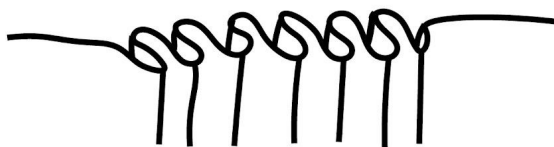
kummal meetodil kinnis on saadud, liigitan ka need kaheksa taha volditud nõobiliistu alla. Vaata kahte moodust voldikimbu tegemiseks 3. lisast.

Joonis 16. Taha volditud kimbuga nõobiliistu voldikimbu läbilõiked. Autori joonis

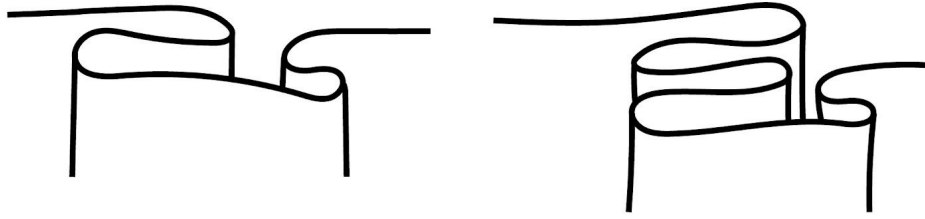
2.3.3 Kroogitud kimbuga nõobiliist. Üks väga huvitav ning seni kirjandusest puudunud nõobiliistu tüüp on kroogitud kimbuga nõobiliist (vt joonis 17). Selliseid särke oli valimi hulgas 7. Seda nõobiliistu tüüpi on kõige lihtsam teha, see on lihtne ja loogiline ning hästi hoomatav ka algajale õmblejale.

Joonis 17. Kroogitud kimbuga nõobiliistu voldikimbu läbilõige. Autori joonis

2.3.4 Nöörvoldiga nõobiliist. Uuritud valimis oli kokku 13 selletüübilist särgikinnist. Sedasama kinnist kirjeldas Anni Varma oma esimeses raamatus kui *laiapalistuslik kinnis völdidega*. Leian, et see nimetus on segadusseajav, kuna kõikidel kinnistel peab midagi volditud olema. See kinnis tekib nii, et kinniseliistu ühele poolele keeratakse nöörvolt (vt joonis 18). Kuna kinnise all sellelt völdi poolelt jätkub sama väikese sügavusega lahtine volt, siis kogu avarusvaru on kinnise allosas volditud teisele poole. Nöörvoldiga nõobiliistu konstrueerimisele kulub vähem kangast, mistõttu liistu alumises osas jääbki vähem varu, mida voltida. See on ka üks selline kinnis, mille saab konstrueerida ilma nabalappi kasutamata, kinnitades voldikimbu vaid tepinguga.

Joonis 18. Nöörvoldiga nöobiliistu voldikimbu läbilõiked. Autori joonis

2.3.5 Rinnalapi ja nabalapiga nöobiliist. See on üks särk Muhust või Läänemaa piirkonnast, kus rinnaesist katab juba suurem tikitud ilulapp, kuid lapi all püsib tegelikult veel varasem volditud või kroogitud kangavaru. Sellest annab märku kinnise alla jäävad voldid või krooked ning suur nabalapp. Vaata etnograafilisi jooniseid nendest kinnistest Lisast 3.

2.3.6 Rinnalapiga nöobiliist. See on Muhu või Läänemaa tüüpi särk, kus rinnaesist katab uhke tikitud lapp. Lapp on õmmeldud kanga ümber ning katab ise puudujääva rinnalõhiku palistamisest tekkinud avause. Nöobiliistu iseloomustab, et rinnalapi alla volte või krookeid ei jää ja nabalappi õmmeldud ei ole. Vaata etnograafilisi jooniseid nendest kinnistest Lisast 3.

(Manninen, 1927). Tuleb meeles pidada, et 19. sajandi lõpus ehk ärkamisajal tehtud üleskutse on veel rahvarõivaaegne, inimestel on need riided kirstus olemas.

Rahvarõivaste ajastu lõpule on väga raske mingit lõplikku ja piiritlevat aastaarvu välja pakkuda. Nagu juba enne mainisin, on piirkondi, kus rahvarõivaste kandmine kestab palju kauem, seega seal on ka hilisemad moesuunad arvatud rahvarõiva hulka. Aga ülejäänud piirkonnad, kus üldiselt mindi linnamoele varem? Millised esemed muuseumis on veel rahvarõivad? Kas võib olla ka nii, et esemed, mida 20. sajandi alguse muuseumi kogumisretkedel käinud tudengid ei pidanud enam rahvarõivaks, võiksid seda tegelikult siiski olla? Näiteks sitsjakk, mis tänapäeval on kujunenud asendamatuks Kihnu rahvarõiva osaks. Teateid või fotosid sitsjakkidest koos triibuseelikuga leiab üha rohkematest kihelkondadest. Teemat on uurinud ka Inna Raud ning Vändra rahvarõivaraamatus toonud välja sitsjaki kui sajandi lõpu rahvarõiva osa (Raud, 2016). Seda teemat avardab veelgi käesoleval aastal Aivi Tamme poolt kaitstav magistritöö Läänemaa ja saarte sitsist jakkide kohta (Tamm, 2022). Pakun välja, et samasuguse staatusega on ka nõobiliistuga särk. Kuna nõobiliistuga särkide valmistamise mood ja oskus kestab kauem kui rahvarõivaste kandmise periood, siis on kogujad selle alguses kõrvale jätnud. Või siis kogunud ainult tikanditega variante ja ülejäänud arvanud liiga moodsateks. Selle tõestuseks võib olla pilt minu 1903. aastal sündinud vana-vana-vanaisast Julius Hingist, kes istub sellel tõenäoliselt 1918. aasta paiku tehtud fotol paremal ning tema töösärgi rinnaesisel on näha esitähedega tikitud nabalapp (Joonis 19).

Joonis 19. Foto autori esivanematest suviste talutööde puhkehetkel. Esireas Kadri ja Julius Hink Paistu kihelkonnas 1918. aastal. Perekonnaalbum

Peame rahvarõivaste kandmisaja lõppu otsides arvesse võtma ka seda, et piir ei jookse mitte ainult kindlate aastaarvude vahel, vaid ka generatsioonide vahelt. Inimene võtab omaks rõivad, mis on moes tema noorusajal. Vanemad inimesed kipuvad kandma mitu-kümmet aastat vanu asju. Eelmise aastasaja alguses, 1922. aastal kogumisretkel käinud tudeng teeb umbes samasugust tööd kui mina teeksin praegu inimeste kodusid mööda käies ja Moskva olümpiamängude-aegseid riideid ning esemeid küsides. Ma arvan, et ma leiaksin neid. Sellel 1918. aasta perefotol on näha, kuidas minu 1868. aastal sündinud vana-vana-vana-vanaema Kadri on selga pannud triibuseeliku ja kampsunit? meenutava pihakatte (vt joonis 19).

Kuigi piiri ongi raske tõmmata, siis ühel hetkel muutub mood ikkagi nii palju, et rahvarõivaste igapäevane kandmine jääb kõrvale ning algab protsess kujunemaks selleks, mis rahvarõivad nüüd meie jaoks tähendavad – pidurõivas ja sümbol ehk kultuuriline konstruktsioon.

Ärkamisaja järgselt elab rahvarõivas läbi madalseisu. 20. sajandi alguses levib arvamus, et rahvarõivaste propageerimine hoiab meid tagasi ning takistab moderniseerumist. Populaarseks saab Põhja-Eesti rahvarõivastest kujundatud “eesti kostüüm”, kus veidi üle põlve ulatuvale kitsale triibuseelikule on lisatud rahvarõiva käiste järgi stiliseeritud pluus (Värv, 2008). Sellest hoolimata, et autentseid rõivaid kanda ei taheta, kantakse seda mugandust auga laulupidudel ja tantsupidudel. Iseseisva Eesti Vabariigi aeg on see, mil saab hoo sisse rahvuslike elementide ja mustrite kasutamine autoriloomingus. Seda leiab nii nahkehistöös kui portselanimaalilt. Eesti Rahva Muuseumi eksponaatide seas on üks puutelaud ja vitriin, millel saab tutvuda rahvakunsti originaaleseme ja 1920ndate interpretatsiooni omavaheliste seostega.

Nõukogude ajal kasvab ühest küljest rahvariiete hindamine meie ja eestluse sümbolina, samas kinnistub teadmine kihelkondlikest rahvarõiva komplektidest kui kindlate esemete kogumist. Rahvarõivaid oskavad teha üksikud, mistõttu tehnoloogiline variatiivsus kaob. Õmblemise, tikkimise, kõladega kudumise või kirivöö kudumise oskus ei kandu enam põlvest-põlve koos oma perekonna nippide ja nõksudega, vaid omandatakse raamatutest. Raamatud aga mugandavad rahvarõivast vastavaks hetkemeole.

1957. aastal ilmunud raamat on esimene, milles hakatakse jagama soovitusi mugandada särkide lõikeid. Komplektide koostamisel kasutatud originaalid on antud sirgete lõigete ning originaalmõõtudega, aga raamatu keskel, kohe pärast komplektide ja piirkondade tutvustamist on kümnel leheküljel peatükk: “Rahvarõivaste lõigete kohandamine kaasaegsel kasutamisel”. Põhjus selle peatüki sissejuhatuses selgitab, et

rahvarõivas arenes ise (Halliste särgile lisanduvad T-kujuline kaeluse lõige ning kaenlalapp ja viimasena kraelapp ehk tänapäeva mõistes kaelalapp). “Lähtudes sellest võime märkida, et meie rahvarõivas on lõigete konstruktsioonilt läbi teinud teatud arengu, mis on tingitud praktilistest kogemustest ja vajadusest kohandada lõikeid vastavalt inimese kehale. Toetudes lõigete konstruktsiooni üldisele arengule, ei tule täpselt kinni pidada albumis antud, muuseumis leiduvatest originaallõigetest, vaid neid lõikeid võib kohandada vastavalt nüüdisajal kasutatavatele lõigete konstruktsioonidele, silmas pidades, et ei läheks kaduma rahvakunstile rajatud rõivaste eriilme ja nende ilmikas omapära. Püüame hoida oma rahvarõivaste omapära mitte sellepärast, et nad on vanad, vaid sellepärast, et neis peitub kunstiväärtusi, mis kunagi ei aegu” (Moor et al., 1957, lk 216). Jään seisukohale, et rahvarõivaste “ilmikas omapära” seisneb ka ajaloolises lõikes, konstruktsioonis ja tehnoloogias. Eriti kuna see on üks viis saada infot ka eseme ajastu kohta. Eriti absurdseks lähevad rahvarõivaste lõiked pärast selle raamatu ilmumist. 1960. aastal ilmunud rahvarõivaste õblemist õpetavas bukletis on varrukaloõiked antud kellukese-kujulised (Kruusi, 1960). Lisaks raamatutele tuleb nõukogude perioodist ära mainida ka Ars-i ja UKU tegevus. Esimene neist oli Tallinnas tegutsev Eesti NSV Kunstifondi Tallinna Kombinaat Ars, mille tekstiili allüksus tegeles ka rahvarõivaste uurimise ja valmistamisega. Rahvarõiva komplekte valmistati ka rahvarõivameistrite koondises UKU. Mõningaid sellel ajal tehtud komplekte uurinuna, võib öelda, et aegajalt nii Ars kui UKU muutsid või mugandasid rahvarõivaste õmblustehnilisi lahendusi.

Eriliselt armsaks saab rahvarõivas paljudele taasiseseisvumise perioodil. See on aeg, kus kõik tahavad kanda rahvarõivaid piduriidena ka aktustel ja koolide lõpetamistel. Palju hakatakse rahvarõivaid ise tegema, abiks 1981. aastal ilmunud rahvarõivaraamat.

Eriti põhjaliku süvenemise rahvarõivaste tehnoloogilistesse aspektidesse on toonud 21. sajand. Ühelt poolt on seda ehk põhjustanud rahvarõivakoolides osalevate inimeste suur arv ning teisalt Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia uurimistööd, mis keskenduvad pärantehnoloogiale.

3.2 Rahvarõivasärkide määratlemise teoreetilised alused

Meil on üha tihedamini vaja otsustada, kas mingi vana ese kuulub rahvarõivaste hulka või mitte. Olles läbi töötanud mitmeid rahvarõivaste alaseid raamatuid, pakuksin välja järgmise teooria. Leian, et rahvarõivaste autentsust või ajastutruudust kajastavad kolm aspekti:

- Rahvarõivaste kandmise aeg. Peame jälgima millises piirkonnas ning kui kaua rahvarõivaid kanti. Näiteks Muhu saarel saame rahvarõivaks lugeda veel 1930. aastal valmistatud eseme, kuid sama ei kehti Maarja-Magdaleena kohta.
- Piirkondlik eripära. Rahvarõivaste kandmise ajale on omane kihelkondlik eripära. See on viis kaunistada esemeid oma kohaliku traditsiooni järgi.
- Tehnoloogia ja materjal. Mida põhjalikumalt me uurime, milline on meie rahvarõiva pärand, seda kindlamalt oskame öelda, et sellist materjali, lõiget või tehnilist võtet rahvarõivaste kandmise ajal ei kasutatud. On ammu tuntud tõde, et atlaskoelised triibuseelikud on palju hilisemad ning ei kuulu enam rahvarõivaste hulka. Samamoodi on igal esemel oma ajalooline tehnoloogia ja materjal, mis teevad selle autentseks.

Minu teooria on selline, et me saame teatava kindlusega väita, et tegemist on rahvarõivaga, kui nendest kolmest tingimusest on kaetud vähemalt kaks. Vaatlen kõiki toodud aspekte lähemalt.

Rahvarõivaste kandmise aja määratlemine või täpsemalt rahvarõivaste kandmise kadumise määratlemine on piirkonnapõhine. Kahjuks puudub ammendav ülevaade, mis käsitleks kogu Eestit. Tõenäoliselt on siin ainst järgmisteks uurimistöodeks. Kindlusega saab väita, et Muhus kadus rahvarõivaseelik igapäevasest kandmisest kahe ilmasõja vahel, jäädes veel mõnda aega kasutusele piduriidena (Kabur et al., 2010, lk 17). Seega Muhu esemete puhul loen rahvarõivaks veel kuni 1930 valmistatud esemed. Läänemaa raamatus on kirjas, et “mõnes Läänemaa paigas kanti rahvarõivaid veel 20. sajandi alguseski, naised panid selga täiskomplekti rõivaid, mehed täiendasid oma linlikku ülikonda tikandiga särkide ja värvirõõmsate sokkidega” (Piiri et al., 2020, lk 22). Kuna raamat jätab täpsema ülemineku aja lahtiseks, siis saan siinkohal otsa vaadata enda kogutud andmetele ning ütelda, et kuni 1925. aastani on Läänemaa kihelkondades õmmeldud piirkonnale omanäoliseid särke. Seega loen selle rahvarõivaste ajastu lõpuks Läänemaal. Mulgimaal kannavad sarnaselt Läänemaale naised kauem rahvarõivad kui mehed. Kahjuks Mulgi rahvarõivaste raamatus kindlat perioodi välja toodud ei ole. On vaid mainitud, et kõige kauem püsib kasutusel pikk-kuub. Raamatut sirvides ning rahvarõivais inimeste fotosid vaadates tundub see piir olevat 1890–1900 (Jürgen, 2015). Arvestan käesoleva töö juures seda piirina, kuid ka see vajaks edasist uurimist. Pärnumaa rahvarõivastel tuuakse välja, et linna ümbrusesse jäävates kihelkondades linnastus ka rahvarõivas kiiremini. Täpsemalt seda protsessi jälle määratletud ei ole (Kont et al., 2017). Vändra rahvarõiva raamatus on pakutud komplekt ka 20. sajandi algusesse (Raud, 2016). Vana-Tartumaa rahvarõivaste

raamatust leian fotod rahvarõivais inimestest aastatest 1874 ja 1880 (Piiri, 2014, lk 5), kirjalikke viiteid sellele, millal rahvarõivad käibelt kaovad, kahjuks ei leia. Samas käsitleb autor igal pool 18. ja 19. sajandi rõivaid, mis vihjavad, et selles piirkonnas rahvarõivaste kandmine hähtub enne 1900. aastat. Loen Lõuna-Eesti rahvarõivaste lõplikuks ajapiiriks 1880.

Iseäralik piirkondlik eripära on nendel särkidel, millel on tikand. Piirkonnale iseloomulikku tikandit on raske mitte märgata kõikidel Muhu esemetel ja samamoodi on väga äratuntav Läänemaa piirkond ja mulkide punane tikand. Probleemne on pigem nn valge särk ehk särgid kihelkondadest, kus kanti valgeid, kaunistusteta särke. Näiteks kuidas määratleda Tartu-Maarja valget meestesärki, kui selles piirkonnas on särgid alati olnud valged. Otsustasin määrata sellise särgi ikkagi kihelkondliku eripäraga särgiks.

Nöobiliistuga kinnise tehnoloogia osas on vastavalt tehtud esemeuurimusele silmatorkavalt “uued” särgid, millel on passe ning puudub kaenlalapp. Samasse kategooriasse läheb ka puuvillase materjali kasutamine. Loen nende esinemise (kaenlalapi puhul siis mitte-esinemise) särkidel selleks, et tehnoloogia ja materjal ei vasta enam rahvarõivaste kandmise ajale.

Sellisel kolmik-kriteeriumi teorial on kaheksa võimalikku kombinatsiooni. Kaks äärmust – kõik tunnused on olemas või siis pole ühtegi tunnust – ei tekita vaidlusi. Alles jääb veel kuus varianti. Kolm varianti on sellised, kus ainult üks kategooriatest on olemas. Väidan, et siis ei ole tegemist rahvarõivaga. Näiteks: on olemas õige aeg, aga kasutatakse valesid materjale või töövõtteid, puuduvad kihelkondlikud eripärad. Sellisel juhul võib kahelda ka aja õigsuses. Või siis teadmata on aeg, puuduvad kihelkondlikud eripärad aga särgil on kaenlalapid. Sellele kirjeldusele võiks vastata ka tänapäeval õmmeldud stiliseering, mis kindlasti rahvarõivas ei ole. Samas kui kaks kriteeriumit kolmest on kaetud, saame üsna suure tõenäosusega öelda, et tegemist on rahvarõivaga. Näiteks ajastu on õige, materjal ja tehnoloogia ka. Või ajastu on õige ja piirkondlik eripära ka, tehnoloogias aga on kasutusel palju uuemaid võtteid. Siia alla paigutuvad Muhu 20. sajandi rahvarõivasärgid, mis on suuremalt jaolt tehtud just puuvillasest kangast. Hoolimata sellest, et neil on olemas üksnes kaks märget kolmest, saame need kindlusega lugeda rahvarõivasteks. Sama teooria abil on võimalik põhjendada ka seda, miks tänapäeval rahvarõivaid tehes me peame järgima nii piirkondlikku eripära kui ka õiget tehnoloogiat ja materjali. Sest nii saame kaks kolmest (ajas rännata me ei oska ning seda enam taotleda pole võimalik) ja võime nentida, et tegemist on rahvarõivaga.

Läbi nende kolme aspekti oma valimit kaaludes osutusid kindlasti rahvarõivasärkideks 106 eset. Kogu valimi ulatuses tehtud kaalumise protsess on dokumenteeritud Lisas 2. Probleemkohana või teooria nõrkusena saan välja tuua erandjuhu, kui tegemist on hilisemal ajal linnamoele üle läinud piirkonnaga, näiteks Muhuga, aga täpne valmistamise aasta pole teada. Sellisel sargil võivad olla hilisemad konstruktsioonidetailid nagu passe. Nii on see juba kaotanud kaks punkti kolmest ja seetõttu rahvarõivaks ei klassifitseeru. Sellisel sargil tuletasin tõenäolise kandmisaja sargikaunistuste järgi, mis on võimalik ainult piisavalt suure koguse selle kihelkonna esemete olemasolu korral.

3.3 Nöobiliistuga rahvarõivasärkide metoodilise materjali väljatöötamise alused

Antud töö tulemusena on koostatud neli detailset nööbitava kinnise õblemise juhendit. Juhend on koostatud nelja vähemtuntud nöobiliistu konstrueerimiseks. Juba rahvarõivavalmistajatele tuttavad rinnalapiga kinnised on metoodilises materjalis esindatud joonistena.

Vaatamata sellele, et üha enam materjali ja õpetusi kolib internetti, on tööprotsessis siiski hindamatu väärtusega ka see, kui igaüks saab juhiseid vaadata enda laual olevalt töölehel. Samamoodi on paberil välja printitud materjal oluline ka vanemale generatsioonile, keda käsitöö-rahva hulgas on palju.

Tööjuhendite loomisel olen silmas pidanud, et need oleksid sõnastatud lühidalt ning konkreetselt. Selleks, et olla kindel, millises järjekorras tööetapid kirjeldada, valmistasin enda jaoks tööproovid. Samuti oli tööproovide tegemine oluline, et märgata kitsaskohti, mida pidin juhendis täpsemalt ning selgemalt välja tooma. Tööjuhendeid illustreerisin joonistega. Neid on lihtsam lugeda, sest nii on vähem infomüra kui tööproovidest tehtud fotodel.

Nöobiliistu tüüpide õblemisjuhendeid saadab minu koostatud ja joonistatud etnograafiliste jooniste kogu nöobiliistuga rahvarõivasärkidest (vt lisa 3), kogusse kuulub 30 etnograafilist joonist. Joonised on tehtud õigetes proportsioonides ning mõõduna on märgitud kinniselõike sügavus, mille abil on võimalik teada saada ka kinnise laius või kaunistusdetailide kaugus üksteisest. Kõige olulisem osa joonisest on kaeluse voltimise skeem kinnise ülaserivas. Selle alusel saab aru, kuidas peab antud kinnist voltima. Joonised on tehtud põhimõttega, et iga nöobiliistu tüüpi illustreeriks rohkem kui üks etnograafilist

voltimisjoonist. Ette volditud ning kroogitud nõobiliistul kahjuks väga palju rahvarõivaste näiteid tuua pole.

Kokkuvõte

Nööbiliistuga särk on jäänud välja kõikidest rahvarõiva üldkäsitlustest. Sellele on küll viidatud mitmetes 20. sajandil kirjutatud artiklis ja rahvarõivaraamatus, kuid alati on mainitud siis lisaribasid. Tegelikult on peaaegu kõik ajaloolised nöobiliistud konstrueeritud lisaribasid kasutamata, voltides nöobiliistu samast esitüki kangast. Lisakangast on kasutatud väga palju Muhu ja Läänemaa rinnalapiga särkidel, kuid ka neil on variante, kus rinnalapi alla on peidetud ilma lisakangata konstrueeritud kinnis. Osadel sama piirkonna särkidel on kasutatud nabalappi ning nabalapi all olev kangas on kroogitud või volditud.

Eelmise sajandi alguse õmblemisõpikutes on lisakangata konstrueeritud kinnised veel olemas, aga kaovad jäädavalt alates 1940. aasta õmblemise käsiraamatust ning juba 1934. aasta käsiraamatus vihjatakse sellele kui “lihtsale” kinnisele, mis vastandub moodsale kinnisele.

Käesoleva töö esimene uurimisküsimus oli: milliseid nöobiliistuga särke on kogutud ERMi. Vastus on, et valimi moodustunud 154 särgi põhjal saab öelda, et muuseumis on sajandi jagu särke, vanim neist valmistatud juba 1840. aastal ning uuem sada aastat hiljem. Nööbiliistuga särke on väga palju kogutud Muhust ja Läänemaalt, ülejäänud Lõuna-Eesti kihelkonnad on ühtlaselt, aga hõredalt kaetud. Särkide juures võib täheldada, et 1890. aasta paiku toimuvad mitmed olulised muudatused: hakkab kaduma kaenlalapp, üha rohkem kasutatakse särkide valmistamisel puuvillast kangast ning õlalapid asenduvad passe ehk klatstükiga. Veel võib märgata naistesärgi rinnalõhiku sisselõike lühenemist. Uuritud valimi põhjal töötasin välja kuus nöobiliistu tüüpi: ette volditud kimbuga nöobiliist, taha volditud kimbuga nöobiliist, kroogitud kimbuga nöobiliist, nõõrvoldiga nöobiliist, rinnalapiga nöobiliist ja viimasena rinnalapi ning nabalapiga nöobiliist.

Teine uurimisküsimus oli seotud sellega, kas me saame nöobiliistuga särke rahvarõivaks lugeda. Uurimisküsimuse vastuseni jõudsin analüüsides rahvarõivaste tähendust meie jaoks ning luues teooria, mille abil saab määrata, kas tegemist on rahvarõivaga. Tegemist on kolmest-kaks teooriaga, kus eseme puhul analüüsitakse selle piirkonna rahvarõivaste kandmisajale vastavust, piirkondliku eripära olemasolu ning ajastutruude tehnoloogiate ja materjalide kasutamist. Välja töötatud teooria põhjal osutusid antud valimist rahvarõivasteks 106 särki, mis on üllatavalt suur number.

Kolmandale pärandtehnilise uurimisküsimusele vastust otsides katsetasin läbi kõik kuus ajaloolistel särkidel esinenud nöobiliistu konstrueerimise tüüpi ning lõin nelja

vähemlevinud tüübi kohta detailse õmblemisõpetuse. Õmblemisõpetuse loomise metoodika on lahti selgitatud viimases sisupeatüki viimases alapeatükis. Metoodilist materjali saadab etnograafiliste jooniste kogu, millelt on näha konkreetse särgi voltimisskeem ning äratuntav särgi kaunistus.

Uurimus jättis minu jaoks palju otsi ka lahtiseks ning oleksin tänulik, kui keegi uuriks teemat edasi. Minu töö tulemusel selgus, et meil oleks vaja täpsemat ja piirkonnapõhist ülevaadet, millal kusagil rahvarõivas käibelt kadus. Need andmed on olemas etnograafilises arhiivis inimeste mälestuste näol oma emast või vanaemast, kes veel rahvarõivaid kandsid. Antud töö mahust ja ülesandepüstitusest jäi aga selline analüüs välja.

Kindlasti aitab antud magistritöö rikastada meie teadmisi Eesti rahvarõivastest. Loodan, et minu töö on alles algus muuseumis leiduvate rahvarõivaesemete pärandtehnoloogilisele uurimisele. Ootama jäid ju ülejäänud 646 särki.

Estonian Historical Shirts with a Front Placket. A Craft Research into the Construction of Folk Costume Shirt Fronts

By Tiina Kull

The idea for this research was born after trying to reconstruct an historical shirt for the Helme Parish. The particular shirt was constructed in an unknown way that was impossible to find any explanatory material upon. When nowadays we construct the front placket using extra stripes of fabric, the front placket of this shirt was constructed by rolling the edges of that same front piece. Because of doing so a wide opening was left underneath the front centre cut, that was then folded and covered with a small piece of fabric.

There are regions in Estonia like Muhu or Lihula and other parts of Western Estonia that have bib-shirt-like folk costume shirts that the folk costume community are familiar with. Shirts with buttoned front plackets in other regions are often ignored. So much so that I know examples of that same Helme shirt made with extra stripes of fabric or a shirt from another region made using the embroidery and embellishment of the museum example, but replacing the placket with older unbuttoned narrow embroidered edge.

The problem for this research is stated, that we know little about buttoned front placket shirts among the vast material that we have collected to the museums. Estonian National Museum holds about 800 items, described as folk costume shirts. About a fifth of them are with buttoned plackets.

Research questions for this thesis are:

- 1) What kind of buttoned front placket shirts are kept in the Estonian National Museum?
- 2) Are all (or some) of those shirts made in the same era that we can consider them folk costumes?
- 3) How to reconstruct and make such shirts?

Approaching these questions a practice based research was carried out at The National Museum of Estonia. There were 154 items that met the criteria out of 800. They were searched out from Museums Public Portal - a webpage muis.ee, then grouped by 10 to 15 and ordered to the research hall at the museum. Once at the museum, each item was thoroughly investigated lead by the question how. All the data was typed in a Google Form

for a more convenient analysis afterwards. Pictures of each shirt were taken and more than 60 sketches about the ways to fold the front placket were made along the way.

A large number of shirts originated from Muhu Parish or Läänemaa parishes. That could be predicted as these are the regions famous for their lavish embroidery. Outcome from the research was that these shirts are made for a hundred years, oldest was from 1840 and the last one from 1940. That same year was the year that this kind of front placket was left out of any sewing books in Estonia. Items suggested that in around 1890 changes to the pattern of the shirt started to come.

Second part of the thesis was about analysing the meaning of folk costumes for us and creating a theory to determine if they are indeed folk costumes. There are three aspects in which the object is analysed according to the time of wearing the folk costumes of the region, the existence of regional specifics and the use of technologies and materials. According to the developed theory, where two out three must match, 106 shirts from this selection turned out to be folk costumes, which is a surprisingly large number.

In search for the answer to the third research question, I tested all six types of placket constructions on historical shirts and created detailed hand-outs for the four less common types. The methodology for creating these is explained in the last subchapter of the chapter. The methodological material is accompanied by a collection of ethnographic drawings, which show the folding scheme of a specific shirt and the embroidery of the shirt.

This master's thesis hopes to enrich our knowledge of Estonian folk costumes. I want to believe that my work is just the beginning of the practice-based research of folk costumes. The remaining 646 shirts are still waiting.

Kasutatud materjalid

- Cunnington, P., & Cunnington, C. W. (1951). *The History of Underclothes* (2013 Kindle Edition). Dover Publications, INC.
- Gorelov, E., Hints, P., Kabanova, E., Rätsep, K., & Viir, P. (1971). *Naiste ja laste kergete rõivaste õblemisetehnoloogia*. Valgus.
- Häkkinen, E. (1924). *Naiskäsitööd. Alg-, keskkoolide ja seminaaride õpperaamat*. Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.
- Jõeste, K., Rennu, M., Matsin, A., & Tüür, K. (2020). Pärandtehnoloogiline käsitööuurimus: Lähenemised ja väljavaated. *Studia Vernacula*, 12(Vaata ringi), 16–45.
- Jürgen, T. (2015). *Mulgi rahvarõivad*. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Viljandi Muuseum.
- Kaarma, M., & Voolma, A. (1981). *Eesti rahvarõivad*. Eesti Raamat.
- Kabur, A., Pink, A., & Meriste, M. (2010). *Meite Muhu mustrid*. Saara Kirjastus.
- Kaenla|latt. (s.a.). *Eesti murrete sõnaraamat* (lk 483).
<https://www.eki.ee/dict/ems/vihikud/08.pdf>
- Kivilo, L. (1983). *Õblemine*. Valgus.
- Klatstükk. (s.a.). *Eesti murrete sõnaraamat*. <https://www.eki.ee/dict/ems/pdf.html>
- Kont, Ü., Randmaa, A., & Raud, I. (2017). *Pärnumaa rahvarõivad*. SA Pärnu Muuseum, Saara Kirjastus.
- Kruusi, H. (Toim). (1960). *Rahvarõivaid pidupäevadeks*.
- Kurrik, H. (1938). *Eesti Rahvarõivad* (Rootsis 1979. aastal trükitud teise trüki koopia). Eesti Rahva Muuseum.
- Manninen, I. (1927). *Eesti rahvariiete ajalugu* (2009. tr). Eesti Rahva Muuseum.
- Moor, H., Belitser, V., Habicht, T., Moor, A., Rebane, M., & Trees, L. (Toim). (1957). *Eesti rahvarõivad XIX sajandist ja XX sajandi algult*. Eesti riiklik kirjastus.

- Nööbiliist. (2009). *Eesti keele seletav sõnaraamat*. eki.ee/dict/ekss
- Orlova, R., & Veenpere, M. (2011). *Õpime rätsepaks. Särgid, pluusid, kleidid ja vestid*. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Ormesson, L. (1934). *Pesu õmblemine ja kaunistamine*. A. R. T. Põllumajandusliidu väljaanne.
- Palumets, Ü. (2017). *Ajaloolise ainese käsitlemise suunad ja võimalused traditsioonilise linase särgi valmistamise õpetamisel*. [Magistritöö]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Piiri, R. (2014). *Vana-Tartumaa rahvarõivad*. Eesti Rahva Muuseum.
- Piiri, R., Luhamaa, L., Mandel, L., Otsavel, E., Rajando, K., Raid, T., & Riidas, V. (2020). *Läänemaa kihelkondade rahvarõivad 19. Sajandil ja 20. Sajandi alguses*. (L. Mandel, Toim). Saara Kirjastus.
- Ratas, J. (2021). *Õmbluskunst keskaegsetes linnades. Tallinna Jahu tn arheoloogiliste leidude näitel*. [Magistritöö]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Raud, I. (2016). *Vändra kihelkonna rahvarõivad*. Saara Kirjastus.
- Tamm, A. (2022). *Puuvillased jakid rahvarõivaste kandmise traditsioonis Lääne-Eestis ja saartel 19. Sajandi lõpus ja 20. Sajandi esimesel poolel* [Magistritöö]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Thomas, T. (2021, veebruar 17). The evolution of shirts – A brief History! *Destello*. <https://www.destello.in/2021/02/17/the-evolution-of-shir/>
- Varma, A. (1930). *Õmblustööde tehnika I. Pesutööde käsiraamat*. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi väljaanne.
- Värv, E. (2008). Riietumine ja rõivad. A. Viires & E. Vunder (Toim), *Eesti rahvakultuur*. Eesti Entsüklopeediakirjastus.
- Warma, A. (1940). *Õmblustööde tehnika II. Rõivatöö õppe- ja käsiraamat*. Kirjastusühing

„Oskusraamat“.

Kasutatud etnograafilised allikad

ERM EA 125/2. Hele Eisler, Mare Kask, 1970. Teatmematerjale Kullamaa ja Vigala kihelkonnast, 325-400.

ERM EA 113/3. Elle Kuigo 1966. Etnograafilist teatmematerjali XIX sajandi lõpu ja XX sajandi alguse, osalt kaasaegsetest särkidest, 168-314.

ERM EA 125:1. Reitel, Sirje; Vasari, Marge; Venesaar, Aili, 1969. Teatmematerjale rahvarõivaste kohta, 5-324.

ERM EA 216:1. Aino Voolmaa, 1989. Teatmematerjali endise Järvamaa rõivastusest 19. sajandi II poolel, 11-298.

ERM EA 185:1. Aino Voolmaa, 1966. Teatmematerjali rõivastuse kohta Audru, Häädemeeste, Mihkli, Pärnu, Pärnu-Jaagupi, Saarde, Tori kihelkondadest, 13-25.

Kasutatud esemelised allikad

Töös kasutatud esemelised allikad on loetletud Lisas 2.

Lisad

LISA 1. Inventeerimiskaart muuseumiesemete kaardistamiseks

LISA 2. Loetelu magistritöös kasutatud etnograafilistest esemetest

LISA 3. Nöobiliistuga rahvarõivasärkide esikinniste meetodiline materjal

Lisa 1. Inventeerimiskaart muuseumiesemete kaardistamiseks

NÖÖBILIISTUGA RAHVARÕIVA SÄRK

ÜLDTABEL

***Required**

1. Muuseumi number *

2. Muis aadress: *

3. Kas on rahvarõivasärg?

Tick all that apply.

Jah kindlasti

Ei ole

Pole kindel

Other: _____

4. Valmistamise aeg *

Mark only one oval.

1800-1825

1825-1850

1850-1875

1875-1900

1900-1925

1925-1950

Kogutud 1900-1910

Kogutud 1911-1930

Kogutud 1931-1950

Kogutud hiljem kui 1950

5. Täpne aasta

6. Kihelkond: *

7. Tüüp

Tick all that apply.

- Alt pealeõmmeldud lapiga nõobiliist
- Alt läbiõmblusega töödeldud nõobiliist
- Eraldi kangast nõobiliist (volte pole)
- Lihula/Muhu tüüpi nõobiliist (volte pole)
- Lihula/Muhu tüüpi nõobiliist voltidega
- Nn Helme tüüpi nõobiliist (ette volditud varuga)
- Nn Laiuse tüüpi nõobiliist (liistu üks pool on hoopis nõörvolt)
- Kroogitud varuga nõobiliist
- Eest risti lapitud nõobiliist
- Taha volditud nõobiliist
- Other: _____

8. Nõörvoldid kaeluse kõrval

Tick all that apply.

- Puuduvad
- Üks volt kummalgi pool
- Kaks volti kummalgi pool
- Kolm volti kummalgi pool
- Kinnis moodustab ühe "voldi"
- Voldid on õmmeldud kanga paremalt poolt, mitte läbi kanga
- Other: _____

9. Kaeluse lõike sügavus

10. Nööp

Mark only one oval.

- Ilma nõöpideta
- Üks nõöp üleval
- Peitenööbid liistul
- Mitu nõöpi
- 1+2 (krael+esiliistul)
- 2+2 (krael+esiliistul)
- Other: _____

11. Sugu

Mark only one oval.

- Naine
- Mees
- Laps
- Ei tea

12. Ömblused

Mark only one oval.

- Käsitsi
- Masinaga
- Ei tea
- Käsitsi ja masinaga
- Other: _____

13. Kangas

Mark only one oval.

- Linane
- Puuvill
- Other: _____

14. Küljeõmblus

Mark only one oval.

- Koeäär ilma puhta palistuseta
- Kappõmblus
- Kappõmblus koeäärega
- Inglise pesuõmblus

15. Õlaõmblus

Mark only one oval.

- On õmblus
- Ei ole õmblust
- Vahele õmmeldud õlalapp
- Seljani ulatuv passe

16. Õlalapp

Mark only one oval.

- Puudub
- Sirge tükk
- Otstest kolmnurkne
- Passe (vt Õlaõmblus)
- Other: _____

17. Kaelalapp

Mark only one oval.

- Puudub
- Jääb õlalapi alla
- On välja näha
- Other: _____

18. Kaenalapi ühe külje pikkus

19. Alane

Mark only one oval.

- Samast kangast
- Jämedamast kangast
- Puudub aga on olemas olnud
- Ilma alaseta
- Meestesärgi pikkus
- Other: _____

20. Alläär

Tick all that apply.

- Koeserv
- Palistus
- Kiilud
- Lõhikud
- Other: _____

21. Kaunistused

Tick all that apply.

- Värvilised tikandid
- Valged peale tikitud tikandid
- Pilutikand
- Sissekootud kaunistusmuster
- Pitsid
- Kaunistatud vaid tepinguridadega või kaunistused puuduvad
- Other: _____

22. Veel lisamärkusi selle särgi kohta:

This content is neither created nor endorsed by Google.

Google Forms

Lisa 2. Loetelu magistritöös kasutatud etnograafilistest esemetest

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Ölalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGOIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 555:16	muis.ee/et/museumi/467581	Lihula	1910	Jah, aastaarv klapi. Üleandja on olemas, sündinud sellel ajal, mis MUISis märgitud. Tegemise hetkel on olnud 18 ja üleandmise hetkel 1953. aastal 61-aastane.	☒	See on see särk, mis Tarbatu põhirühmal ka on, ehk siis see, mida on eelmisel sajandil palju tehtud...		☒	Linane	Sirge tükk	on	☒	3
ERM A 565:340	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/471705	Nissi	1890	Tiina Wohlmann on Riisipere hingeloendites olemas. Sündinud 1868, leer 1885, abielu 1889/93. Seega on aastaarv tegemise osas loogiline, aga üleandja pole enam seesama Tiina tõenäoliselt olnud, sest on selleks ajaks ligi 100-aastane. Genist üles ei leidnud.	☒	Särgil on ilusad sinise-ruudulised nõõbid. Kõik rahvarõivasärgi tunnused on olemas - tihedad nõelkurrud varrukaoetes ja kaelusel, takune alane, kaenlalapp. Samas paljud õmblused on tehtud õmblusmasinaga (kaenlalapp varrukale on õmmeldud masinaga aga varrukas särgi külge käsitsi, varrukalõhikud käsitsi,) ning kangas on muutunud pehmeks ja topiliseks, mis viitab puuvillale.		☒	Puuvill	Sirge tükk	on	☐	2
ERM A 585:35	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/470074	Lihula	1888	Vanaisa suri 1938 ja sündinud pidi olema enne 1858 aastat. Tuudi küla on vahepeal olnud ka Karuse kihelkonnas. Hingeloenditest suutsin leida Priidu Radiko (https://www.geni.com/people/Priidu-Raadiko/6000000008106410736?through=6000000007423488255) kelle isa võiks olla see salapärane vanaisa, aga suri	☒	Nelja erinevat sorti nõõpe. Suure nõõbiliistu lapiga, millele on tikitud nimetähed. Õlad on huvitavad ja veidid meenutavad seda Laiuse särki, mida keegi teinud ei ole. Nõõrvoldid kinnise kõrväl.		☒	Linane	Sirge tükk	13	☒	3
ERM A 621:60	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/480886	Karuse	1900	Isikud on genis olemas, Melanie on sündinud aastal 1888, seega väidetaval valmistamisaastal olnud 12-aastane. Smaas miski selle vastu ka ei räägi.	☒	Huvitava konstruktsiooniga särk, kus kaks kinnisepoolsemat nõõrvolti on pikemad kui neli järgmist. Kinnise kattuv osa on väga väike. Nõõbid on käsitsi tehtud. Kasutatud on juurdelisatud nõõbiliistu.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	3
ERM A 681:62	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/490103	Lihula	1910	1886 sündinud Maria Jõgismaa tütar on Alma Mägist, kes ise sündis aastal 1919. Sellest tulenevalt võib olla pakutud ka aeg, sest ema ennast enam 1975 aastal elus pole. Särgi oleks nagu valmistanud 24-aastane naine.	☒	Üli-luksusliku varspistetikandiga kaunistatud särk. Tikand on nii esilapil kui ümber selle. Varrukavärvlid on uhked ja kõrged (4 nõõbiga), kaunistatud samasuguse tikandiga. On näha, et särki on tehtud ümber, sest varrukatele on värvile lisatud 3cm laiendus, mille jaoks on kurdusid lahti harutatud ning vingupeala samuti lisatud laiendusel pole. Rinnalõhiku ava jääb lisatud lapi keskele ning lisatud lapp koosneb kahest erinevast kangatükist. Kas tegemist oli kanga puudujäägiga või tahtliku teadliku konstruktsiooniga - ei tea.		☒	Linane	Sirge tükk	0	☒	3
ERM A 698:26	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/497332	Hanila	1866	Leian üles Liisu Lobjaka, kes on sündinud 1870. Marta Valsbergi ei leia üldse. Tahab veel otsimist. Leidsin Kasekülas sündinud Liisu Lobjakas s 1850, surm 1940. Tema lapselaps Martha Valsberg s 1907, https://www.geni.com/people/Martha-Valsberg/6000000018557860018	☒	Varrukate ja krae ääres on peenikesest niidist heegeldatud pits. Õlakuid katab kas heegelpits või poepits. Varrukavärvlid, ja esikinnis on põimipitu tikandiga. Esikinnist eristab teistest see, et kaunistuseks on õmmeldud (ebapraktilised) nõõbid ka teisele poole kinniselappi. Alase küljesilud on väga laiad, mistõttu särk laieneb märgatavalt.		☒	Linane	Sirge tükk	11	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM 12888	https://www.muis.ee/et/museaaview/648696	Väike-Maarja	1878	Anna Kalda on sündinud 1869 ning tema tütar Lena Rosalie Kalda on sündinud 1891. aastal. See tähendaks, et ema oli selle särgi teinud, kui ta oli 9-aastane.	☒	Tundub pigem meestesärk kui naiste. Alaseõmblust ka pole, kõik üks sama kangas. Krae on lõigatud kerge kaarega. Esikinnise alt kroogitud. Kaelalapp on diagonaalriidest.		☒	Linane	Osttest kolmnurkne	9	☒	3
ERM A 838:32	https://www.muis.ee/et/museaaview/608620	Karuse			☐	Väga eriline särk. Kogumisandmetel tsariaegne. Kummaline on väike ümmargune tasku rinnas ja seljatagune passe. Samas on särgil olemas kaenlalapid.		☒	Puuvill	Passega	11	☐	1
ERM A 640:212	https://www.muis.ee/et/museaaview/496737	Märjamaa	1920	On olemas 2 Efriede Saardet, kellel on täpselt sama sünni ja surmaaasta, ühele on isa Jaan Saarde, teisele on ta äi. Lisaks veel Vend ja mehevend Jaan Saarde, aga nad on süninud-surnud Audrus??? Märjamaa kihelkonna Kasti külas on olemas Saarde talu.	☐	Särgikaelus on ümara kaarena lõigatud, puuduvad kaenlalapid. Viitab hilisemale moele. Samamoodi on nõõrvoldid õmmeldud paremalt poolt kokku, mitte tepitud maha läbi särki.		☐	Linane	Passega	0	☐	0
ERM A 585:43	https://www.muis.ee/et/museaaview/470083	Lihula	1890	Andmed kontrollitud ja õiged. (geni, maakaardid, kirikuraamat) Särki kandja sündis 1855, sumra-aastat ei õneestunud leida. Särki valmistamise aeg reaalne	☒	Särgil on varrukaotstes kurrud aga kaelus on kaarega, kaenlalapp puudub ning kinnis on teisele poole. Kaunistusnõõbid on ka teisel küljel. Taga on passe.		☒	Puuvill	Passega	0	☐	2
ERM A 555:88	https://www.muis.ee/et/museaaview/467793	Lihula	1910	Andmeid kontrollimiseks liiga vähe. Aga kuna särki on teinud annetaja ja oma pulmadeks, pole põhjust perioodis kahelda.	☒	Kõrge püstkrae, Lihula tüüpi tikandid lisalaplil aga kinnis jookseb tikandi vahelt tsentrist (ehk kummagi hõlma küljes oma lapp). Olemas on kinnise vastandvõit. Kinnise all on veel üks lisalapp. Muidu rahvarõivasärki tunnused olemas - kurrud, kaenlalapid, varrukavärvlid.		☒	Linane	Sirge tükk	6	☒	3
ERM A 799:2	https://www.muis.ee/et/museaaview/536415	Lihula	1920	Väga raske kontrollida, ei leidnud ühtegi Liisa Ööbikut, On ainult 1897. aastal sündinud Liisa Ööpik Kirikukülast. Sel juhul on särk tehtud siiski märksa hiljem kui 1900. Kui Liisa oli ise andja 1988, siis ongi kahtlane, et ta selle 1900 tegi. Pigem 1920 paiku.	☒	Püstkrael on varspistes tepinguread ning kaelus on tihedalt kurrutatud. Kaelalappi ennast pole, aga põhikangale on tehtud sisselõiked, mis on puhtana töödeldud peitpistetega õlaku külge. Varrukaotsad on tihedalt kurrutatud ning kätist kaunistab keskelt üks kitsas põimiluu rida. Esikinnis on alt pealeõmmeldud lapiga ning kahe nõõrvoldiga, mis on õmmeldud kanga paremalt poolt.		☐	Jään kahtlema linase ja puuvilla vahel, äkki on segu. Kangas on robustne ja jäik, värvuselt hallikas. Natukene esineb sellist "karvast" udemekiht kangapinnal, mis võiks viidata puuvillale.	Sirge tükk	7	☒	2

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 635:153	https://www.muis.ee/et/museaaview/489674	Türi	1870	Põiavere küla pole olemas. Põlema-Aadu talu asub Põikvas. Kirikuraamatus on nimetatud isikute elukohaks Põikva. Üleandja ema, kes särgi tegi, oli Leena Hirtentreu (Rosenstrauch), sünd 1857, surn 1835 (sünd kontrollitud kirikuraamatust	☒	Väga huvitav särk. Eriti see kinniõmmeldud volt kaeluse lõpus. Varrukad on ka huvitaval väga suurte voltidega, mitte kurdudega. Lisaks tunduvad varrukad lühikesed. Samas kätsed on piisavalt väikesed, et mitte mahutada randmest ülespoole. Kogumisanmetes on kirjas, et 1860 sündinud ema tegi enda lapsepõlves, mis viib oletuseni, et äkki ongi tegemist lapse või nooruki särkiga. Ka siruulatus ei ole särjil väga suur. Pakuksin ka, et tegmist on töösärjiga, sest linane on raske ning takune. Alane suisa kotiridest.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	3
ERM A 634:4	https://www.muis.ee/et/museaaview/487993	Mihkli	-	Särji üleandja on teada, aga selle järgi ei saa teha mingeid järeldusi valmistamisaja osas.	☐	Küllaltki kõrge püstkrae ning väga ebatavaliselt väike rinnalapp. Selline lühike, mitte kitsas. Natuke ka hoiab tasapindesit ülesse, samas võibolla seljas istub veidi rinnakamale naisele just väga hästi. Kaeluses on klaasist veidi kollakad nõbid ning varrukatel valge riidega kaetud nn pesunõbid. Kaeluse konstruktsioonis midagi ebatavalist ei ole.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	2
ERM A 621:26	https://www.muis.ee/et/museaaview/479937	Lihula	1887	Kõik vastab fõele, kontrollitud geni.com ja kirikuraamatud.	☒	Varrukaotsad on väga luksusliku ja ülevoolava tikandiga, nagu Lihulale kohane. Kaeluselapp on aga kitsam, geomeetrisem ja seega ka minimalistlikum. Konstruktsioonis midagi keerulist ei ole.		☒	Linane	Sirge tükk	12	☒	3
ERM 18444	https://www.muis.ee/et/museaaview/547327	Heime	1893–1896	Ann Martin, neiuna Peddak, sündis 1868, esimene laps sündis 1890, Aga Särji tegija on sündinud Vana-Tänassilmas Tarvastu khk, läinud mehele Heime kihelkonda Riidaja Hansumatu tallu. Tütar Anu Martin sündis 1891–1961. Kõik andmed kontrollitud geni ja kirikuraamatud.	☒	Esimene seda tüüpi särk, millega mina olen kokku puutunud. Nüüd teistega võrreldes tundub kaelus väga sügav. Voltimise tüüpi olen seni veel ühel särjil näinud. Ja särk ise on suurem kui ma mäletan. Me vist viilistasrühma särigid tegime proportsioonides väiksemad. Kuskil peab mul selle särji täiskirjeldus ka olema.		☒	Linane	Sirge tükk	10	☒	3
ERM 13751	https://www.muis.ee/et/museaaview/563549	Põlva	1843	Ei õnnestunud kindlaks teha selle nime esinemist Põlva kandis. Põlva kihlekonnas on levinud nimekuju Andreimann. Perekonnanime Andrei esineb kõige rohkem Paistu kandis, veidi mujal ka. Kui annetaja ise tegi, siis pakuks, et on veidi hilisem, või oli ta andes tõesti 90-nendates aastates.	☒	Väga huvitav särk. Esiteks nõobiistudega särkide kontekstis väga varane. Nõbid on niidist tikitud. Liistu all puudub igasugune teping, voidid on lihtsalt paari pistega kinnitatud. Nõõpaegud on kätsiti õmmeldud. Varrukapäras on sissekootud muster. Kinnise kõrväl ja kätsitel on mitmerealine põimpilju. Teen hästi palju pilte. :)		☒	Linane	Sirge tükk	5	☒	3
ERM 12431	https://www.muis.ee/et/museaaview/648451	Rõngu	1870	Ei õnnestunud kontrollida, kas Mäelooga talus on elanud Stamm Mari. Leitav on Mäelooga talu ja ka mitu sobivat Mari Stammi nimelist inimest Rõngu khk.	☒	Jälle vahva väga varane särk. Nõbid on kahjuks kadunud, seega ei tea, kas olid niidinõbid. Varrukavärvlitel on sõltuste augud. Esikinnisel lapi all on kroogitud, mitte voiditud. Ning eraldi lapp kaab ka kinnisekrooked pahemalt poolt.		☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM 2757	https://www.mujs.ee/et/museaaview/509341	Muhu	-	Üleandmiseaeg vastab veel rahvarõivaste kandmise ajale.	☒	Tüüpiline Muhu särk. Kaelus ka pole midagi selles mõttes erilist. Vasakult poolt lisakangas, mis pöörab ette lapiksi. Joonist isegi ei teinud. Proovin palju pilte teha.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	5	☐	2
ERM 4819	https://www.mujs.ee/et/museaaview/547194	Muhu	1912	Tegemisaeg väga loogiline, aga isikud mitte kontrollitavad. Karl Eilau on pärit Rõngust, kogutud Kihelkonnalt, pärit särk Käinast, tehtud Muhus. Kõlksid on Muhus sadu, see on nii levinud nimi. Sidet Käina ja Kihelkonnaga ei suutnud tuvastada.	☒	Nõobilist jälle täiesti tüüpiline. Joonist ei tee, teen palju pilte. Armsad väikesed lappvoldid on igalpool. JA muidugi masintikandiga kaunistusmuster on ka super!		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	5.5	☐	2
ERM A 328:4	https://www.mujs.ee/et/museaaview/577978	Muhu	1909	Siin on üleandjaks märgitud Ingel Tarvis, aga tegemiskohaks just tema elukoht. Jääb segaseks, kes andis kelle särki, aga kuna särkil on aastanumber siis on see ju kindel. Küla peab olema Rootsivere, mitte Rootsiküla. Ingel Tarvis abiellus 1913. Ivan Tarvisega Rootsivere Kästiku-Jaagu talust, sündis Koguva Juma talus Ingel Schmuul (s.1894–1987). Julie	☒	Jälle tüüpiline Muhu kinnitus.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	7	☒	3
ERM A 565:24	https://www.mujs.ee/et/museaaview/469807	Põlva	1895	Tõenäosus on, et tegemist on Helene* Adelheid Hein (Waggul), s 1880. Vagula kandis on ainult Haraka talu, Harakõ talu ei näe, võimalik, et see on murdes. Ajaliselt võiks olla tõenäone. Huvitav pilt ja lisainfo https://www.ra.ee/fotis/index.php/et/photo/view?id=704745&_xr=5b61a671977a2	☒	Väga väga huvitav särk, kus nõobilist kinnitused on tehtud pilutikandiga.		☒	Linane	Sirge tükk	7	☒	3
ERM A 681:10	https://www.mujs.ee/et/museaaview/497173	Lihula	1910	1886 sündinud Maria Jõgismaa tütar on Alma Mägist, kes ise sündis aastal 1919. Sellest tulenevalt võib olla pakutud ka aeg, sest ema ennast enam 1975 aastal elus pole. Särki oleks nagu valmistanud 24-aastane naine.	☒	Geomeetriliste ristpistetikanditega väga rohkete nõõrvoltidega meeste särk Lihulast. Eriline on nõõbilist pealmine pool (parem) ja see, et vasakul pool on kitsas palistuse äär keeratud peale poole. Muidu kontsrüksioonis midagi erilist pole.		☒	Linane	Passega	12	☐	2
ERM 6095	https://www.mujs.ee/et/museaaview/547346	Tarvastu	1880	Nimi liiga sagedasti esinev ja täpne talu-küla puudu. Ei saa kontrollida. Annetajaga ei suutnud ka seost leida.	☒	Väga ilus mulkide särk. Varruka lõhikud on toredad - kahekorde pilurida keskelt punasega. Nõõbilist on väga lihtne (võib-olla sobib üheks tüübiks) - vasakpoolne hõlm on pööratud peale kanga paremale poolele, parempoolne hõlm on kitsa palistusega. Alt on vasakpoolne lõigatud L-tähe kujulisel ning ääred palistatud sisse peitu. Lisavolt on pööratud särki pahemale poolele ning kinni tepitud pahemalt poolelt. Veidi jääb pisteid näha ka kanga paremale poolele.		☒	Linane	Sirge tükk	12	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus	PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?	
ERM A 644:34	https://www.muis.ee/et/museaaview/487055	Paistu	1920-1940		☐	Otseselt nagu ei kuule valimisse, sest on ilma nõobilistuta. Kahel pool on sissekeeratud palistused. ja ees keskel ÖMBLUS! Selles mõttes nagu jälle kuulub valimisse, et kuidas on lahendatud probleem, et kangast jääb üle... Aga väga huvitav särk, arvestades, et on puuvillane ja sik-sakk paelaga kaunistatud. Varrukapäras on lappvoldid. Joonist ei tee, fotod teen. Tõenäoliselt saab välja tuua kui särgi, mis tõestab edasise uurimise vajalikkust.	☐	Puuvill	Otstest kolmnurkne	10.5	☐	0	
ERM A 220:2	https://www.muis.ee/et/museaaview/544086	Tarvastu	enne 1920		☒	Ömblused hästi peene niidiga ning tihedad tiktpisteread. Kangas tundub jäme puuvilli, kuigi MUIS pakub linast (ja natuke räägib linase kasuks ka seljal asetsev sissekootud punane triibuke vihjates isekootud kangale, sest kui palju eestlased puuvillast kangast kudusid?). Nõobilist on mõlemalt pool lai ja peale keeratud. Varu on volditud ühele poole särgi pahemal küljel. Kätsed, õlakud ja krae on peenemast puuvillasest kangast. Tikandi niit tundub ka nendel detailidel õrnalt teist tooni. Lisaks on nendel detailidel palju rohkem masinaõmblust, aga mitte kõik! Nii et ei teagi, kas on hiljem juurde pandud või asendatud või siis on kangast vähe olnud ja kohe nii tehtud. Parem varrukas on ka pealt õmblusega, mis vihjab kanga nappusele niikuini.	☒	Puuvill	Sirge tükk	10.5	☐	2	
ERM A 599:261	https://www.muis.ee/et/museaaview/480651	Paistu	pärast 1880	foto annetatjast https://www.muis.ee/museaaview/711081 . Siin on segadus, annetaja kirjutab, et seda kandis ta ema, ema on geni järgselt Epp Juhanson-Sova (võis olla kirikuraamatus ka Evdokia), aga surnud on ta 1935. Ehk siis tegija on ilmselt Epp Juhanson-Sova, sünd 1859, surm 1935. Muisis on ilmselt aastanumbrites minigi mahakirjutusviga, sest on	☒	Väga huvitav nõobilist, kus linasele liistule on kaunistuseks? peale õmmeldud puuvillane valge liist. Samast puuvillasest kangast on tehtud ka krae ja õlakud. Kõik õmblused on masinaga tehtud. Ja tundub, nagu nõobilist poleks ette keeratud, sest liistu pahemal poolel on mingi volt. Ei suuda hetkel hästi aru saada, mis eesmärgil tehtud ja kuidas... Teen joonise ja fotod ka.	☒	Linane	Otstest kolmnurkne		☒	Varrukad ära rebenenud, ei tea	3
ERM A 606:69	https://www.muis.ee/et/museaaview/470273	Paistu	enne 1895	Kahjuks kontrollimatu, selline talu on olemas ja nimi Lapp esineb ka, aga otsi kokku viia ei õnnestu. Dateering tõenäoline, kui oletada, et koguti 1968 vanemalt inimeselt, kelle ema.	☒	Kätsed, kaelus ja õlakud on peenest puuvillasest kangast, ülejäänud linane. Kinnise liist on etapiise tegemise kohta tegin minijoonised kinnise joonise kõrvale. Tikand väga uhke ei ole.	☒	Linane	Sirge tükk	7	☒	3	
ERM A 644:37	https://www.muis.ee/et/museaaview/487058	Paistu	1920-1940		☐	See on juba hilisem särk. Kaelus on sügavale sisse lõigatud ning puuduvad kaenlalapid. Õlal on seljattükini ulatuv passe. Sellegipoolest on nõobilist töödeldud nii, et jääb kahele poole volt. Ehk ülejääv kangas on volditud särgi paremal pool ning kaetud nelinurkse lapiga.	☐	Ma ei tea kumb, väga raske kangas ning veidi on näha topilisi udemeid, toon on pigem kollakas. Pigem puuvill.	Passega	0	☐	0	
ERM A 509:4714	https://www.muis.ee/et/museaaview/507065	Kõpu	1858	Vead: ei ole Paura talu, on Pauna talu, oleks justkui Tipu küla, aga on Halliste jõe ääres, ehk kunagi oli ka Halliste küla, aga kahtlen. Villem Reimanniga seotud, ka tema on sündinud Pauna talus, Tipu küla, Kõpu khk. Kahjuks jääb tegija salapäraseks, on väheusutav, et see pole Marie Reimann (Maire on liiga kaasaegne nimi). Aga võibolla ka Mari Reimann.	☒	Hästi lai särk. Kasutatud on metalli ja kangaga ostunõpe. Esiliistu tegemine on ka huvitav, sest kasutatud on liiskangast. Veidi tekkis küsimus, et äkki on vanale särkile hiljem uus nõopidega liist ja kaelus pandud. Aga samas nad tunduvad väga sarnasest kangas... All on näha, et nõobilist on peale õmmeldud esikinnisele, mis on liust hästi kitsalt palistatud. Seega jah, sellele särkile on nõobilist hiljem juurde tehtud. Varrukapäras on lappvoldid. Varrukasus on hästi ilusad ja korrektsed kurrud, samas kaeluses on üsna suvaline krooge, mis jälle räägib erinevast käekirjast.	☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	3	

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Ölalapp	Kaenalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 563:831	https://www.muis.ee/et/museaaview/481943	Noa-Rootsi	1900	Tegija nimi eestistati 1938, varem oli Adman (onomastika). Ei leidnud sidet annetaja ja tegija vahel, tegija ilmselt Aliide Aermaa (sünd 1908, maetud Noarootsi kalmistule, mees eesindas nime). Dateerida ei õnnestu, sest pole teada, kas särki tegi Aliide ise või keegi teine. https://www.geni.com/people/Madis-Aermaa/6000000010685140402	☐	Helme tüüpi pealepoole keeratud voldiga. Esikinnise lõpulapp on huvitava ja teistsuguse kujuga. Sinised plastknööbid. Esikinnise lõpulapi alt on volt kinnitraageldatud (tegin foto ka). See võib viidata nii töövõttele kui ka sellele, et keegi on hiljem tahtnud et sirgelt püksiks. Muidu on tugev linane. Kaeluses ees kurde või krookeid pole. Varrukaotstes on veel kurrud ning kaenalapid on ka ilusti olemas + see et õiga pole lahti lõigatud vaid passe on lisatud peale poole.		☐	Linane	Passtega	7	☐	0
ERM A 58:42	https://www.muis.ee/et/museaaview/542729	Hargla	1885	Ann Kirschenberge on Mõnistes mitu-mitu, kuna müüja ise on lapsena teinud, siis võiks oletada, et daatumiga ei eksitud.	☒	Püvisilma pistes tikanditega kaunistatud särk. Krae lõige on nõobisälkudega. Väga ilus meestesärk. Tasub kindlasti rahvarõivastega teha. Hästi tugevast kangast. Isetehtud nõobid.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	8	☒	3
ERM 5748	https://www.muis.ee/et/museaaview/548593	Pühalepa	1842	Partsi külas on Sihvri talu täiesti olemas. Ei õnnestunud leida sobivat Anu Eskot. Neid Eskosid tundub terve Pühalepa kkk täis oleva :)	☒	Väga väga jämedast kangast (all õmbluse vahel oleks nagu isegi kõrre tükke linases sees). Üllatavalt varane särk. Pole veel näinud ühtegi särki, mille oleksid õlalapid allapoole õmmeldud. Toimne kangas on ka huvitav, sellist pole ka märganud. Pigem lai püstkrae ja lõikeit väga kitsad varrukad. Nõobiliist on taha keskele kokku voiditud, ei ole Helme tüüpi.		☒	Linane toimne kangas. Väga-väga jäme	Sissepoole õmmeldud otstest kolmnurkne õlalapp	10	☒	3
ERM 514	https://www.muis.ee/et/museaaview/523695	Rannu			☐	Küllaltki jämedast kangast. Krae on lõigatud nõobisälkudega. Nõobiliist on pigem kitsas ja nõobid on niidist ise tehtud. Kõik õmblused on käsitsi. On näha, et alane on olemas olnud, sest allääre juures on narmendavaid niidiotsi. Kaenalapid on pigem suured ning õlalapp on katki lõigatud ja siis selle vahele pandud kaenalapp.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	11	☒	2
ERM 7319	https://www.muis.ee/et/museaaview/560303	Tori			☐	Ilus peenest linasest naitsesärk. Varrukaotstes vingupael. Üks väheseid särke, kus olen näinud, et küljeõmblus on tikkipistega, mitte üleloomispistega. Kätsed kaunistavad tikkipiste read sarnaselt sellele ühele Laiuse särkile.		☒	Linane	Sirge tükk	6	☒	2
ERM A 509:5013	https://www.muis.ee/et/museaaview/502249	Tõstamaa	1900	pole mingeid andmeid, ei tea, mille järgi on dateeritud?	☒	Väga lahe särk, kus on punased ristpiste ja ristkippide? kaunistused, kohati tundub nagu lõngi pole lugeda viitsitud ja siis muster kergelt lappab. Esiliist on Laiuse tüüpi aga kummalgi pool liistu on nõõrvolt ka. Varrukaotsad on osalisel kurrutamata ja sirged, see on huvitav. Kaelus on üsna sügavale ringjalt sisse lõigatud.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	7	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus	PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 565:1493	https://www.muis.ee/et/museaaview/481158	Vormsi			☐	Kirjelduses kirjas meestesärgina aga varruka ümbermõõt tundub selleks liiga väike (või oli väga väike mees), käe-ü ainult 32 cm. Kangas on toimne, mitte labane. JA õlalapp ja kaenalapp on ka huvitavad. Joonist ei tee, sest säilinud jupi alusel ei saa esiliistu konstruktsiooni aimata. Fotod teen.	☐	Linane	Allapoole õmmeldud suur õlalapp	7	☒	1
ERM A 566:45	muis.ee/et/museaaview/475568	Audru	1860-1880	Kahjuks ei õnnestunud selgitada Tiina Käspert sünniaastat ega mehele minekut, sest sellise nimega inimest selles külas ei leidu. Võimalik, et nimekuju on kirjutatud teisiti, aastal 1874 on Audru abielumeetrika järgi abielunud keegi Tiina Ado Käspertiga, aga see on liiga vähe tõendatud, et on sama inimene. KÜla ja talunimed on sellisena esinenud. Elia Käspert on sündinud aastal 1912, sellele viitab tõend 1936. aasta Audru valla elanike nimekirjades (Kõrs sünniaegadega). Pakutud ajavahemik on ebaloogiline. Loogiliselt võiks lugeda 1860-1880, kuna tegi 1912. aastal sündinud inimese vanaema oma pulmadeks.	☒	Lisaks sellele, et kaelusüüüp on väga huvitav (nagu Laiuse nõõrvoldiga, aga ei olegi kokku lapitud) on tegemist tõenäoliselt üsna vana särgiga. Ei tea, kas uemate Audru riiete juurde on seda särki tehtud või mitte. Joonis + fotod.	☒	Linane	Sirge tükk	6.5	☒	3
ERM A 566:124	https://www.muis.ee/et/museaaview/484115	Märjamaa	1900	Väga oluline on seosobjekt - triibuseelik, kus on kirjas, kuidas särki kanti. Esineb mitmeid nimekujusid Hellmann, Eimannjine. Kindlaks tehtud Aliide markuse tädil Leenu Eimann, sündinud 1877. Seega võib dateering olla ka veidi isegi varasem, aga võib ka olla 1900. Andmed kontrollitud geni ja kirikuraamatud.	☒	Tundub nagu täitsa uut tüüpi kaelus. Teen joonise ja fotod ka. Varrukas tundub jälle väga kitsas. Aga äkki vanasi inimesed olidki palju peenemad.	☐	Linane	Sirge tükk	5.5	☒	2
ERM A 566:154	https://www.muis.ee/et/museaaview/484148	Märjamaa	1903	Kuna on lapse ristimissärk ja sünniaasta on 1903, siis klapiib.	☒	Eriti nunnu väikelapse peaaegu beebi särk. Tinaaukudega nõõbid, kogu särk käisiti õmmeldud, selline toataalne hõrduse hetk tuleb peale kui selliseid esemeid näed. Et kunagi aastal 1900 on keegi õmmelnud käisiti oma beebile sellise särgikese. Nõõbiliistu mõttes kroogitud liistuga täiesti puhtas tüübis. :) Teen joonise ja teen fotod, üritan fotodele ka mõõdud peale saada, kuigi muisis on ka olemas.	☒	Puuvill	Sirge tükk	4.5	☐	2
ERM A 566:237	https://www.muis.ee/et/museaaview/470928	Vigala			☐	Lisakangast esiliistul kasutatud pole. Liistul on neli õmblust, millest äärest lugedes teine on nähtav ainult särki paremalt poolt. Väga huvitav. Muidu ilus vana särk. Valmistaja on Maria Volk (sünd 1985) (geni.com/people/Marie-Visk/6000000011931115619). Seega valmistatud pigem 1900 ja pärast. Aga kuna kindlat aega pole juurde lisatud, siis läheb kirja kui 1960 kogutud. Joonis + fotod	☒	Linane	Sirge tükk	6.5	☒	2
ERM A 566:418	https://www.muis.ee/et/museaaview/474636	Vigala	1880	Usutavasti oli tegija nimi tegelikult Ann Jaar (s 1851, abielus 1870 Jaan Jaariga) Ka annetaja oli Ann Jaar (sündinud 1891) Tegija oli annetaja vanaisa teine naine. Kontrollitud Vigala abielumeetrikast, genist.	☒	Esikinnises on mingi kala, millele praegu pihta ei saa, et miks nii tehti. Selliseid särke on veel olnud. Muu tundub loogiline. Võibolla ainult kahtleks särki vanuses 1880, sest on masinaga õmmeldud. Fotod + joonis.	☒	Kaelus tundub linane, ülejäänud paks puuvill, sest näha on sellist kerget puuvilla udet.	Sirge tükk	6	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 566:446	https://www.muis.ee/et/museaaview/474669	Vigala	1900-1910	Andja Salme Miralda Konnapere (1914-1996), eseme sai tädit. Salmel oli kaks tädit: Ann Reimer, s 1875 ja Riino Mirme 1884. Kuna ei tea, kumba tädit pärandus, sis on dateering täiesti reaalne.	☒	Kaelus ise lihtsa Laiuse tüübiga. Särk kaunistatud punase ja sinise tikandiga ning käitse otsad heegeldusega ja allääre kiilud samuti heegeldatud. Joonis + fotod.		☒	Kaelus on puuvill, ülejäänud särk linane	Otstest kolmnurkne	9.5	☒	3
ERM A 566:461	https://www.muis.ee/et/museaaview/467990	Vigala	1890	Leian tegija Genist üles, sündinud 1871 (muisis märgitud 1870). Muisis valmistamiseks märgitud aasta ku ita oli 20-aastane, ehk klapib.	☒	Esikinnis tüüpiline Laiuse. Isegi see peitpistetega keeramisvaru ja nõõrvoldi ääre kokkuõmblemine on samamoodi. Joonis+ fotod.		☒	Puuvill	Sirge tükk	6.5	☐	2
ERM A 566:550	https://www.muis.ee/et/museaaview/475580	Kullamaa	1900	Ei õnnestunud isikuid tuvastada. Kuna särk on kogutud hilja, võib oletada, et daatumid on loogilised.	☐	Töenäoliselt olnud töösärk. Puvillane ja häsi kehva kvaliteediga kangas (sodi ka paistab). Nöobiliist on lisakangaga. Joonist ei tee. Fotod on, nende järgi võib hiljem teha.		☐	Puuvill	Otstest kolmnurkne	3	☐	0
ERM A 605:11	https://www.muis.ee/et/museaaview/480737	Viru-Jaagupi			☐	Hästi lihtne jämedakoeline kangas. Tundub hilisem töösärk. Nöobiliist on volditud nii et näeb sarnane välja Helme särgile aga tegelikult on volt niipalju laiem, et taga on vastandvõlt ja ees nii nagu Helme. Kaelus on lõikejärgne ja tundub väga palju uuem. Kaenalalpe ka pole. Joonis + fotod.		☐	Linane	Selja taha ulatuv passe	0	☐	0
ERM A 605:10	https://www.muis.ee/et/museaaview/480727	Viru-Jaagupi			☐	Tore näha kroogitud varuga särki. Muidu tundub väga uus. Kaelus on lõikekohane ja kaenalalappi pole. Joonis + fotod.		☐	Linane	Passega	0	☐	0
ERM A 605:9	https://www.muis.ee/et/museaaview/484529	Viru-Jaagupi			☐	Lihtne hilisem meestesärk. Väga sarnane teiste V-Jaagupi särkidele, mida täna olen vaadanud. Joonis + üldfoto		☐	Linane	Passega	0	☐	0

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 599:334	https://www.muis.ee/et/museaaview/481640	Simuna	1917	Haiba nime esineb Simuna kandis palju. Mai Haiba ei olnud tuvastatav. Kuna särgi tegi õmbleja, siis ehk on daatum suhteliselt tõene, st andja mäletas detaile särgi saamisest.	☐	Peen rätsepasärk. Ümmarguse esipassega.		☐	Puuvill	Passega		☐	0
ERM A 599:163	https://www.muis.ee/et/museaaview/478739	Tartu-Maarja		Kogutud 1916, aga selle järgi ei oska ütelda, millal tehtud. Tegija nime ka märgitud pole.	☐	Väga huvitav rahvarõivasärk. Esikinnis on pööratud diagonaalsena, andes niimoodi juurde avarust kehaosale. Väga ilusti teostatud ka, käsiti aga väga korrektset õmmeldud. KAenalapp on eripikkuseliste külgedega. Proovin hästi palju fotosid teha, sest jääb minu piirkonda. MÄrgusele võiks vabalt sellise särgi teha :D.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	16.5	☒	2
ERM A 586:138	https://www.muis.ee/et/museaaview/471023	Kodavere	1899	Õige nimi ilmselt Jaan Reili, sündis 1868, Kavastu. Abielus 1899. Liine Reili, neiuna Aid sündis 1880 ja suri 1912. Kirikuraamatud, abielumeetrika, Kodavere kogudus. Kuna särk on kingitud pulmas äiale Karl Reilile (s 1838-1921), kes oli sel ajal küllalt eakas, vanus 61 a, siis võib oletada, et rätsep õmbles särgi vanade tavade kohaselt ja see anti üle	☐	Sarnane Tartu-Maarja särgile, kus ette on keeratud diagonaalselt, saades nii rohkem avarusvaru vööle. Esikinnise alusele lapile on ka üpris huvitav teping tehtud. Teen joonise ja proovin teha palju pilte, sest on minu piirkonna ese.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	4.5	☒	2
ERM A 590:6	https://www.muis.ee/et/museaaview/476783	Kullamaa	1905	Kontrollimisel selgus, et Jõgisoo vallas oli küll Lepiku talu, aga Läti küla ei asu Jõgisoo vallas, ega ka mitte Kullamaa kihelkonnas, vaid Vigala kihelkonnas. Kas siin on mingi viga, on raske arvata. Aga geoameti ajaloolistelt kaartidelt selgub selline info. Maria Baumanni ei suuda tuvastada, Baumanni nimelisi inimesi on Kullamaa kihelkonnas mitu perekonda. Kuna inimene	☒	Lihula tüüpi särk väga suurte kaenalappidega. Ristpistetikandiga. Varrukas paljude lappvoldidega ja rinnale jääb ka hästi palju kurde. Joonist ei tee, fotod teen.		☒	Linane	Sirge tükk	12	☒	3
ERM A 590:5	https://www.muis.ee/et/museaaview/476782	Mihkli	1913	Koguduste nimeregistris ei ole Mihkli kihelkonnas perekonnanime Luus. Ei ole tuvastatav. Asukoht on reaalne, Järve küla on olnud Koonga vallas. Dateering võib olla siiski reaalne.	☒	Kaelus tundub selline huvitav, sest oleks nagu poleks õmbleja osanud miskit peale hakata ja siis lihtsalt jätis otsa töötamata. Fotod. Joonist ei tee.		☒	Linane	Sirge tükk	6	☒	3
ERM A 590:3	https://www.muis.ee/et/museaaview/476780	Vigala	1890 või hiljem	Ei suutnud Kivi-Vigala vallas tuvastada Palina küla, on ainult Palase küla, Palase külas on olemas ka Lepiku talu (tuvastatud ajaloolistelt kaartidelt). Perekonnanime Maaja ei näita ei koguduse nimeleend ega ka onomastika lehekülge. Isik pole tuvastatud. Särgi dateering on loogiline, arvestades kogumisaega. Võimalik, et Liisu ja Maaja on	☒	Nii tore on kohata Helme tüüpi kinnitust :D. MA vist isegi häälitsetsin kui selle avastasin :D.		☒	Linane	Sirge tükk	5	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 585:48	https://www.muis.ee/et/museaaview/470088	Lihula	1910	Viiu Sõert, neiuna Room, sündinud Kirblas 1894, õde on Mari Room s 1891 Lihulas. pere ilmselt siis kolunud? Kärneil talu aida foto on ka Vabaõhumuuseumi arhiivis, seal on alkiri - Teadur Elle Vunder ja permaine mari Antson, mitte Hansson https://www.e-varamu.ee/Item/VFTEBD66JWGNHBGZTONCXKDW5AIPKOH5 särki daatum ei ole lugeda usutavaks	☒	Vahva ja küllaltki kergesti tehtav rahvarõivasärk. Broderiipitsidega. Kaelusel miskit erilist pole.		☒	Linane	Sirge tükk	10	☒	3
ERM A 618:231	https://www.muis.ee/et/museaaview/471357	Vigala	1940	Särki tegija Mari Vaarpuu on sündinud 1904 ja on annetaja. Kai Vaarpuu venna Madis Vaarpuu naine. (kontrollitud kirkuraamatud ja geni.com). Daatum võiks olla tõenäoline.	☐	Jämedast linasest meestesärk, millel pole kaenlalappe. Krae on ümar ning lõikekohase kandiga. Ilmselgelt hilisem särk, mis vast pole rahvarõivas. Samas on kangas raske linane, mis võib olla kodus kootud. Sõjaaeg ka... Ei tea.		☐	Linane	Puudub	0	☐	0
ERM A 618:217	https://www.muis.ee/et/museaaview/471340	Vigala	1906	Kai Vaarpuu isa Madis Vaarpuu (1848-1920) onu Jaan Vaarpu 152, surm pole teada. Dateering on loogiline, kui kinkija rohkem ei täpsustanud, kui et särke oli mitu valmis tehtud.	☒	On olemas kõik tingimused, et olla rahvarõivasärk. Kaenlalapid on, õlaõmbust pole. Nõõrvoldid on ainult kanga paremalt poolt tehtud.		☒	Puuvilla karva ei näe, aga värvus on kollakam kui linasel.	Otstest kolmnurkne	8.5	☐	2
ERM A 618:120	https://www.muis.ee/et/museaaview/469447	Kullamaa			☐	Joonist ei tee, volt on sarnane, tagant keskele lapitud, nii et ülekatet ei ole. Rinnalpile on tikitud tähed J.R.		☐	Puuvill	Passega	0	☐	0
ERM A 618:69	https://www.muis.ee/et/museaaview/471386	Kullamaa			☐	Selline huvitav ja hästi suvaline kaelusekonstruktsioon tundub. Ühelt poolt on nagu Laiuse ja paremalt poolt õmmeldud voltidega. Teiselt poolt on nagu Helme pealekeeratud ja siis on kogemata? liiga palju nõõrvolte tehtud. JA siis üks volt on kogemata kaeluse vahele ka valet pidid sisse õmmeldud, nii et hoiab teisele poole (alt on liistulapi vahele üigelt poolt õmmeldud) Aga kuidagi sümmeetriat küll selle särki kaeluse juures pole. Teen fotod ja joonise.		☐	Linane	Otstest kolmnurkne	0	☐	0
ERM A 618:216	https://www.muis.ee/et/museaaview/471339	Vigala	1915	Floristika arhiivi põhjal on Õige nimi Maria Preimann, sündinud umbes 1904, kogumine 1929 Oomküla Ärna talus. Särki valmistamise aeg reaalne. http://kivike.kirmus.ee/index.php?pid=FO-14017-11304-22925&oid=0&t=1&module=400&op=3	☒	Hästi ilus käsitöö. Õmblused ja tepingud on üle ühe nidi peenikese niidiga tehtud. Kurrud on ime-ime peenikesed. Väga lahe särk. Teen palju fotosid.		☒	Mulle tundub, et särk ise on puuvill ja alane on linane. Ühest augu kohast on natukene puuvilla moodi karvane ja krudiseb ka puuvilla moodi. Samuti on koeäär selline vabrikukootud kanga oma.	Sirge tükk	6.5	☐	2

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERMA 618:83	https://www.muis.ee/et/museaaview/474202	Kullamaa	1900	tegija nimi on eestindatud, varem Wreintaal, sündinud 1884, dateering on loogiline. Kontrollitud geni ja kirikuraamatud	☒	Sellel särgil on ühel pool lõigatud kaenalapp varrukakangast. Ma pole sellist asja veel näinud! Kaelus selles mõttes midagi huvitavat pole, et on eraldi kangast lisaliistuga. Joonist ei tee, teen fotosid.		☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	3
ERMA 617:106	https://www.muis.ee/et/museaaview/483701	Vigala	1905	Tegijat ei õnnestunud tuvastada, kuid sellise perekonnanimega peresid on Kirbla kihelkonnas mitmeid. Usutavasti dateeritud õigesti.	☒	Väga nunnu väikese nõobiliistuga särk. Mõlemal pool peale keeratud ning läbi tepitud, nõopauk on paralleelne äärega ehk püstine. Teen pilte, joonist ei tee.		☒	Puuvill	Sirge tükk	10.5	☐	2
ERMA 616:112	https://www.muis.ee/et/museaaview/477030	Mihkli	1890	Aastaarv ei ole kontrollitav, aga on reaalne.	☒	Töösärk sirgete varrukatega. Nõobiliist on pealepoole keeratud kahe lihtsa poolega aga huvitav on alumine voltimine, kus on kaks volti üksteise otsa tehtud.		☐	Linane	Otstest kolmnurkne	5	☒	2
ERMA 616:147	https://www.muis.ee/et/museaaview/477071	Mihkli	pärast 1900	Marie Vellamäe 1909-1985, särki tegija on arvatavasti tema ämm Mari Vellmann, sündinud 1872. Kui nii, siis on nimi valesti kirjutatud (mis on isegi loogiline, sest kõlab sarnaselt ja ka kirjapilt suht smane käsikirjas. Tegemisaeg on loogiline, võib olla ka pisut varem. Kontrollitud kirikuraamatud, geni.com	☒	Selline hästi kare ja rustikaalne särk. Kõi krahvarõivasärki tunnused on olemas. Teen joonise ka. Fotod ka.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	11	☒	3
ERMA 616:35	https://www.muis.ee/et/museaaview/481814	Kirbla	1905	Tegijat ei õnnestunud tuvastada, kuid sellise perekonnanimega peresid on Kirbla kihelkonnas mitmeid. Usutavasti dateeritud õigesti.	☒	Väga lahe Lihula tüüpi särk, kus vastaspool on pealekeeratud liistuga ning lapp on tagant kasutatud mingit jämedamat kangast ka.		☒	Puuvill	Sirge tükk	8	☐	2
ERMA 615:39	https://www.muis.ee/et/museaaview/477005	Muhu	1880	Eleena Väärtnõu (Elena/Ingel Väärtnõu, s Auväärtnõu) (1855–1941) Abielus Soonda külla, oli ka Muhu tuntud lauluema. 1880 on sellise tikandiga särki jaoks täiesti reaalne aeg, tegija vanust arvestades ka.	☒	Väga kihvt vanemat tüüpi Muhu särk. Selline tunne, et kas Muhu lapp võiski areneda nõobiliistu moest. Tegelikkult küll on konstrueeritud lisakangast kasutades. eea palju fotosid. Joonist ei tee.		☒	Linane	Sirge tükk	6	☒	3

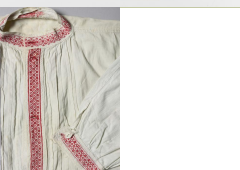

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Ölalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERMA 618:85	https://www.muis.ee/et/museaaview/474204	Kullamaa	1930	Tegija ei olnud üllatuslikult täpselt tuvastatav, aga kuna ise särgi andnud, siis on arvatavasti dateeritud õigesti.	☐	Hästi kulunud särk. Tuuakse karbi sisse asetatuna. Lahedad niidist nõõbid. Veel on huvitav see, et peale volditud esiliist on alumistest nurkadest ära keeratud. Teen joonise ka. Fotod ka.		☒	Linane	Sirge tükk	5	☒	2
ERMA 617:41	https://www.muis.ee/et/museaaview/484637	Kullamaa		Puudub kirje muisis.	☐	Ilma varrukata särk, väga ära lagunenu. Liist on ilma volditeta ja väga väga lühike.		☐	Linane	Sirge tükk	-	☒	1
ERMA 618:77	https://www.muis.ee/et/museaaview/474195	Kullamaa	umbes 1905	Küla nimes ilmselt viga, peaks olema Üdruma. Tegija nimi on eestindatud, varem Wreintaa, sündinud 1884, dateering on loogiline. Kontrollitud geni ja kirikuraamatud	☒	Liistu lapp lahedalt ristidega läbi tepitud. Teen joonise ka. Fotod ka.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	3
ERMA 623:218	https://www.muis.ee/et/museaaview/488727	Nissi	1940	Kirjes on viga, peab olema Russalu küla, mitte Ruusalu, Uueveski talu on õige. Müürisepp Leena eluaastad õiged, tema isa (kellele oletatavalt võis särk kuuluda) on Jakob Müürisepp (s 1854-1932), Uueveski talu peremees. Kontrollitud. Särgi dateering võib olla tõenäoselt varasem, sest isa suri juba 1932. https://www.geni.com/people/Jakob-M%C3%	☐	Lihnte õhukesest puuvillast särk. Kaelus on lisakangaga konstrueeritud, volti rinnal pole. Kaks pesunööpi, üks kinnisel ja teine üleval kraekandil. Joonist ei tee, teen fotod.		☐	Puuvill	Sirge tükk	0	☐	0
ERMA 622:119	https://www.muis.ee/et/museaaview/481861	Lääne-Nigula	1924	Õige nimekuju Sündema. Särgi valmistaja Mathilde Sündema (s 1904-1969), kandja tema abikaasa Priidik Sündema (s 1902-1976). Andmed kontrollitud. Särgi tegemise aastaarv reaalne. Talu asus Salajõe, kontrollitud kirikuraamat.	☐	Hästi karest kangast. Muisis on lisamärkus, et oli kaasavarana saadud kangast tehtud. Kaelus on juba ümaras kaares sisse lõigatud. Nõobiliistuvolt on taha lapitud ning tagant kinni õmmeldud. Liistu äär on keeratud allapoole, mitte peale. Teen joonise ja mõned pildid.		☐	Linane	Puudub	7	☐	0
ERMA 622:76	https://www.muis.ee/et/museaaview/470474	Noa-Rootsi	1900	Tegija Liisa Ambros 1860-umbes 1958, oli annetaja ämm. Dateering võib olla õige või ka varasem. Tegija oli rannarootslane.	☒	Hästi korelast materjalist särk, varrukad, kaelus, õlakud ja nõobiliist on veidi peenemast lisasest. Lisakangas, selles mõttes nõobiliistu juures midagi huvitavat pole.		☐	Linane	Sirge tükk	5	☒	2

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Ölalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 621:244	https://www.muis.ee/et/museaaview/479920	Varbla	1890	Dateering reaalne	☒	Esimene särk, millel on peitenööbid liistul. Nõobiliistu peale on õmmeldud kaunistuspaef, mis peidab nõõbid. Ilusad voldid kummalgi pool ning esiliist on keeratud veidi nagu oli ERM A 509:5013 Tõstamaa särgil.		☒	Puuvill	Passega	10.5	☐	2
ERM A 621:200	https://www.muis.ee/et/museaaview/478972	Varbla	1900	Pole kontrollitav, sest tegijat pole märgitud. Kusmani nimi on Varbla kandis levinud. Minna Kusmani ei suutnud tuvastada. Võib oletada, et särk on enam-vähem õigesti dateeritud.	☒	Väga lahe särk, kus ilusad niidist nõõbid ja heegeldatud otsaga varrukad. Tundub, et esineb selline seaduspära, et kui esiliist on alt läbiõmblusega töödeldud, siis peab olema pigem Laiuse tüüpi, sest muidu oleks ju läbilõigatud koht näha. Igatahes on väga tore särk. Kindlasti tasuks rahvarõivaste tegijatel seda teha.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	8	☒	3
ERM A 621:199	https://www.muis.ee/et/museaaview/478969	Varbla	1900	Kontrollitud Taalbergid (Thalbergid) elasid Saulepa valla matsi külas. Särgi dateering võib olla ka veidi varasem.	☒	Väga lahe särk, kus on korralikud kurrud ja tepingud. Varruka otstes on sõlmitagid ja tetpingud. Ilusad niidist nõõbid. Teen fotosid, joonist ei tee, põhimõte on sama nagu eelmisel särgil.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	9	☒	3
ERM A 621:119	https://www.muis.ee/et/museaaview/477075	Hanila	1909	Miina Koppel sündis 1889, seega legendi järgi võiks olla särgi dateering veidi varasem. Kontrollitud geni. com ja elanike loend 1941 + sünd kirikuraamatu järgi. https://www.ra.ee/dgs/browser.php?tid=260&id=110701251096&lst=2&idx=100&hx=318&hy=2248&hlw=1150&hlh=204&img=era4312_001_0000007_00100_t.jpg&hash=db24ffd8d147978d504064d66ec9f8db	☒	Lihne ühele poole volditud nõobiliistuga särk. Muidu ilusti käsitsi õmmeldud. Joonist ei tee, fotod teen.		☒	Linane	Sirge tükk	6	☒	3
ERM A 621:70	https://www.muis.ee/et/museaaview/480897	Karuse	pärast 1900	Oletatav on tegemist Jaan Otskiviga, kes sündis Hanila kihelkonnas ja kolis noorena Karuse kihelkonda, sündinud 1891. Nimi eesistatud 1936, varem Gutman. Kui tegemist selle mehega, siis on särgi dateering vale, peaks olema hilisem ja see oleks ka loogiine, kui mees ise oma särgi andis. Kontrollitud geni.com ja kirikuraamatud, nime muutus valla dokument. Oletatav dateering 1910-1920	☒	Ette risti volditud varuga nõobiliist. Lahedad niidist nõõbid, kus kogu ring ei ole niidiga täidetud. Kas passe viitab sellele, et enam ei ole rahvarõivasärk?		☐	Linane	Passega	5	☐	1
ERM A 621:67	https://www.muis.ee/et/museaaview/480893	Karuse		andmed puuduvad	☐	Lihne meestesärk. Ette lapitud nõobiliistu varuga. Teen fotod.		☐	Linane	Passega	5	☐	0

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Ölalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 618:258	https://www.muis.ee/et/museaaview/471386	Kirbla		Valmistanu Maria Maasikas.	☒	Väga ilus pilupalistusega särk. Teen fotosid, joonist vaja teha pole.		☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	3
ERM A 621:60	https://www.muis.ee/et/museaaview/480886	Karuse	1900		☒	Kätiseotsad on ilusad pilupalistusega. Kinnis ise on lihtsam.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	3
ERM A 621:104/ab	https://www.muis.ee/et/museaaview/477059	Karuse/Hanila	1900		☒	Kaks tükikest, hästi ilus, hästi räbal.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	3
ERM A 621:142	https://www.muis.ee/et/museaaview/478010	Lihula	1911		☒			☒	Linane	Sirge tükk	9.5	☒	3
ERM A 622:225	https://www.muis.ee/et/museaaview/483794	Martna	1936		☐	See nabalapile tikitud "Ilmar" on nii armas. Muidu särk tundub väga uuema poolne. Sügava sisselõigatud kaelusega.		☐	Linane	Passega	0	☐	0
ERM A 621:65	https://www.muis.ee/et/museaaview/480891	Karuse	u 1912		☒			☐	Linane	Passega	0	☐	1

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 622:187	https://www.muis.ee/et/museaaview/482841	Ridala	1926		☐			☐	Puuvill	Passega	0	☐	0
ERM A 624:127	https://www.muis.ee/et/museaaview/491682	Märjamaa	1878		☒	Hästi nunnu väike lastesärk. Uurisin põhjalikult ning tegin eraldi keep märkme selle särki kohta, sest siit on nipalju õppida õmblustehnikate kohta.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	4.3	☐	2
ERM A 634:24	https://www.muis.ee/et/museaaview/487676	Kirbla			☐	Suur ja kangest materjalist (sellepärast puuvill) meestesärk. Väga toredad punase ringiga nõöbid. Eest on näha, et tikand on ära harutatud, miks ei tea. Või et siis miks on nii kolelasti harutatud, et punased lõngad on näha jäänud ja neid pole välja nokitud? Muidu ilusad tihedad kurrud ja kenad väikesed pisted. Kaeluse tepingud on mingi huvitava pistega. Teen joonise ja fotod. Esimene särk, kus on nõõrvoltideks kasutatud kahte tehnikat, nii eestpoolt õmmeldud kui läbi kanga volditud.		☒	Puuvill	Sirge tükk	12	☐	1
ERM A 634:102	https://www.muis.ee/et/museaaview/486873	Muhu	1905	Kõik andmed klapiavad, tegemisaeg reaalne	☒	Muhu meestesärk, millel on kinnis õlal, mitte ees. Samas ette on butafoorina tehtud kogu nõõbiliistuga esikinnise kaadervärk: Kinniselapp, voldid, sümmeetriline kaunistus. Teen palju fotosid, aga joonist ei tee. Esilapp on seest nii segane, et ma ei saa aru, mis seal mille peale on õmmeldud ja miks.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	7	☐	2
ERM A 634:21	https://www.muis.ee/et/museaaview/487873	Kirbla			☐	Vahva särk, kus tikandiga osad on tikitud veidi peenemale kangale ning siis peale õmmeldud. Teen fotod, teen joonise.		☒	Puuvill	Sirge tükk	7	☐	1
ERM A 629:98	https://www.muis.ee/et/museaaview/491760	Laiuse			☐	Hiline särk, millel on kaelus lõigatud juba ümar alla. Kaenlalapid puuduvad ning õlalappe asendab passe.		☒	Puuvill	Passega	0	☐	1

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 624:135	https://www.muis.ee/et/museaaview/491691	Märjamaa	1894		☒	Hilisema lõikega särk. NB Kas varaeim hiiline särk????		☐	Puuvill	Passega	0	☐	1
ERM A 634:25	https://www.muis.ee/et/museaaview/487877	Kirbla	1900		☒	Ilus särk, aga kaelus on lisakangaga. Üksäär küll on keeratud põhikangast. Teen fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	3
ERM A 634:40	https://www.muis.ee/et/museaaview/487894	Kirbla	enne 1920		☒	Teen fotod.		☒	Puuvill	Sirge tükk	5	☐	2
ERM A 634:22	https://www.muis.ee/et/museaaview/487874	Kirbla			☐	Fotod		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	2
ERM A 634:23	https://www.muis.ee/et/museaaview/487875	Kirbla			☐	Fotod. Ja trukkidega särk :D.		☒	Linane	Sirge tükk	7	☒	2
ERM A 629:232	https://www.muis.ee/et/museaaview/488830	Palamuse			☐	Palamuse särk. Huvitav. Joonis on ja fotod on hästi detailised. Aga kas on rahvarõivasärk? Varrukad on kitsad ja esikinnis on imelik. Samas kaenalapp on ja muud...		☐	Linane	Otstest kolmnurkne	7	☒	1

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 633:89	muis.ee/et/museumi/486860	Muhu	1903 -> 19	Maria Hinto (1909–1975) sündis Kallaste Kopli, abielus Tartusse Tal ei ole tädil Irina Rehepappi, vaid õde Irina Rehepapp (s 1902, surmud 1896, mehele ei läinud, elas Kallaste Kopli, Kallaste Kopli pole ühtegi teist linnat j ükski teine Hinto Maria tädil pole ka sündinud 1869. Kuna särgil on initsiaalid I R , siis võis selle teha siiski Irina Rehepapp, aga umbes aastal 1917–1922, ka särgi väljanägemine kiapiks selliste daatumitega paremini)	☒	Pildid.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	7	☐	2
ERM A 643:209	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/495802	Pilistvere			☐	Täiesti moodne rätsepäsärk. Õhukesest puuvillast. Rinna passe teisest ja jämedamast kangast.		☐	Puuvill	Passega	0	☐	0
ERM A 650:38	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/498804	Hageri			☐	Õhukesest puuvillast rätsepäsärk.		☐	Puuvill	Passega	0	☐	0
ERM A 644:234	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/498059	Helme			☐	Töösärk 1930-datest aastatest. Kaelus on huvitav, üks pool on ette keeratud, teine Laiuse tüüpi nõõrvoldiga. Ait on volditud taha, aga üks lisavolt on veel volid vahele tehtud. Küljeõmblus on ka huvitav - kappõmblus koeääriga, aga peidus on hargnev osa. Mis tähendab, et lai kangas on lõigatud kaheks nii et kummaski küljes on ühel tükil koeäär ning see on kappõmblusel katma pandud.		☐	Linane	Passega	0	☐	0
ERM A 649:181	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/495864	Juuru			☐	Väga vahva särk. Tekitab küsimusi, tikandite järgi loeks rahvarõivaks, lõike järgi nagu pole seda. Aastaarvu ja kihelkonna järgi ka mitte. Nõbbiliist Helme tüüpi, mõlemad liistupoole peale keeratud. Nõõrvoldid õmmeldud kanga paremalt poolt. Tegin fotosid ja joonise.		☒	Puuvill	Passega	0	☐	1
ERM A 642:29	https://www.muuseumi.ee/et/museumi/491943	Halliste			☐	Lihne töösärk. Nõbbiliist mõlemalt küljelt peale lapitud. Ülejääk on taha volditud.		☐	Linane	Passega	0	☐	0

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 640:212	https://www.muis.ee/et/museaaview/496737	Märjamaa			☐	Vahva pika Helme tüüpi kaelusega hilisem meestesärk. Aga kui on kihelkonnast, kus naised samal ajal rahvarõivaid kandsid, kas siis on rahvarõivas?		☐	Linane	Passega	0	☐	0
ERM A 634:147	https://www.muis.ee/et/museaaview/487854	Kirbla	1913		☒	Lihula tüüpi särk, kus all on tavaline ettepoole volditud nõobiliist, koos nõopidega ja siis peale on õmmeldud kaunistusiapp, mis käib küljelt kinni trukkidega.		☒	Linane	Sirge tükk	7.5	☒	3
ERM A 634:144	https://www.muis.ee/et/museaaview/487851	Kirbla			☐	Nõobiliist asub veidi küljel. Ette on peale õmmeldud kolm lisakangast kaunistatud juppi. Kaunistatud nagu rahvarõivasärk, aga kaenlalappi polee ning on passiga :D. Tegin fotod.		☒	Puuvill	Passega	0	☐	1
ERM A 634:136	https://www.muis.ee/et/museaaview/486913	Kirbla	1918		☒	Lihula tüüpi särk, millel on üks hõim ette keeratud ja teine kaetud lisalappiga. Teen fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	13	☒	3
ERM A 634:137	https://www.muis.ee/et/museaaview/486914	Kirbla			☐	Teen fotod.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	9.5	☒	2
ERM A 634:134	https://www.muis.ee/et/museaaview/486911	Kirbla	1922		☒	Tegin fotod. Vahva kahevärviine tikand.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	11	☒	3

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 634:133	https://www.muis.ee/et/museaaview/486910	Kirbla	1903		☒	Kolme lisalapiga Lihula tüüpi särk. All on vasakpoolne hõlm taha keeratud ning saadud kangalisa on kroogitud nagu Puhja tüüp. Fotod.		☒	Linane	Sirge ja otstest krookimata kandiline tükk, mis on kaenalappi pannes katki lõigatud.	9	☒	3
ERM A 634:117	https://www.muis.ee/et/museaaview/486892	Kirbla	1921		☒	Väga vahva Helme tüüpi kinnisega vahepealse aja särk. Passe + kaenalapp. Fotod.		☒	Linane	Passega	9	☐	2
ERM A 661:231	https://www.muis.ee/et/museaaview/488167	Lihula	1900		☒	Väga uhke suur tikand. Esiliistu voltimise mõttes tüüpiline Lihula näide :D. Fotod		☒	Puuvill	Sirge tükk	11	☒	3
ERM A 651:3	https://www.muis.ee/et/museaaview/499814	Muhu	1926		☒	PASSEGA MUHU SÄRK! Jällee selline huvitav ülemineku särk. Fotod.		☒	Puuvill	Passega	6	☐	2
ERM A 640:133	https://www.muis.ee/et/museaaview/494831	Vastselina	1920	Aastaarv klapib.	☐	See on täiega nagu vana rahvarõivasärk. Kahjuks aasta on aga liiga hiline 1920. Nöörvoldid lõppevad ka huvitavalt ebasümmetriliselt. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	4	☒	2
ERM A 634:114	https://www.muis.ee/et/museaaview/486889	Kirbla	1900	Klapib	☒	Üliilus valge sajandivahetuse särk. Sisemisel liistul nõõbid puuduvad. Pilutikandiga lapil on nõõbid. Fotod.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	11	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 692:60	https://www.muis.ee/et/museaaview/496310	Tõstamaa			☐	Väga õhukesest puuvillast rätsepasärk. Kaelus on ümmargune, varrukaotsad ümmargused ja seljataga on passe. Fotod.		☐	Puuvill	Passega	0	☐	0
ERM A 697:43	https://www.muis.ee/et/museaaview/495380	Pärnu-Jaagupi	1940	Klapib	☐	Teine selline särk, millel on kaenalapp varrukaga samast kangast välja lõigatud. Särk on valmistatud aastal 1940 ning korjamisel on kogutud juurde kirjeldus: "Valmistas kinkija 43 aastat tagasi isa Martin Reimanile. Sellised särgid olid seljas rehepeksu ajal. Isa ei ole aga seda kandnud." Fotod.		☐	Linane	Passega	8	☐	0
ERM A 681:112	https://www.muis.ee/et/museaaview/497180	Muhu	1910	kuna särgil on aastanumber, siis pole mõtet rohkem kontrollida	☒	Väga vahva Muhu meestesärk. Monogrammiga ning liistulapiga. Kas on vahepealne etapp enne kandilise lapiga särke? Võiks täitsa ise ka teha. Jälle selline vahva projekt, kus saab ainult õmblusmasinaga õmmelda. Põhjalkud fotod ja skeem ka.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	6	☐	2
ERM A 681:113	https://www.muis.ee/et/museaaview/497190	Muhu	enne 1917	Andmed klapivad, Elena mees oli Isaak Tamm. Kas on nimetähed I.T? Isaak Tammel oli 3 naist, viimane neist Elena Tamm. Eelmine naine suri 1915. Kui särki tegi Elena Tamm oma mehele siis ehk 1916_1917 võiks sobida.	☒	Vahva hästi suure rinnaesisega Muhu särk. Küljepaanidega. Nagu on ka Lihula särke olnud. Fotod.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	6	☐	2
ERM A 681:61	https://www.muis.ee/et/museaaview/490102	Lihula	1890	Klapib	☒	Uhke Lihula pulmasärk. Need suured põimpilud on üha enam huvitavad. Ma ei usu, et neid tehti pärast kanga valmis kudumist. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	10	☒	3
ERM A 680:24	https://www.muis.ee/et/museaaview/496172	Urvaste	1900	Klapib	☐	Hästi lihtne töösärk tundub. Küljel on kappõmblus, see tundub huvitav, et kuidas kaenalapp on lahendatud või muud õmblustehnilised sõlmpunktid. Teen fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	6	☒	2

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 677:68	https://www.muis.ee/et/museaaview/500081	Suure-Jaani			☐	Kolmnurksete otsadega rätsepasärk. Varrukatel on mansetinööpide kohad. Fotod.		☐	Linane	Passega	0	☒	1
ERM A 681:171	https://www.muis.ee/et/museaaview/498175	Muhu			☐	Vahva Muhu särk. Kaelus on tüübit maruigav ;). Fotod.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	6.5	☐	1
ERM A 681:191	https://www.muis.ee/et/museaaview/499121	Muhu			☐	Üläge diagonaalteping. Aga on passe, seega pigem hiline särk. Täiesti kandmata, veel targeldusest? kange. Fotod.		☒	Puuvill	Passega	8	☐	1
ERM A 681:147	https://www.muis.ee/et/museaaview/498148	Muhu			☐	Hästi pehmeks kulunud puuvill. Lisuti on isegi väiksema laiusega liistupool tehtud kasutades lisakangast. Fotod.		☒	Puuvill	Otstest kolmnurkne	7	☐	1
ERM A 681:65	https://www.muis.ee/et/museaaview/500106	Lihula	1910	Kontrollitud ja kõik klapib	☒	Hästi pikk ja ülevalt väga väike särk. Kiilu algavad juba poole särgi pealt. Ülevalt palju kroogitud ka. Massu vallaga seotud. Vt legend. Fotod.		☒	Puuvill	Sirge tükk	8	☐	2
ERM A 681:11	https://www.muis.ee/et/museaaview/497186	Lihula	1900	Ei leia.	☒	Lihne hallist linasest töösärk, aga kaelus on lisakanga ja lapiga nagu Lihula tikitud särkide puhulgi. Hästi laiad kiilud. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	10	☒	3

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 681:43	https://www.muis.ee/et/museaaview/499152	Kirbla	1911	Väga täpne sissekanne. Kontrollitud.	☒	Ilus põimpiluga Kirbla särk. Jälle ülevalt hästi kitsas, alt hästi lai. Kiilud on ka küljeõmblusega. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	3
ERM A 681:38	https://www.muis.ee/et/museaaview/499146	Muhu	1890	Kõik andmed on kontrollitud ja õiged. Ajaliselt võib särk olla ka õige pisut hilisem, aga Maria võis teha selle ka 14 aastasel. Seda enam, et tikandite poolest on särk vanemat tüüpi.	☒	Vahva vanemat tüüpi Muhu särk langitud tikanditega. Fotod.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	6	☒	3
ERM A 681:39	https://www.muis.ee/et/museaaview/499147	Muhu	pärast 1890	Andmed kontrollitud, kuna dateering on hiljem kui 1890, siis arvestades särki kaunistusi, on loogilisem 20 saj esimene või teine kümnend. 1900–1915 Pakuksin sinna vahesse.	☒	Vahva Muhu särk masintepingutega. Äge nõõpide asetuse kinnitusei. Moodustab nagu preesi. Fotod.		☒	Puuvill	Sirge tükk	6.5	☐	2
ERM A 663:28	https://www.muis.ee/et/museaaview/495071	Vastseliina			☐	Vahva lihtne särk. Pahemal poolele keeratud liistuga. Üldfoto.		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	6.5	☒	2
ERM A 661:236	https://www.muis.ee/et/museaaview/488172	Lihula	1900	Andmei on vähe, seetõttu kontrollida on raske	☒	Ilus Lihula särk, aga nõõbiliist on igavalt tavaline :D. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	3
ERM A 697:43	https://www.muis.ee/et/museaaview/495380	Pärnu-Jaagupi			☐	Varrukaga samast kangast kaenlalapp. Diagonaalis pööratud esikinnis, sarnane Tartu-Maarja meestesärgile. Fotod.		☐	Linane	Passesega	8	☐	0

Muuseumi number	Muis address:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Ölalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM 7319	https://www.muis.ee/museaalview/560303	Tori	enne 1912	Talu on olemas, seal on praegugi puhkekeskus.	☐	Kindlasti vanem särk kui 1914. Kõik varasema rahvarõivasärgi tunnused on olemas. Joonis + fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	6	☒	2
ERM A 744:3	https://www.muis.ee/museaalview/537514	Tori	1930	Koguja on olnud üleandja abikaasa. Seega aastad vist tõesed. https://maaleht.delfi.ee/artikkel/84368573/elmar-savila-kogusse-kuulunud-museaalid-sunnivad-taas-mollega-sindi-muuseumi-laiendamisele	☐	Lühikeste varrukatega töösärk või öösärk tundub. Fotod.		☐	Linane	Sirge tükk	7	☒	1
ERM A 745:53	https://www.muis.ee/museaalview/538227	Muhu	1903	Tegemisaasta on ilmselt veidi hilisem, sellele viitab särki tikand ja ka see, et särk on tikitud mehele, aga tegija abielus aastal 1911.	☒	Kaunis Muhu meestesärk. Teen joonise ja teen fotod. Hästi suur särk on.		☒	Puuvill	Passega	5	☐	2
ERM A 732:4	https://www.muis.ee/museaalview/538170	Otepää	1890	Kinkija mehe vanaisa olevat kandnud	☐	Ilma kaenlalapita, ümmarguse kaelusega ning seljataguse passiega.		☐	Linane	Passega	0	☐	0
ERM A 220:2	https://www.muis.ee/museaalview/544086	Tarvastu	enne 1920		☐	Varrukaotsad, kaelusekant ja õlakud palju valgemast ning peenemast kangast. Ömblusi vaatasin tükk aega, tundub, nagu oleks veidi kehv ömblusmasin olnud, vahepeal on taga nagu ömblusmasin ning vahepeal diagonaalselt üksteise sisse minevad pisted, nagu oleks käsitsi. Kuna krael on väga väikesed ja tihedad pisted, siis tundub, et lihtsalt kehvasti seadistatud ömblusmasin. Fotod, joonis.		☒	Linane	Sirge tükk	10	☒	2
ERM A 722:10	https://www.muis.ee/museaalview/530055	Varbla			☐	Tundub lihtne töösärk. Aga täiesti kõik rahvarõiva-tunnused olemas.		☒	Linane	Sirge tükk	10	☒	2

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNO-LOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 716:154	https://www.muis.ee/museaalview/490632	Kullamaa			☐	Pealeõmmeldud lapiga vanemat tüüpi särk. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	2
ERM A 716:102	https://www.muis.ee/museaalview/489648	Kirbla			☐	Väga vahva kroogitud varuga särk. Üks pool on lisakangaga ning teine keeratud. Fotod ja joonis.		☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	2
ERM A 716:101	https://www.muis.ee/museaalview/489647	Kirbla			☐	Hilisem meestesärk, mis ei ole enam rahvarõivasärk. Fotod.		☐	Linane	Passega	0	☐	0
ERM A 703:12	https://www.muis.ee/museaalview/489597	Audru	1868	Leian särki valmistanud naise. On sündinud 1837, seega aasta vägagi loogiine	☒	Varrukatel on tagid ka. Muidu väga vinge särk. Vana. Joonis + Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	8	☒	3
ERM A 698:97	https://www.muis.ee/museaalview/498349	Lihula			☐	Ilus Lihula särk. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	9	☒	2
ERM A 698:7	https://www.muis.ee/museaalview/498319	Lihula			☐	Varruka otstes on tagid. Muisis on märgitud meestesärgina aga see pole kindlasti meestesärk. Fotod.		☒	Linane	Sirge tükk	12	☒	2

Muuseumi number	Muis aadress:	Kihelkond:	Aasta	Aasta kontrolli tulemus	AJASTU	Vahetu muuseumi uurimiskogemus		PAIK-KOND	Kangas	Õlalapp	Kaenlalapi ühe külje pikkus	TEHNOLOOGIA	Kas on rahvarõivas?
ERM A 698:3	https://www.muis.ee/museaalview/497336	Lihula	1920	Legendis on vastuolu. Anna-Marie tegi pojale noorpõlvesärgi aastal 1895, kui poeg sündis 1903. https://www.geni.com/photo/view/6000000011207173638?album_type=photos_of_me&photo_id=6000000043607203933 Kõik andmed on kontrollitud ja õiged, järelikult on särgi valmistamisaeg vale; see peaks olema mitte 1895, vaid 1920 või veidi hiljem.	☐	Vahva broderiipitsiga särk. Huvitav, et on nii vana. Tekib küsimus, et milline on kõige vanem ümmarguse kaelusega ning passega särk?		☒	Puuvill	Passega	0	☐	1
ERM A 764:98	https://www.muis.ee/museaalview/534043	Tõstamaa	1933		☐	Ülinunnu lapsesärg. Esimene, millelt leian lõikekohase kandi!!!! Kaenlalapid on olemas. Passe on olemas aga esikinnis on voltide ja nõõrvoltidega. Nunnu. Fotod.		☐	Puuvill	Passega	3	☐	0
ERM 2149	https://www.muis.ee/et/museaalview/510130	Laiuse	1850	Kontrollin, aga ei suuda leiada, kas aasta on tõene	☒	Kaenlalapi pikkus võib olla veidi teine. Tegin sissekande piltide põhjal, muu on tõetruu. Joonis on mul olemas, fotod ka (29.02.21).		☒	Linane	Otstest kolmnurkne	6	☒	3
ERM 3965	https://www.muis.ee/et/museaalview/560716	Kodavere	1891	Ilmselt on kohanimi vale Kõkaru asemel peaks olema Kõkora. Kõkora Tedrekülas on suur suguvõsa Poolakese nimelisi inimesi, aga kahjuks ei tule välja õhtegi Liisu Poolakese nimelist. Seega pole kontrollitav ka dateering. Mis võib olla küll reaalne, sest on veidi diagonaalselt voldikimp kogumisajaga.	☒	Väga huvitav nõobilistuga särk, kus piluread jooksevad paralleelselt esikinnisega. Ülalapid puuduvad, selle asemel on vahele õmmeldud pilutatud tükid. Alt on veidi diagonaalselt voldikimp sätitud ja siis kinni õmmeldud. Nabalappi ei ole.		☒	Linane	Vaheleõmmeldud, piludega	0	☐	2

Lisa 3. Nöobiliistuga rahvarõivasärkide esikinniste metoodiline materjal

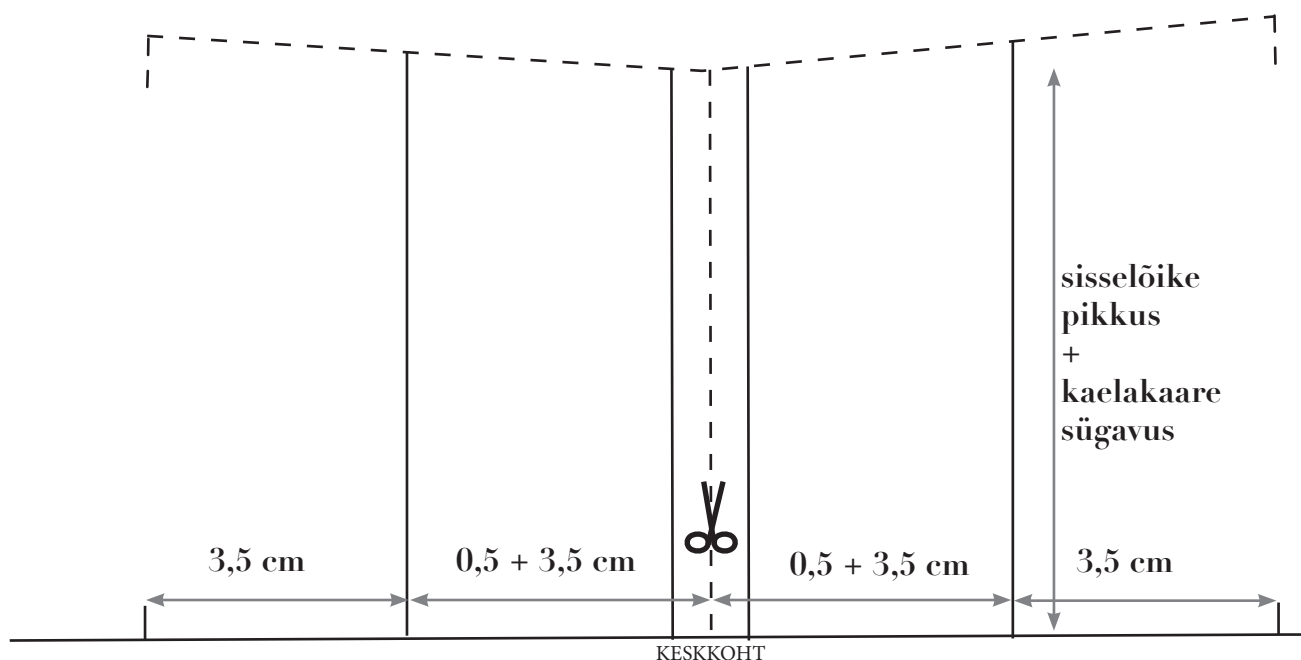
Kroogitud kimbuga nõobiliist

See on nõobiliistu tüüp, kus kinnise alumise osa peab kindlasti katma nabalapiga. Vanasti rahvarõivaid tehes, ei muretsenud meie vaaremad narmendavate äärte pärast. Meile on rõivaeseme puhas pahem pool oluline. Antud kinnisetüüpi on kohandatud võimalikult puhta ja ilusa tulemuse saavutamiseks. Kinnisekonstruktsioon "kaotab" kangast 11,5 cm laiust. Õpetus on loodud 3,5 cm laiuse kinnise tegemiseks.

1. EELTÖÖD

- Võta kangas ette PAREM pool üleval ning kaelusepool sinu poole
- Märki kanga keskkoht
- Joonista kõrvaloleva joonise järgi kanga paremale poolele abi- ja lõikejooned, mille pikkus arvuta valemiga: $JOONE\ PIKKUS = KINNISELÕHIKU\ PIKKUS + KAELAKAARE\ SÜGAVUS$

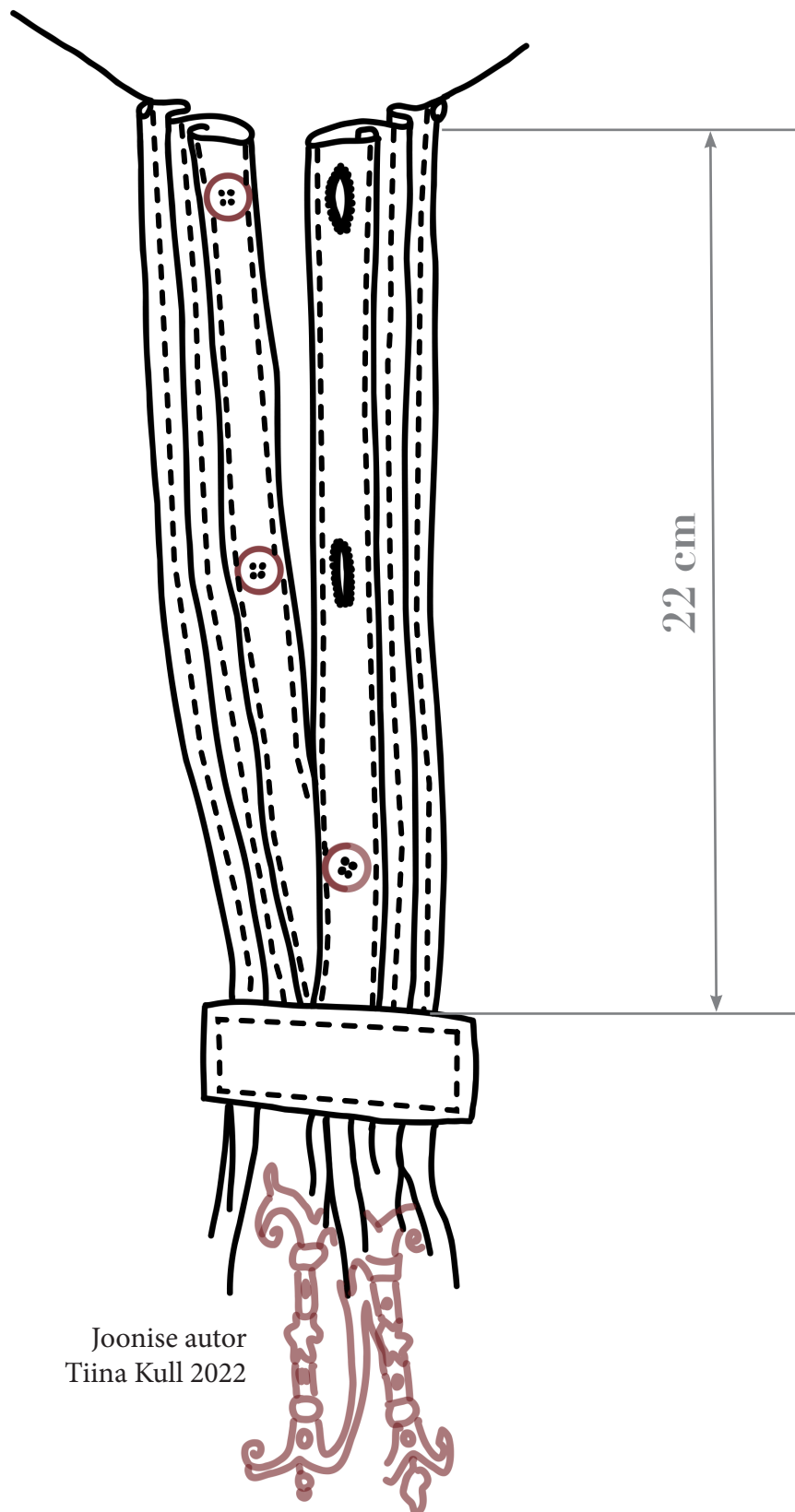

2. KINNIS

- Lõika kinnis mööda lõikejoont lahti
- Pööra ja triigi kinnisepõhja jääv lauge kolmnurk kanga paremale poolele maha
- Tee kummalegi kinnisepoolele lai palistus. Tepi palistuseääred.
- Pööra palistuse allservas diagonaalne kangavaru liistu peale ning pressi
- Tõsta liistuservad üksteise peale ning kinnita nõõpnõelte või traagelniidiga
- Kroogi kangavaru
- Lõika välja ja õmble peale nabalapp

ERM A 634:24

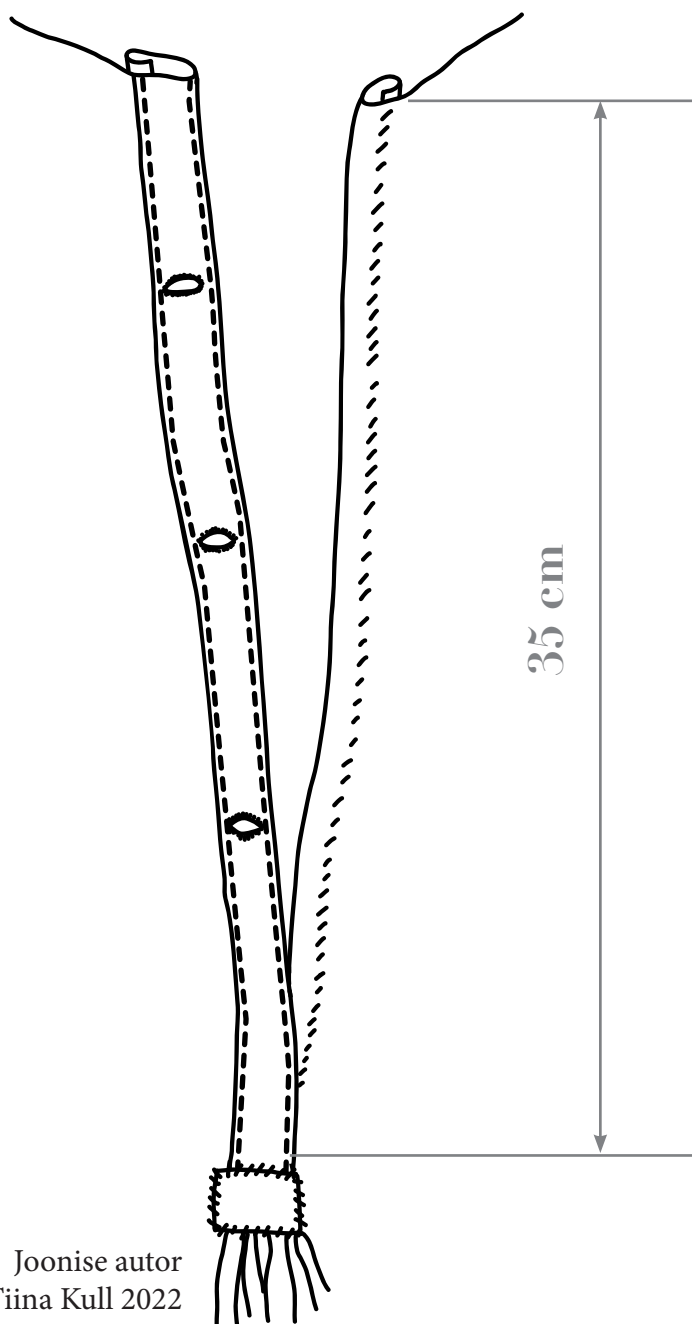
Kirbla, aeg ?

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM 12431

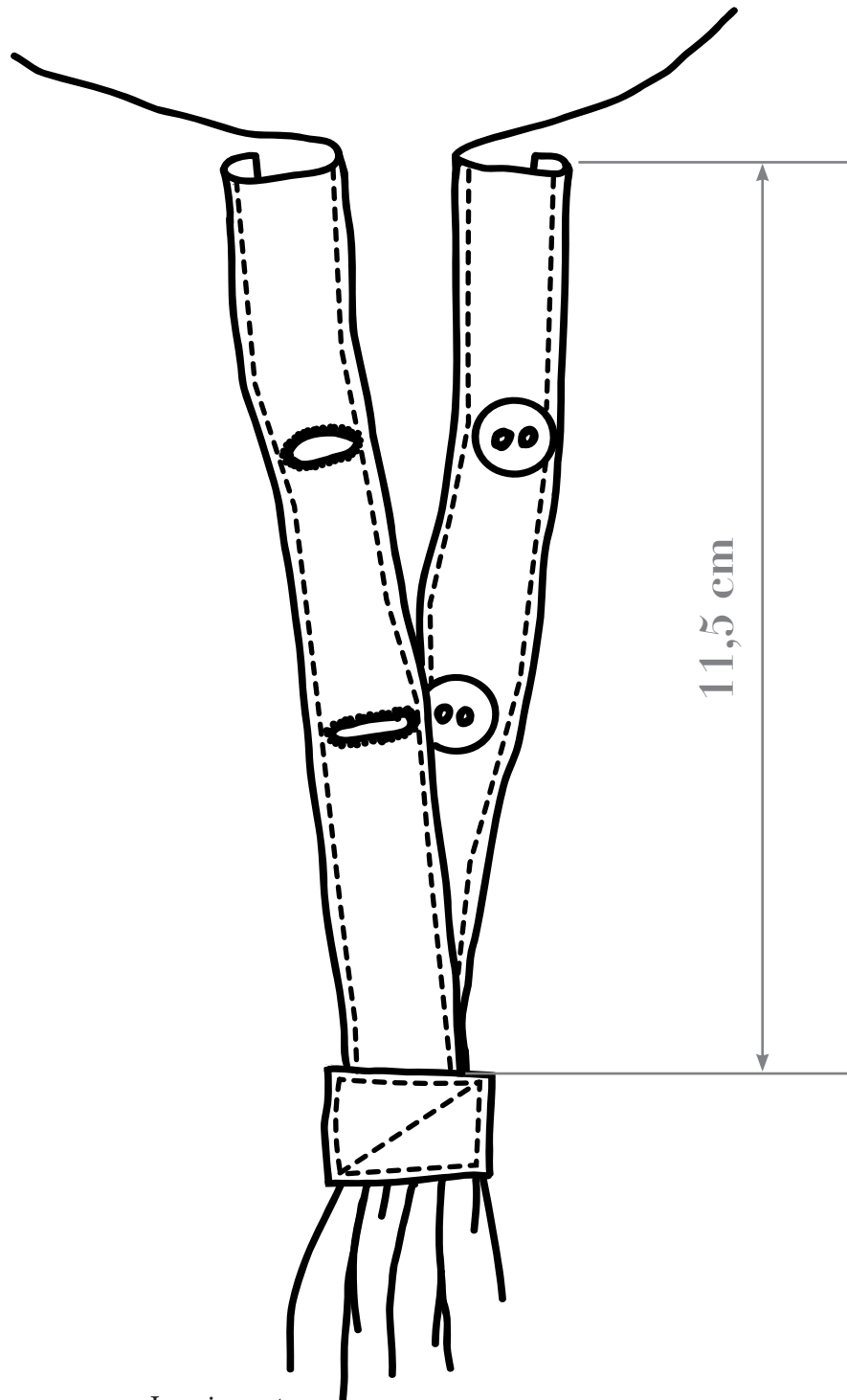
Rõngu, 1870

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 624:127

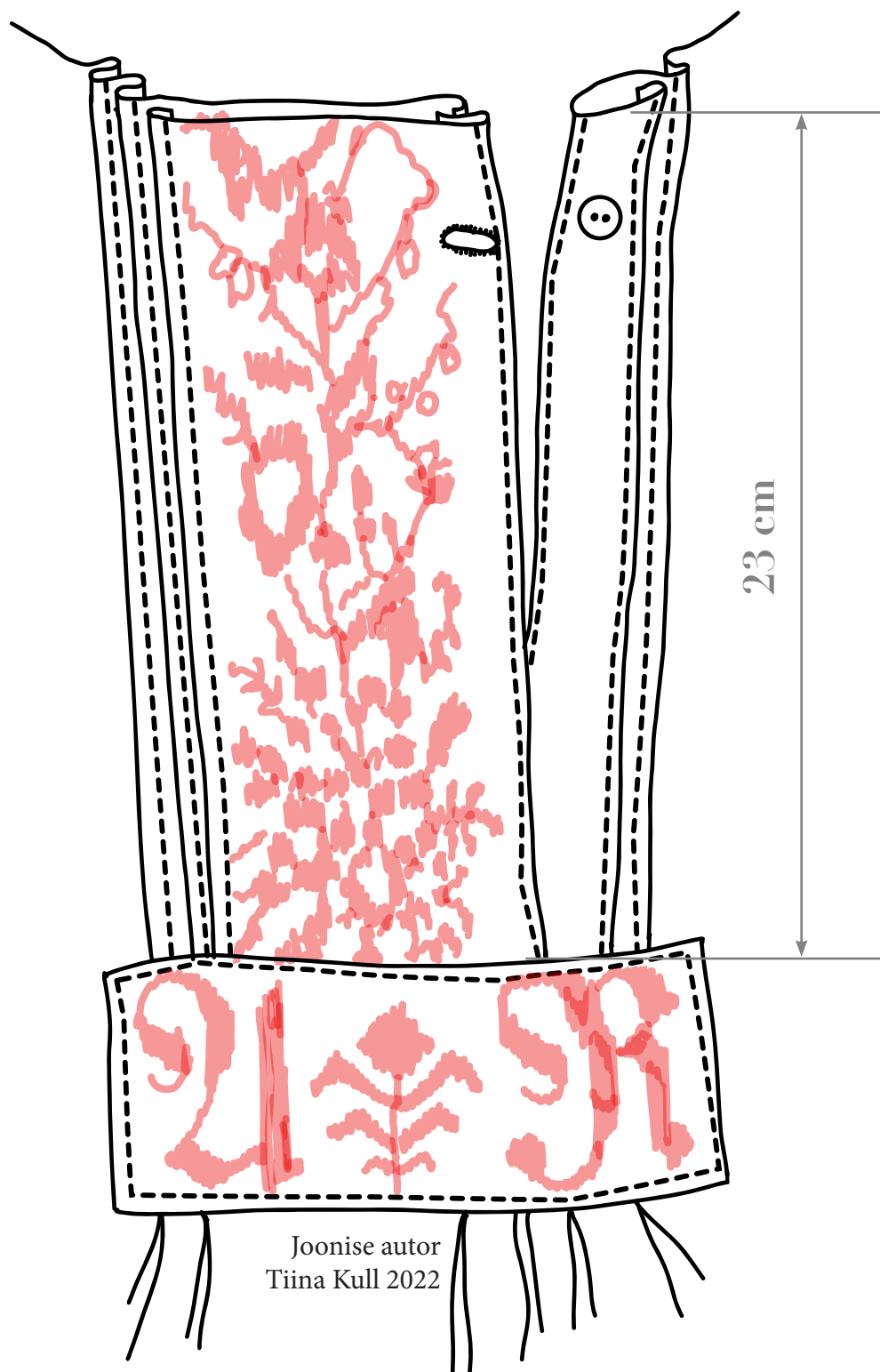
Märjamaa, 1878

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 585:35

Lihula, 1888

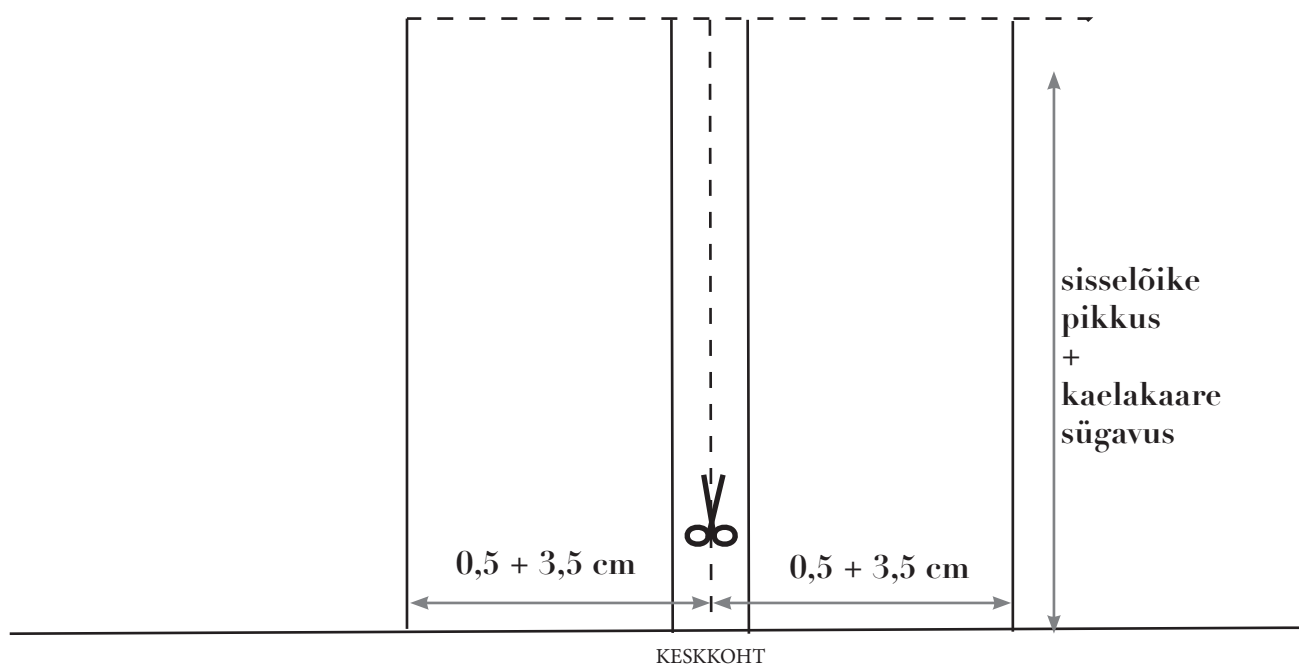
Ette volditud kimbuga nõobiliist

See on nõobiliistu tüüp, kus kinnise alumist osa ei kaeta nabalapiga, sest palistus keeratakse kanga pahemale poolele. Kinnisekonstruktsioon "kaotab" kangast 11,5 cm laiust. Õpetus on loodud 3,5 cm laiuse kinnise tegemiseks. Ette volditud kimbuga nõobiliist esineb kõige vanematel nõobiliistuga särkidel.

1. EELTÖÖD

- Võta kangas ette PAHEM pool üleval ning kaelusepool sinu poole
- Märki kanga keskkohat
- Joonista kõrvaloleva joonise järgi kanga pahemale poolele abi- ja löikejooned, mille pikkus arvuta valemiga: $JOONE\ PIKKUS = KINNISELÕHIKU\ PIKKUS + KAELAKAARE\ SÜGAVUS$

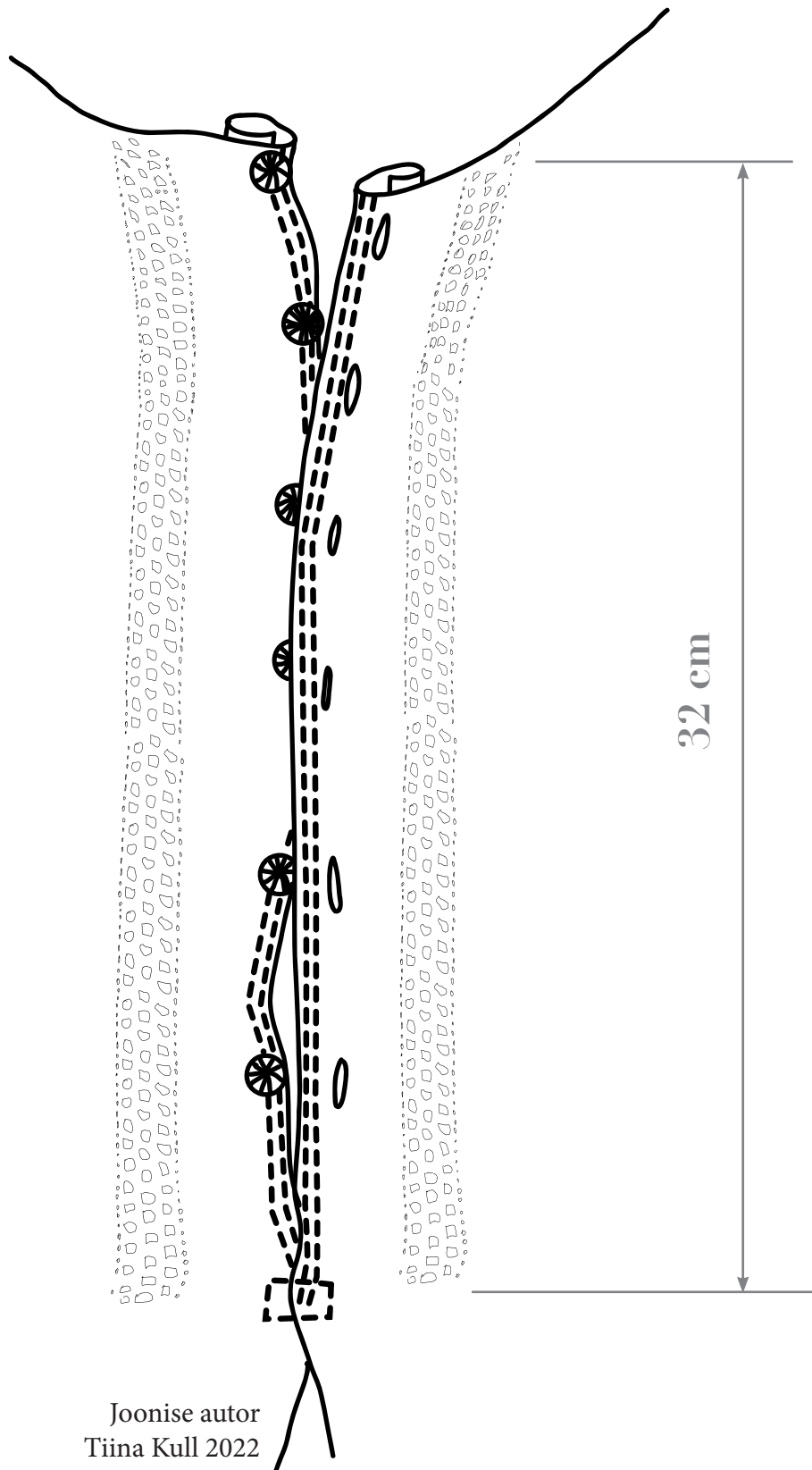

2. KINNIS

- Lõika kinnis mööda löikejoont lahti
- Tee kummalegi kinnisepoolele lai palistus kanga pahemale poolele. Tepi palistuseääred.
- Võta kangas parem pool üleval enda ette ning murra mõlemale poolele kinniseava kangas sama joont mööda nagu palistusäär (tekivad nagu kingapaela sidumise lipsukesed)
- Võta kangavaru ning voldi need keskele üksteise peale
- Kinnita nõöpnõealadega
- Tepi

ERM 13751

Põlva, 1843

Joonise autor
Tiina Kull 2022

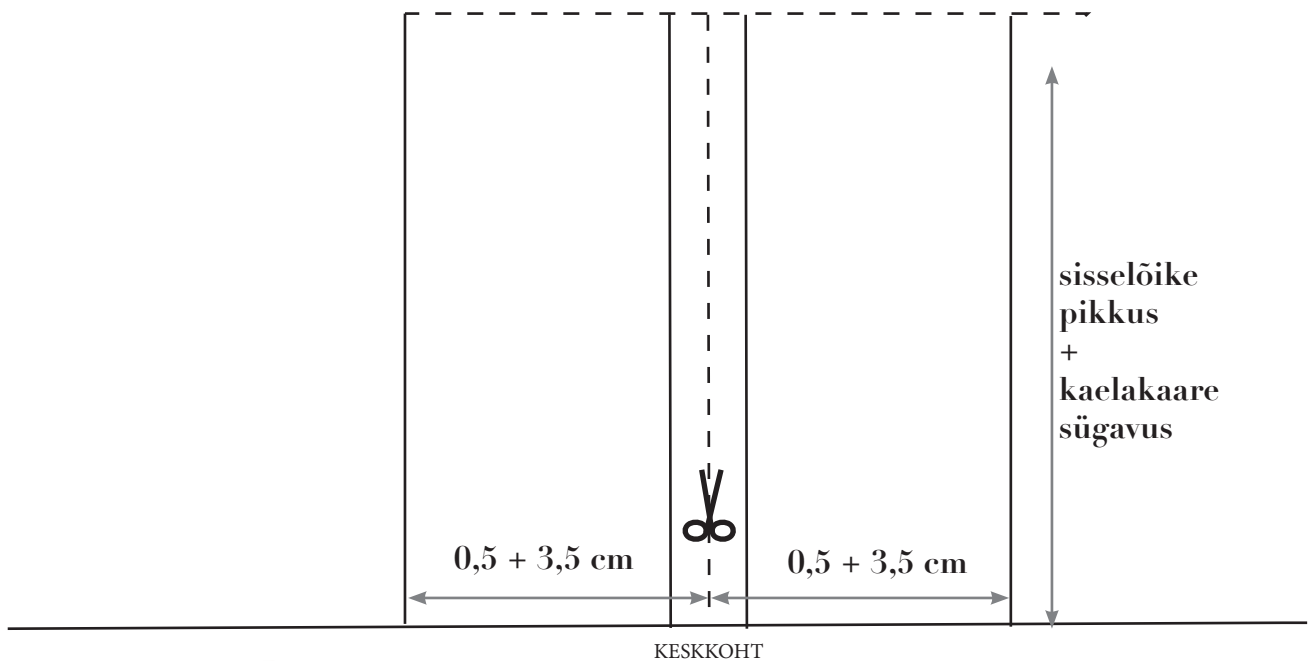
Taha volditud kimbuga nõobiliist

See on nõobiliistu tüüp, kus kinnise alumise osa peab kindlasti katma nabalapiga. Kinnisekonstruktsioon "kaotab" kangast 11,5 cm laiust. Õpetus on loodud 3,5 cm laiuse kinnise tegemiseks. Taha volditud kimbuga nõobiliistu on võimalik teha ka täpselt samamoodi nagu ette volditud kimbuga nõobiliistu. Selleks tuleb töö enne voltimist teistpidi keerata. Siinses juhendis on aga antud selline meetod, kus tööd vahepeal teistpidi keerama ei pea.

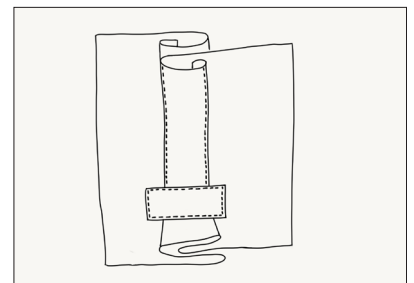
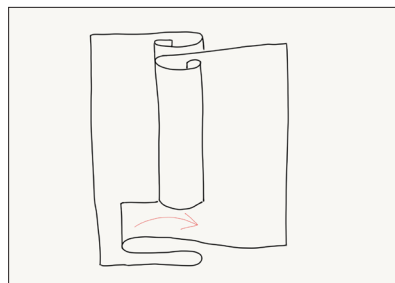
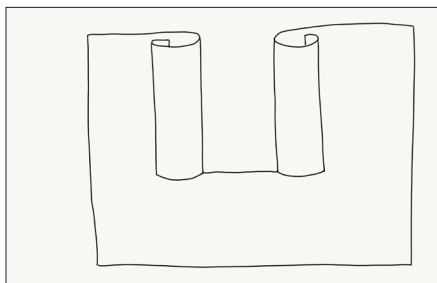
1. EELTÖÖD

- Võta kangas ette PAREM pool üleval ning kaelusepool sinu poole
- Märki kanga keskkoh
- Joonista kõrvaloleva joonise järgi kanga paremale poolele abi- ja lõikejooned, mille pikkus arvuta valemiga: $JOONE\ PIKKUS = KINNISELÕHIKU\ PIKKUS + KAELAKAARE\ SÜGAVUS$

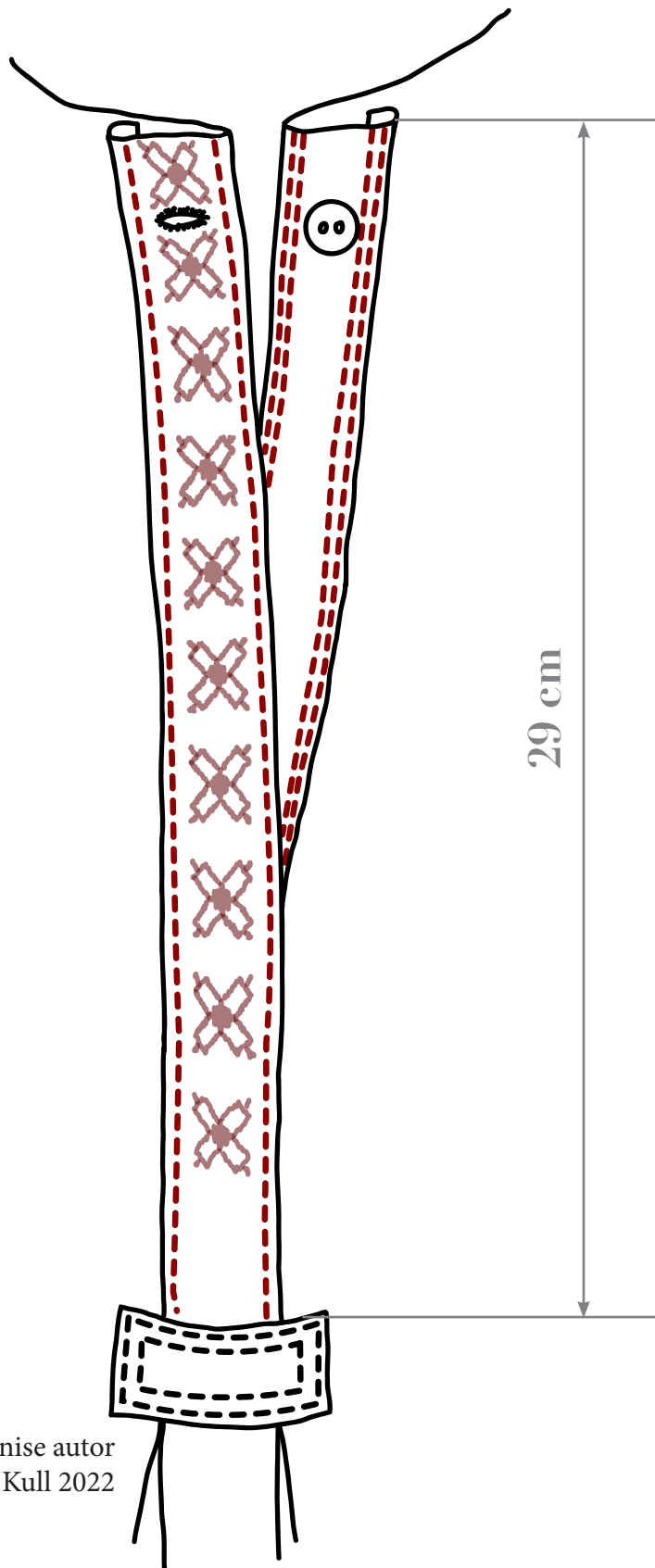
2. KINNIS

- Lõika kinnis mööda lõikejoont lahti
- Tee kummalegi kinnisepoolele lai palistus. Tepi palistuseääred.
- Tõsta liistuservad üksteise peale ning kinnita nõõpnõelte või traagelniidiga
- Võta kangavaru ning voldi alguses terve kimp vasakule
- Nüüd pööra vasakule pööratud kimp pooleks ja murra pool sellest paremale
- Lõika välja ja õmble peale nabalapp

ERM 18444

Helme, 1893

Joonise autor
Tiina Kull 2022

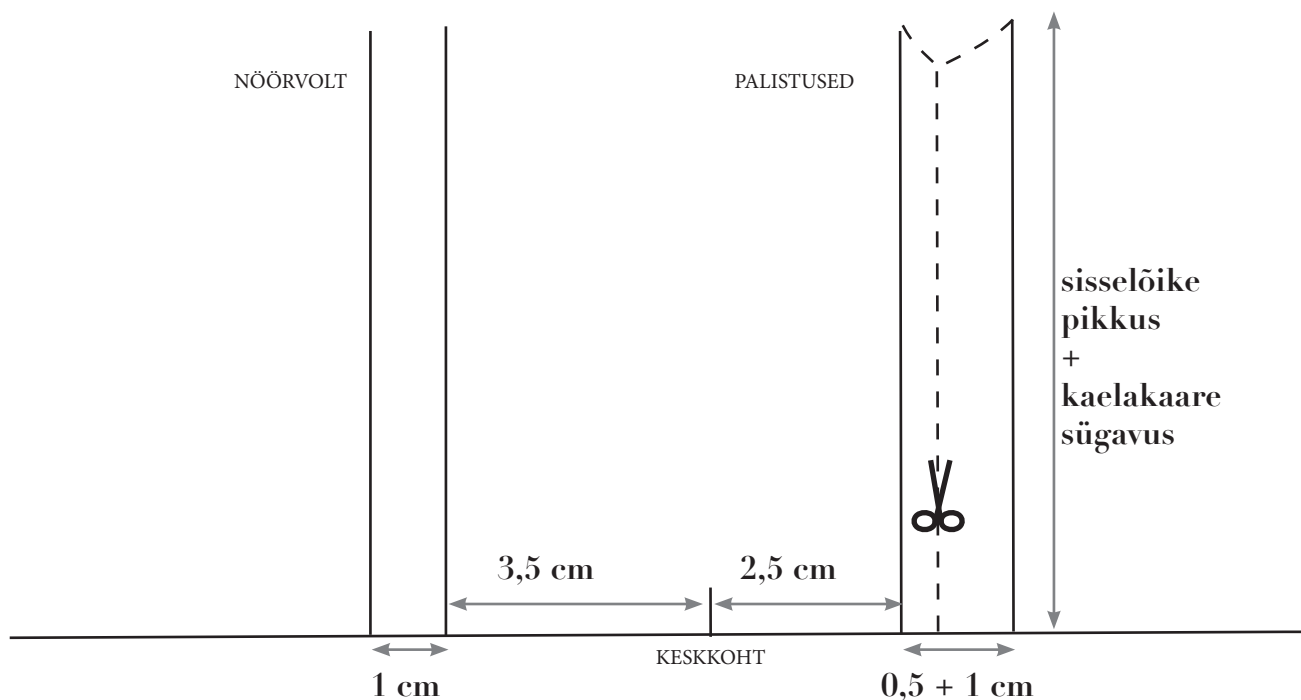
Nöörvoldiga nööbiliist

See on nööbiliistu tüüp, kus ei pea kinnise alumist osa katma nabalapiga, vaid piisab tepingust. Mõnedel originaalsärkidel on nabalapp küll olemas, kuid tihti ei ole kinnisealane siis volditud sellele kinnisele iseloomulikult.

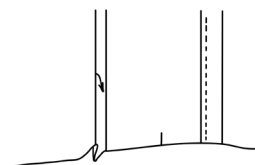
1. EELTÖÖD

- Kõige lihtsam on teha kinnis valmis veel sirgele kangatükile, siis ei pea arvutama, kui palju esitükk keskelt kitamaks läheb ning kaelakaare saab sisse lõigata ümaralt juba valmis kinnisele. Kui sul on siiski vaja tükid enne välja lõigata, siis selles õpetuses läheb kinnisele “kaduma” 9 cm ning liistu laius jääb 3,5 cm
- Võta kangas ette pahem pool üleval ning kaelusepool sinu poole
- Märki tööproovi pahemale poolele keskkohat väikese kriipsukesena
- Joonista kõrvaloleva joonise järgi kanga pahemale poolele abi- ja löikejooned, mille pikkus arvuta valemiga: $JOONE\ PIKKUS = KINNISELÕHIKU\ PIKKUS + KAELAKAARE\ SÜGAVUS$

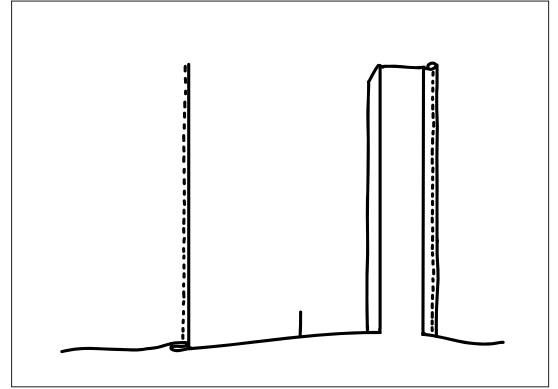
2. NÖÖRVOLT

- Aseta kangas triiklauale pahem pool üles
- Voldi ja triigi keskkohast vasakule jääv volt keskmee suunas:
 - Näpista sirgelt üles kõige vasakpoolsem joon
 - Tõsta ja triigi kinni kõige lähema joone peale
- Tepi kinnipressitud volt kanga paremalt poolt voldiharjast 4mm kauguselt
- Pressi

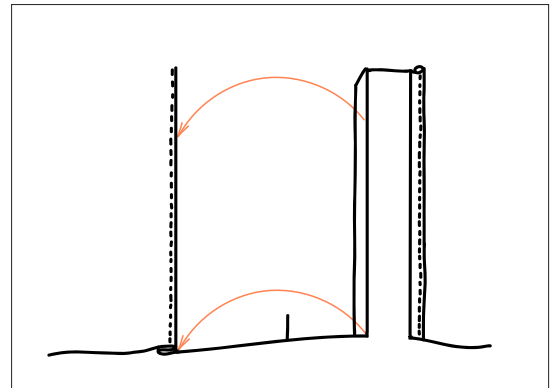
3. PALISTUSED

- Lõika lahti Y-tähe kujuline joon
- Murra ja triigi vasakpoolne äär nii, et murdejoon kulgeb mööda kangale märgitud joont
- Tee paremale kahekordne palistus
 - Pressi parempoolne äär kõigepealt 0,5 cm laiuselt jooneni
 - Murra edasi, nii et murdejoon jääb kangale märgitud joonele
 - Palista 4mm kauguselt äärest
- Pressi
- Pööra kangatüki parem pool peale ning pressi ülemine väike kolmnurkne osa kanga paremale poolele

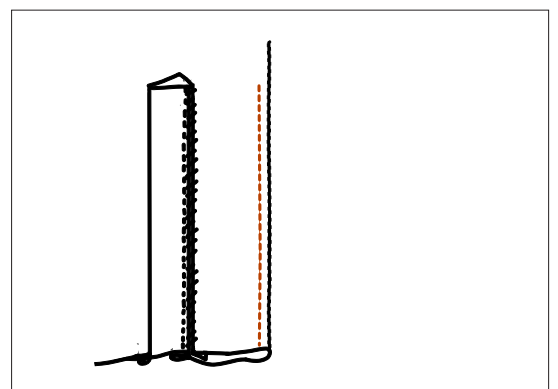
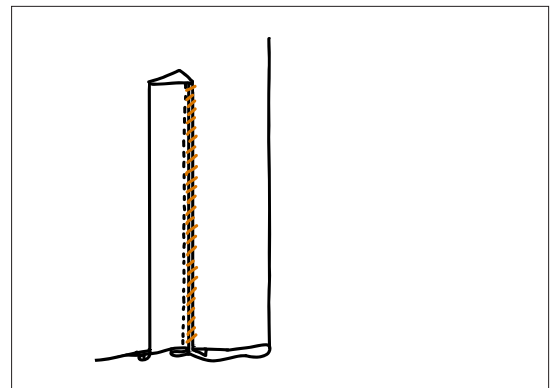
4. VOLTIMINE

- Aseta kangatükk jälle lauale nii, et pahem pool on peal ning kinnis enda poole
- Haara kangatüki paremast servast ning voldi ta vasakule poolele nii, et kinnisepilust näed esimesena õmmeldud voldi õmblust. (vt joonis)
- Säti voldi õmblus ja kinnisepilu parempoolne äär täpselt kõrvuti
- Pressi
- Õmble käsitsi üleloomispistetega voldi õmbluse ja kinnisepilu äär omavahel kokku (vt joonis)
- Pressi
- Tepi tekkinud murdeäär 15cm ulatuses 4mm servast kinni (vt joonis)

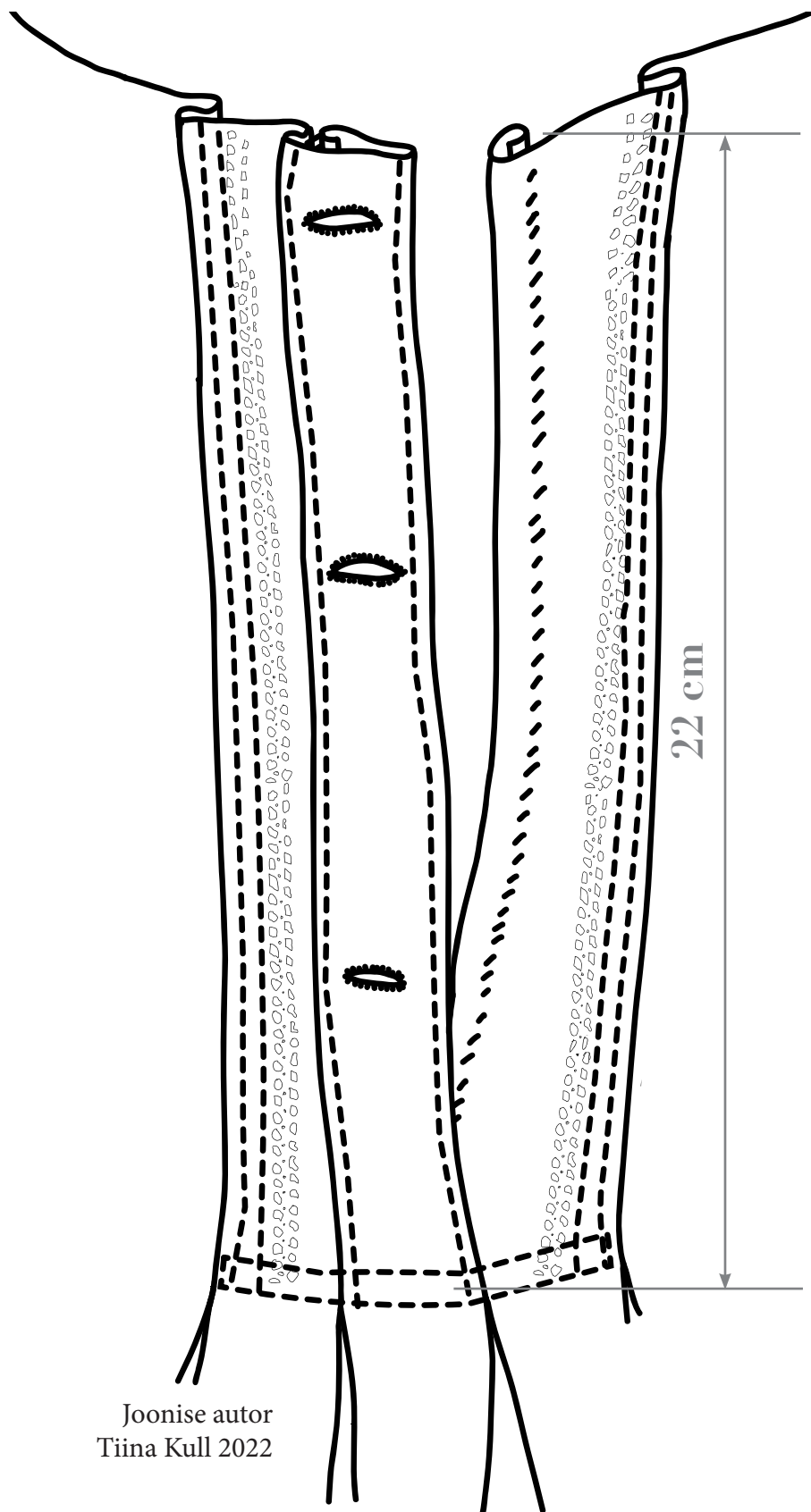
4. VIIMISTLUS

- Pööra kinnis lahti nii, et nõopauguliist ja nõobiliist oleksid täpselt kohakuti
- Pressi
- Tepi paremalt poolt kinnise alumisele osale ristkülik
- Pressi kogu tööproov

ERM 2149

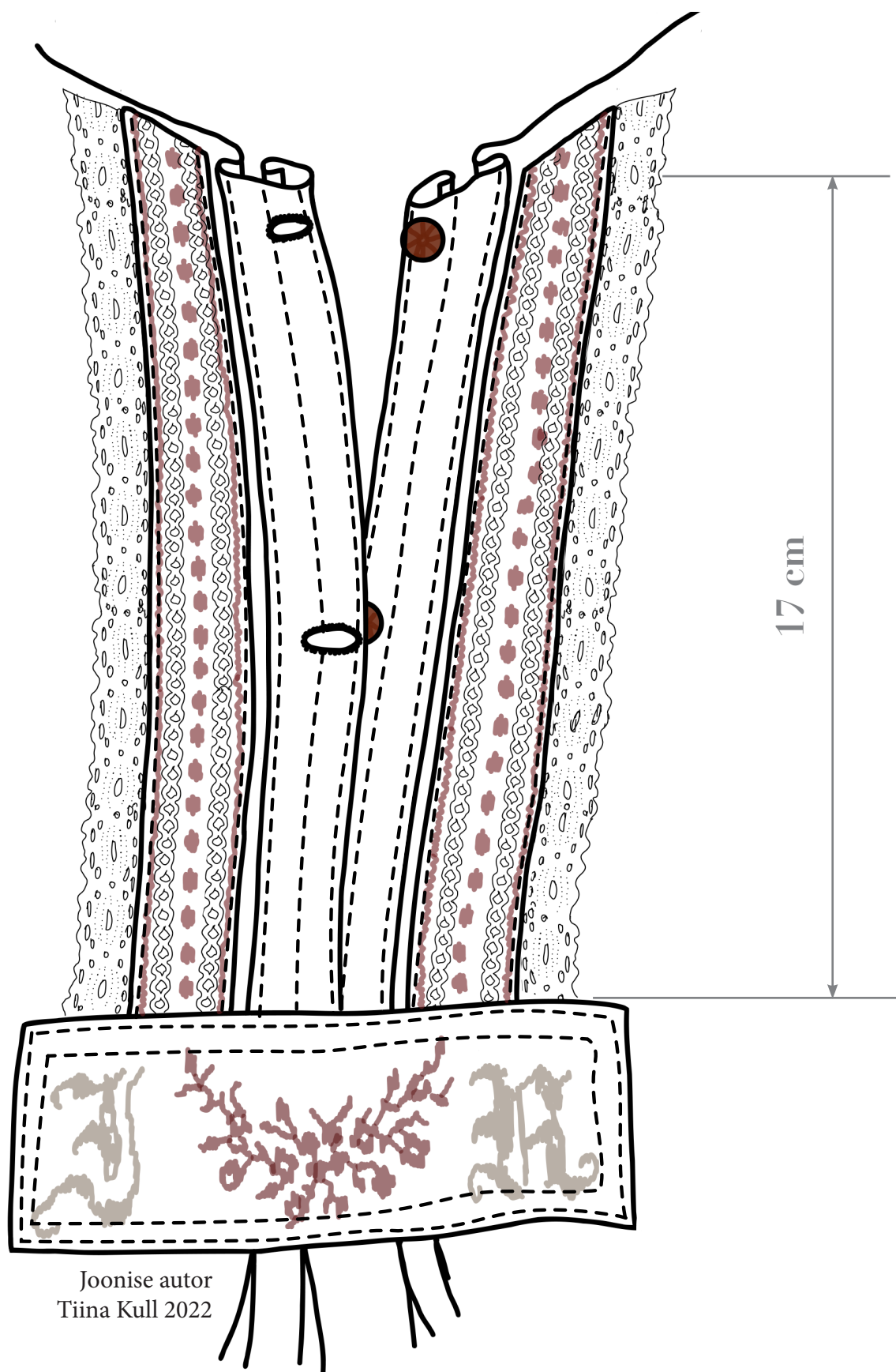
Laiuse, 1850

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 554:39

Muhu, 1914

Joonise autor
Tiina Kull 2022

Rinnalapiga nööbiliistud

ja

**Rinnalapi ning nabalapiga
nööbiliistud**

ERM A 681:62

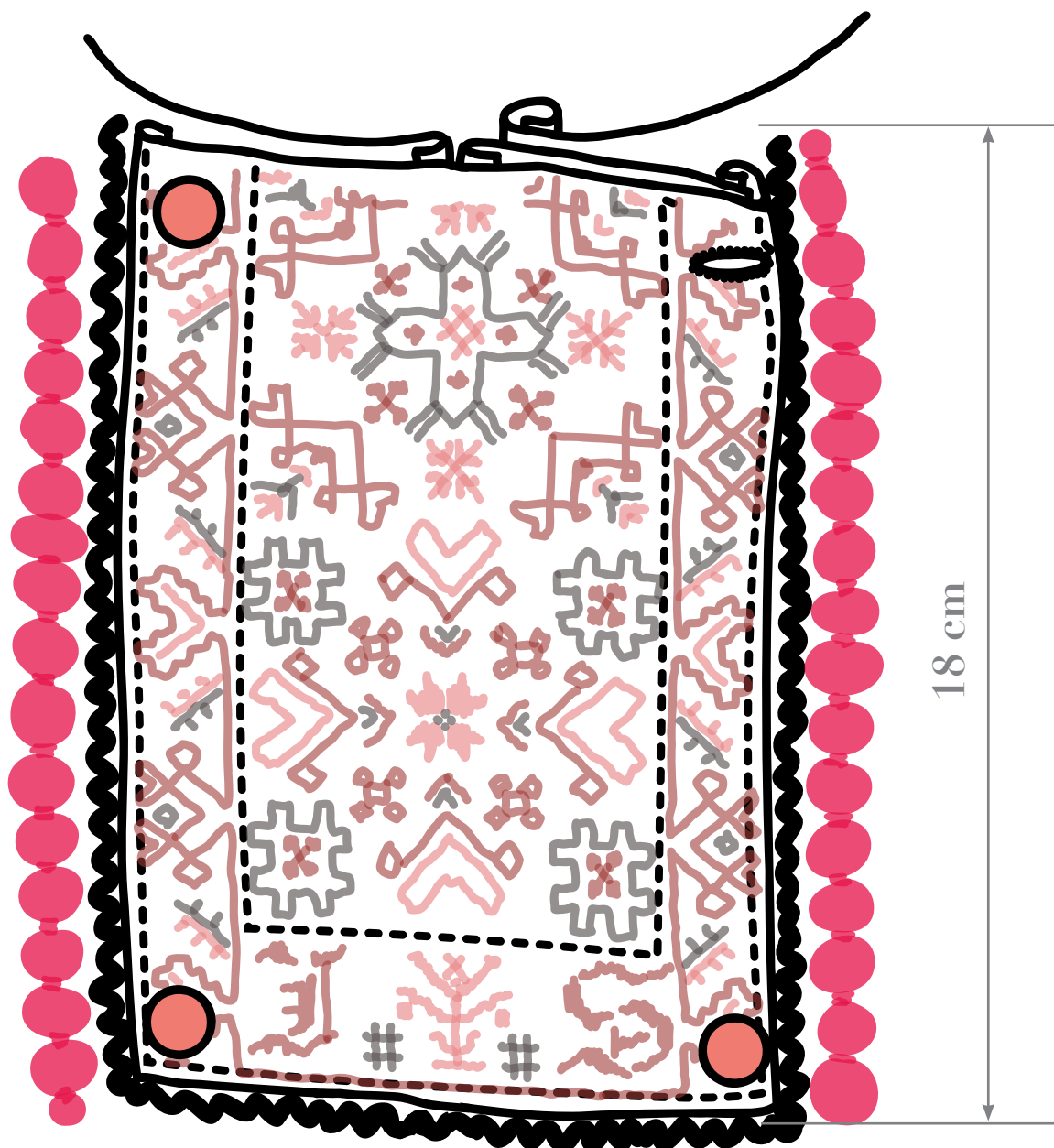
Lihula, 1910

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 328:4

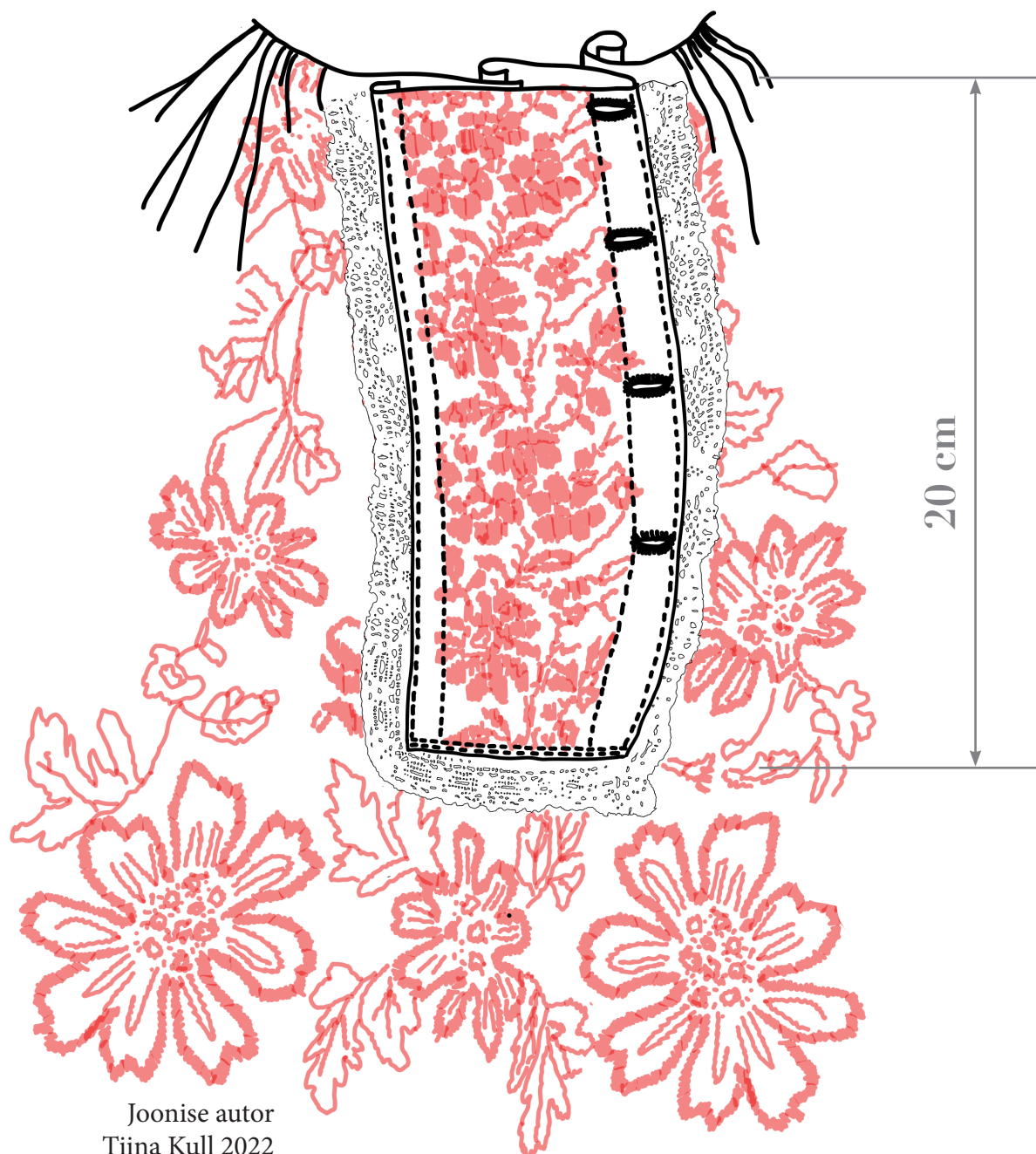
Muhu, 1909

Joonise autor Tiina Kull 2022

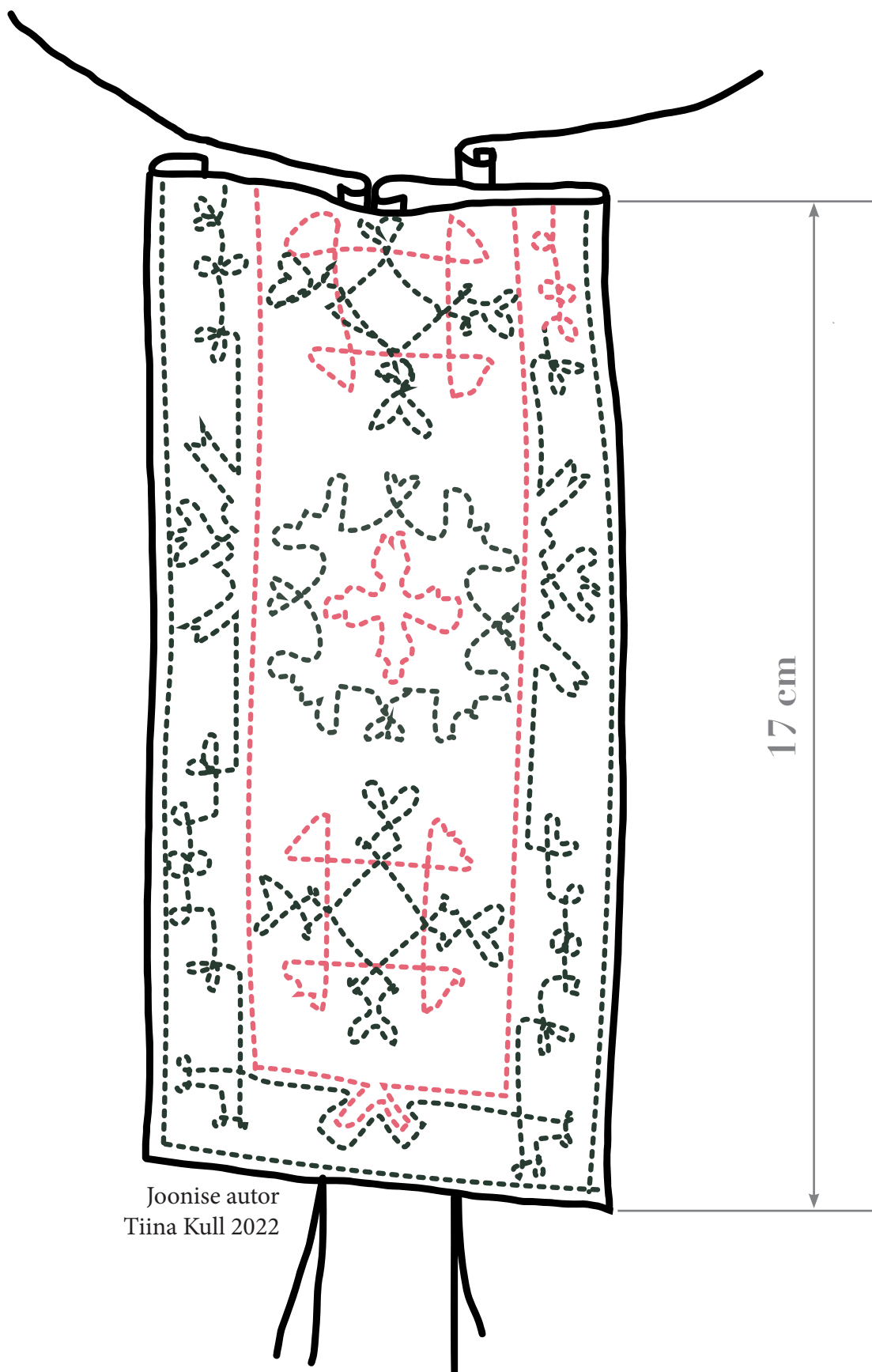
ERM A 698:97

Lihula, aeg ?

ERM 4819

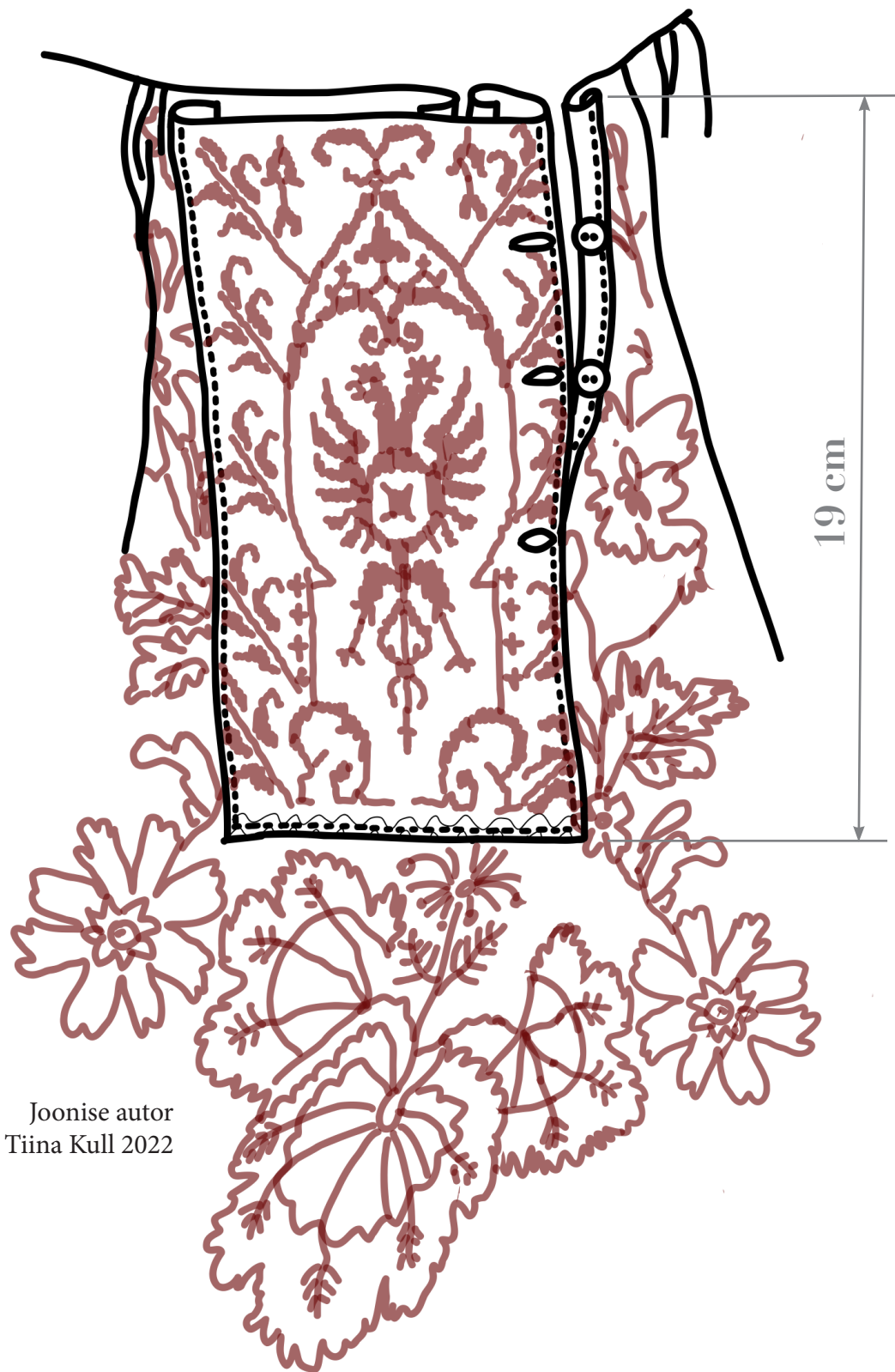
Muhu, 1912

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 661:236

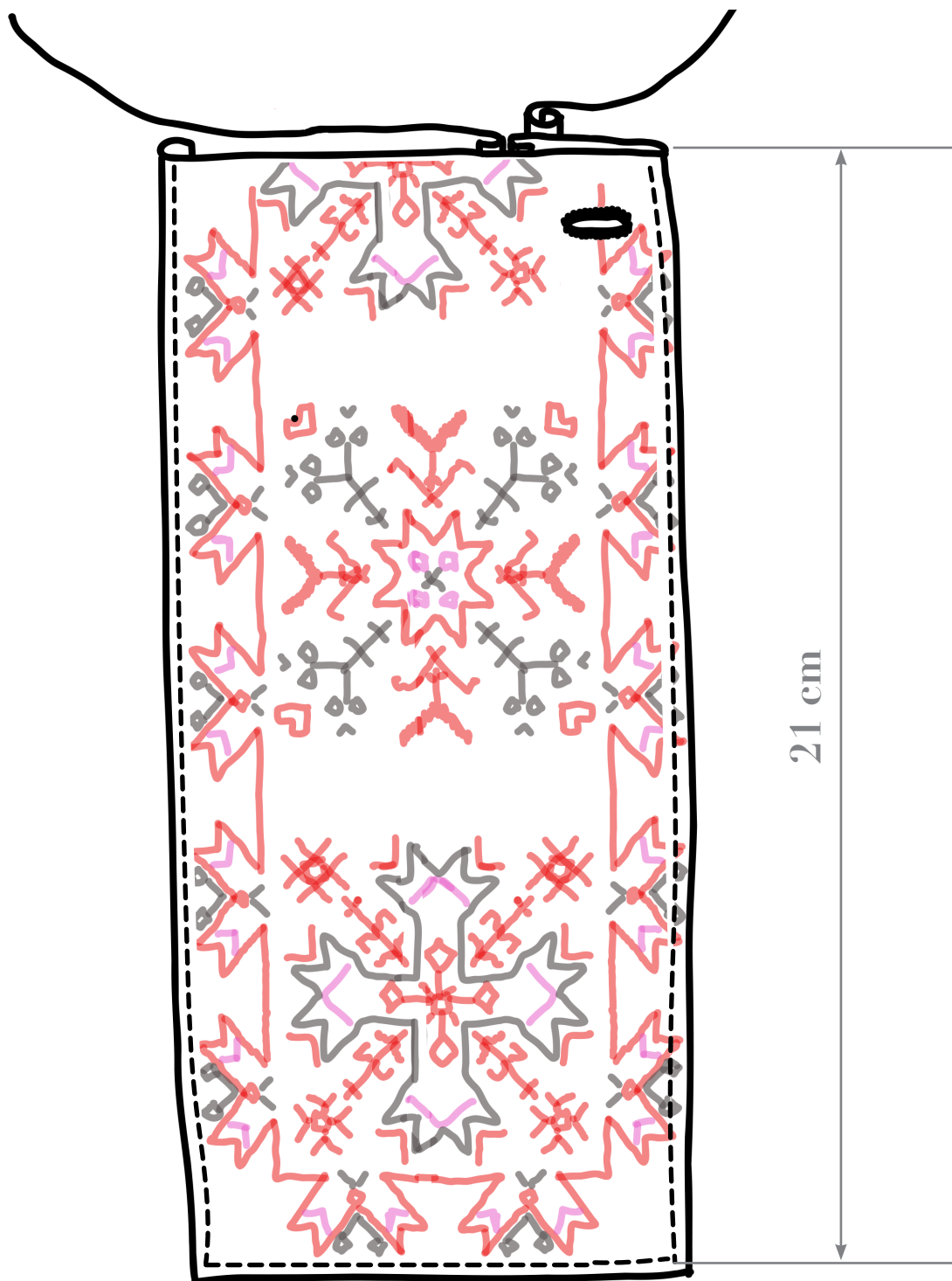
Lihula, 1900

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM 2757

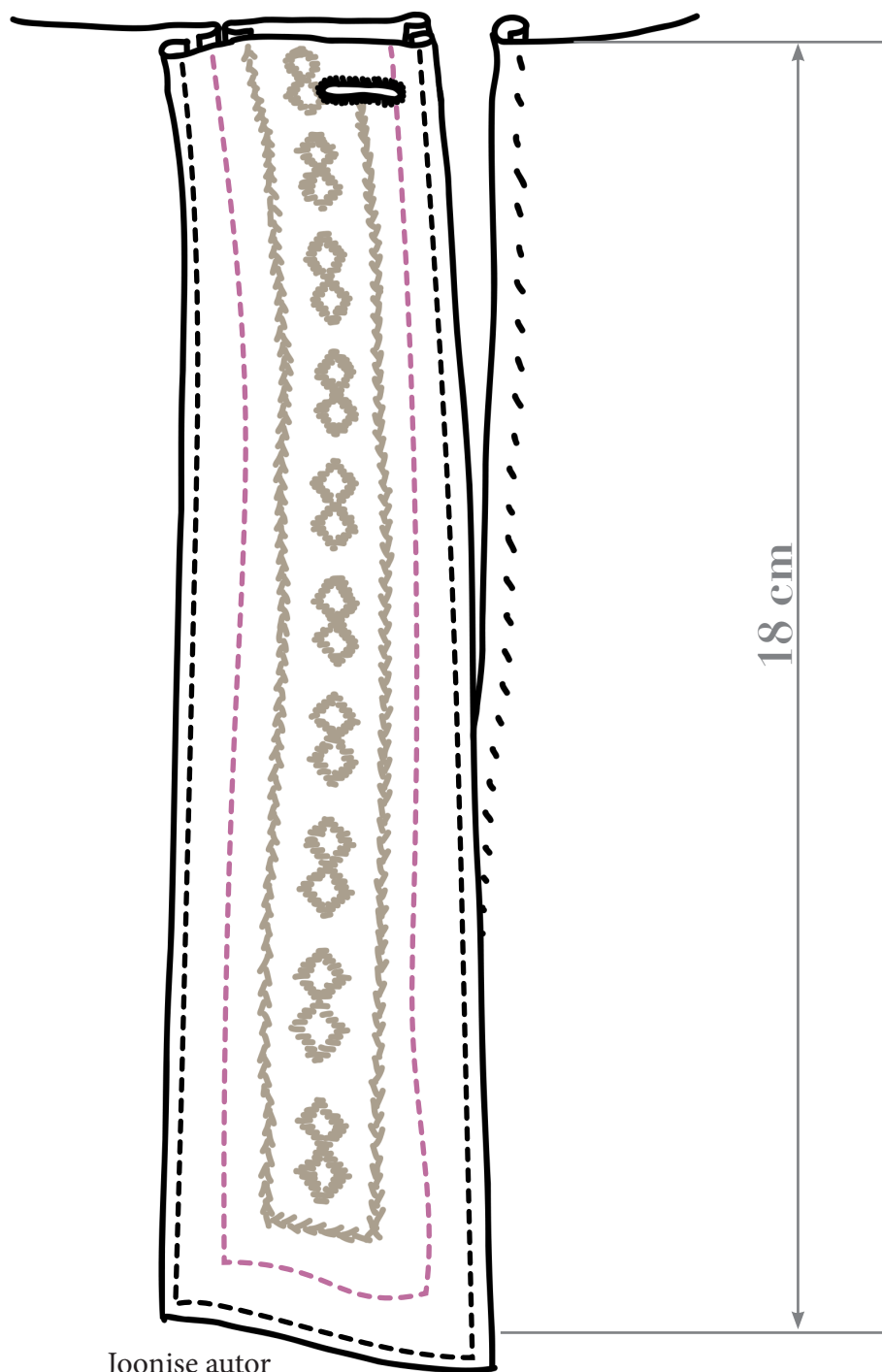
Muhu, 1911

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 615:39

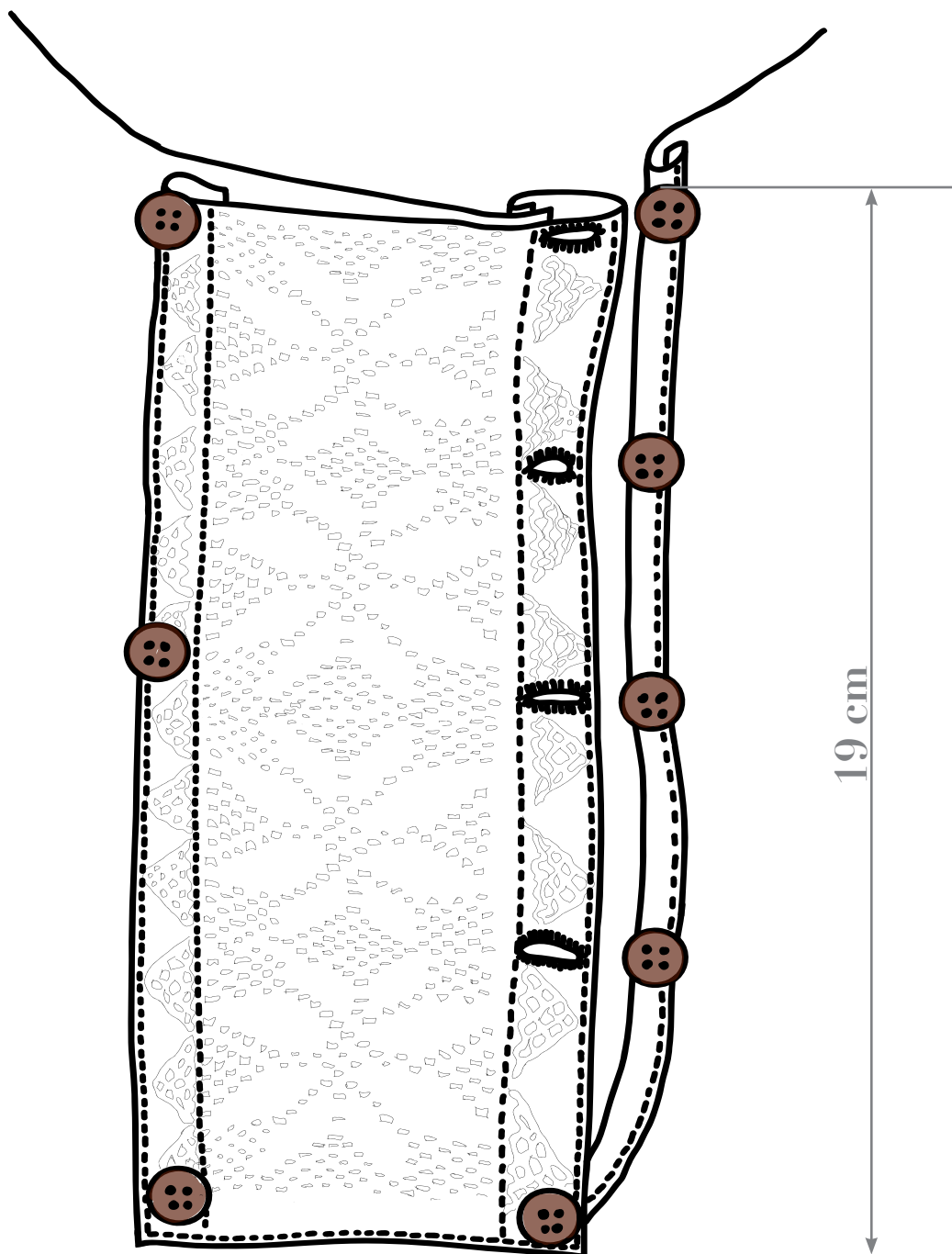
Muhu, 1880

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 698:26

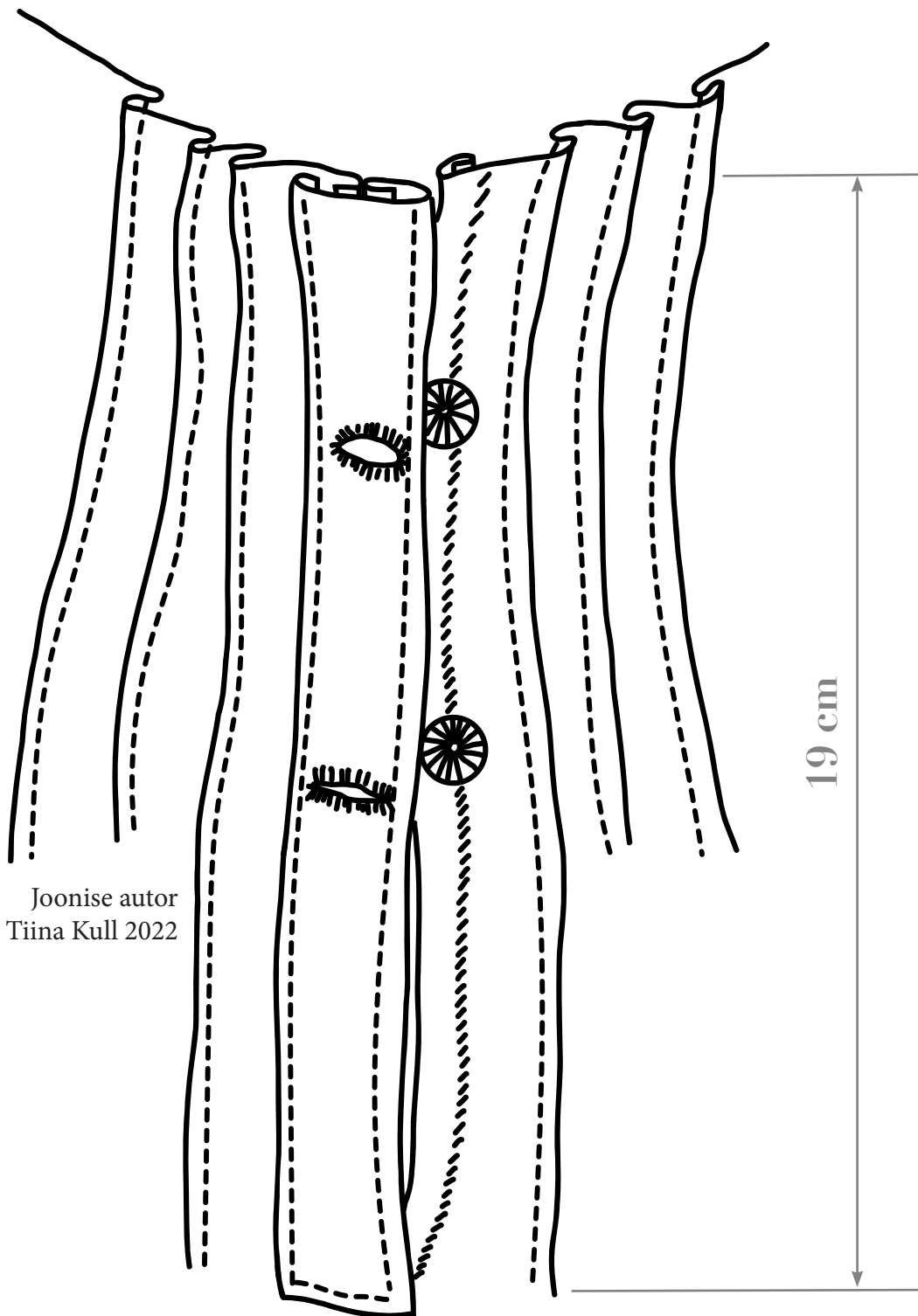
Hanila, 11866

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 621:60

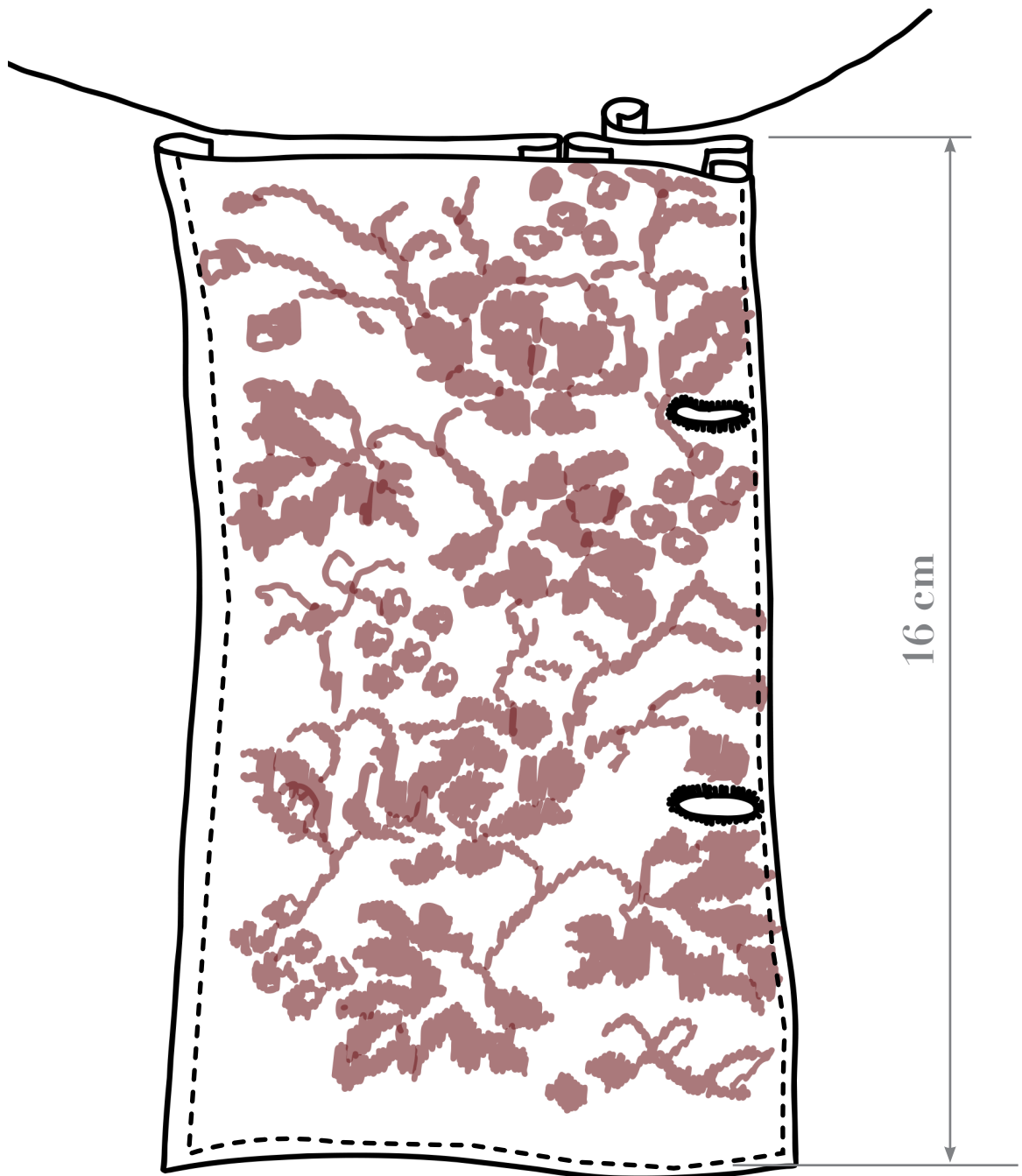
Karuse, 1900

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM 634:40

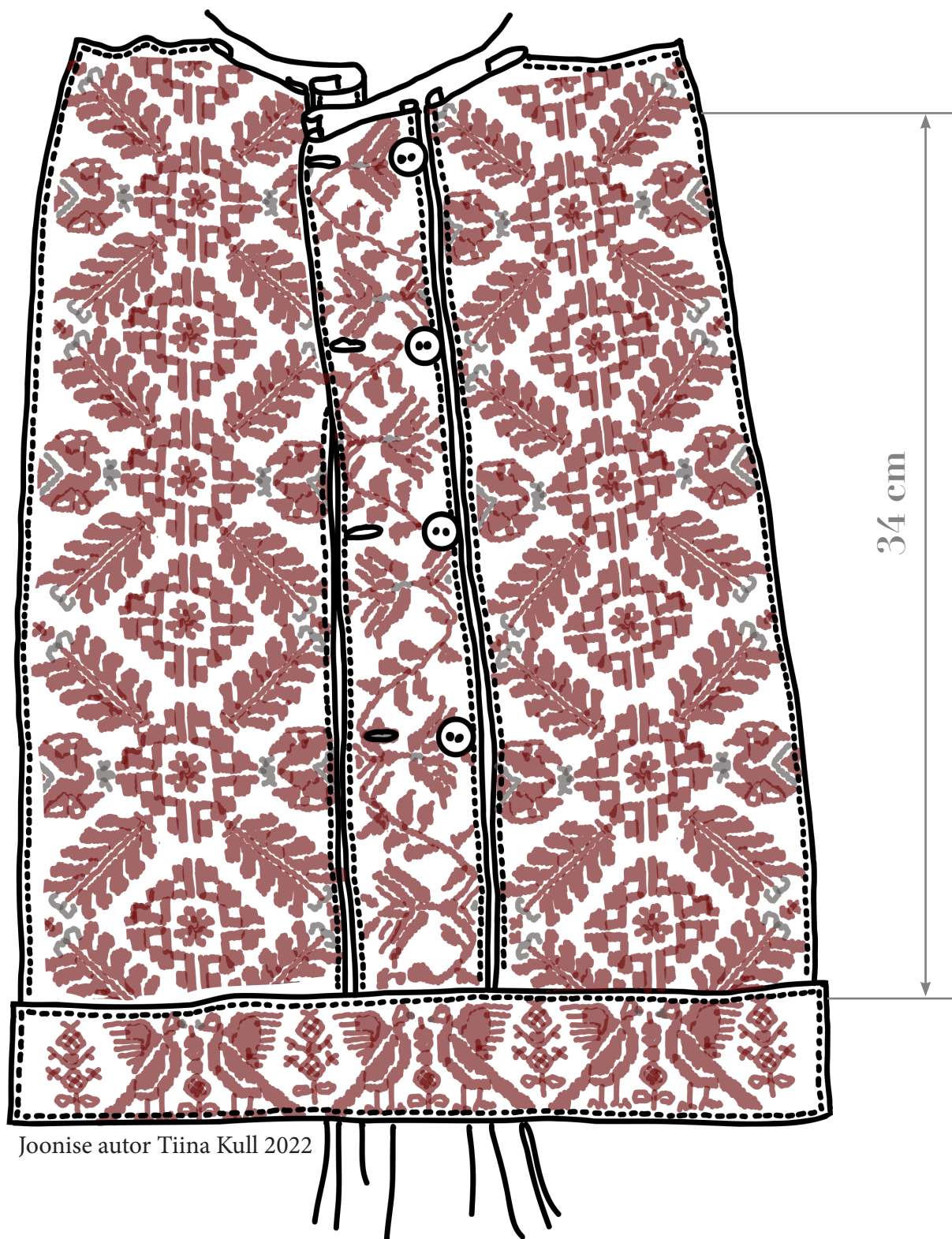
Kirbla, 1920

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 634:133

Kirbla, 1903

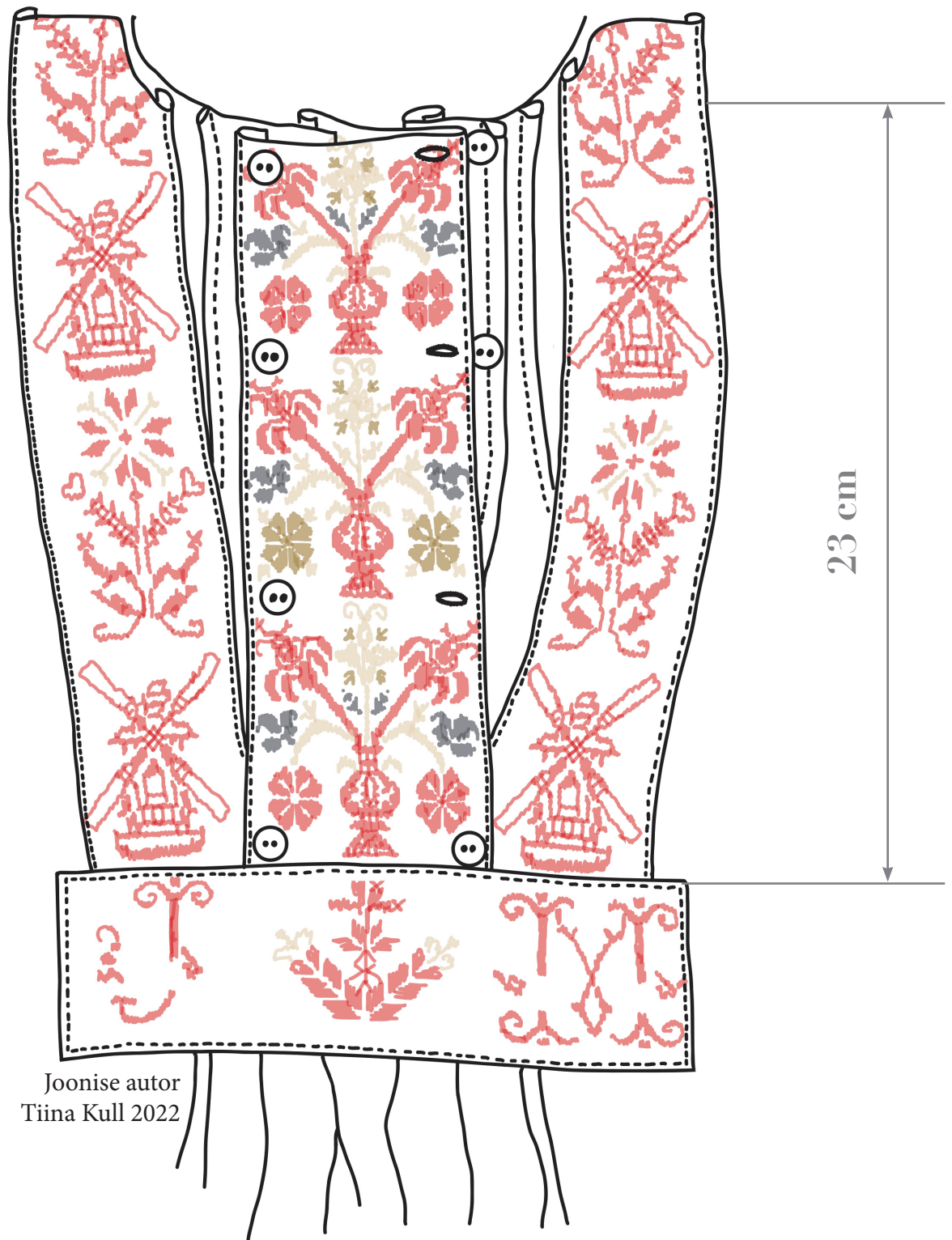

Joonise autor Tiina Kull 2022

Nõobiliistuga särgikinnis on joonistatud proportsioonis ning mõõtkavana on antud valmis särgikinnise sisselõike sügavus.

ERM 745:53

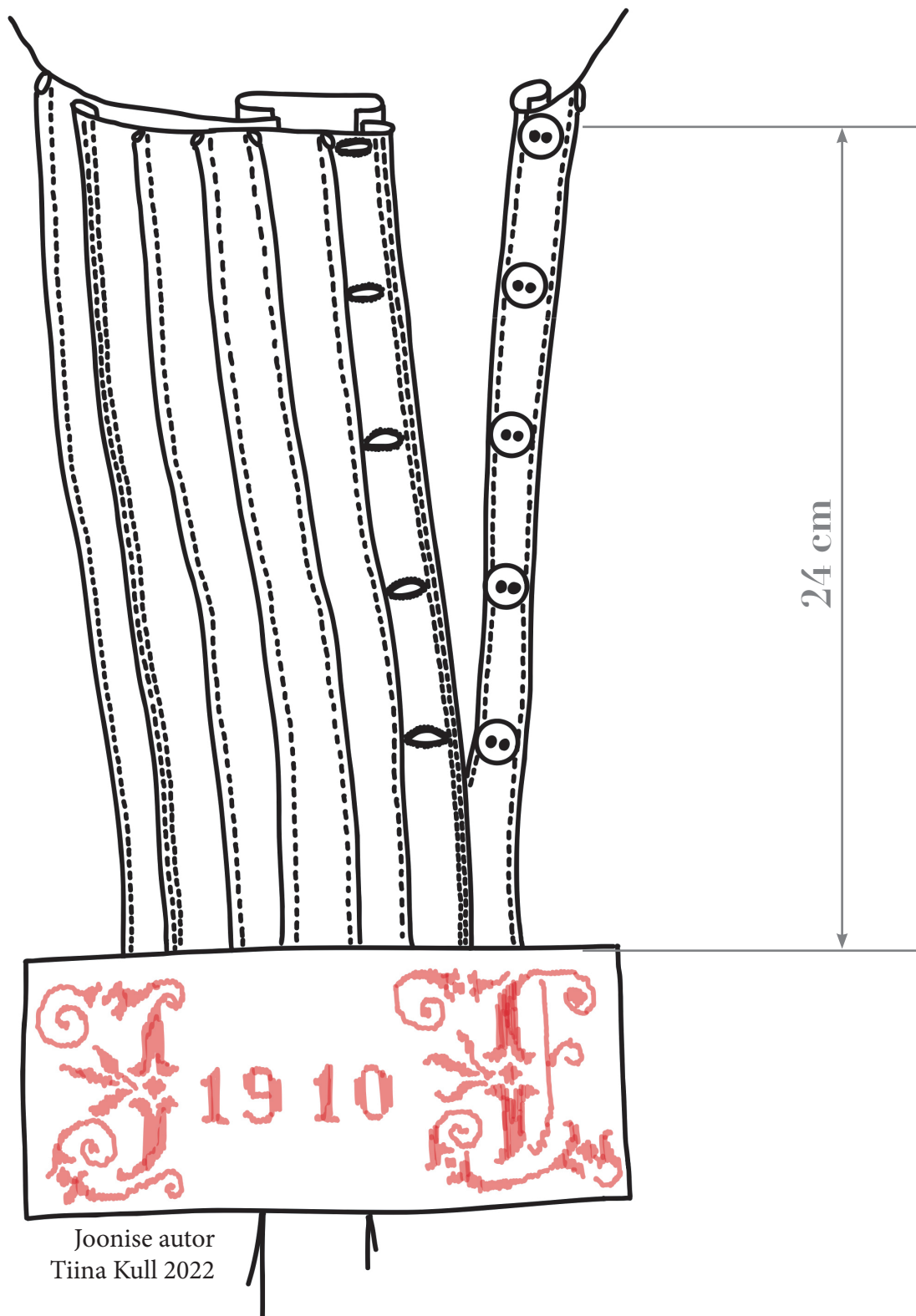
Muhu, 1903

Nõobiliistuga särgikinnis on joonistatud proportsioonis ning mõõtkavana on antud valmis särgikinnise sisselõike sügavus.

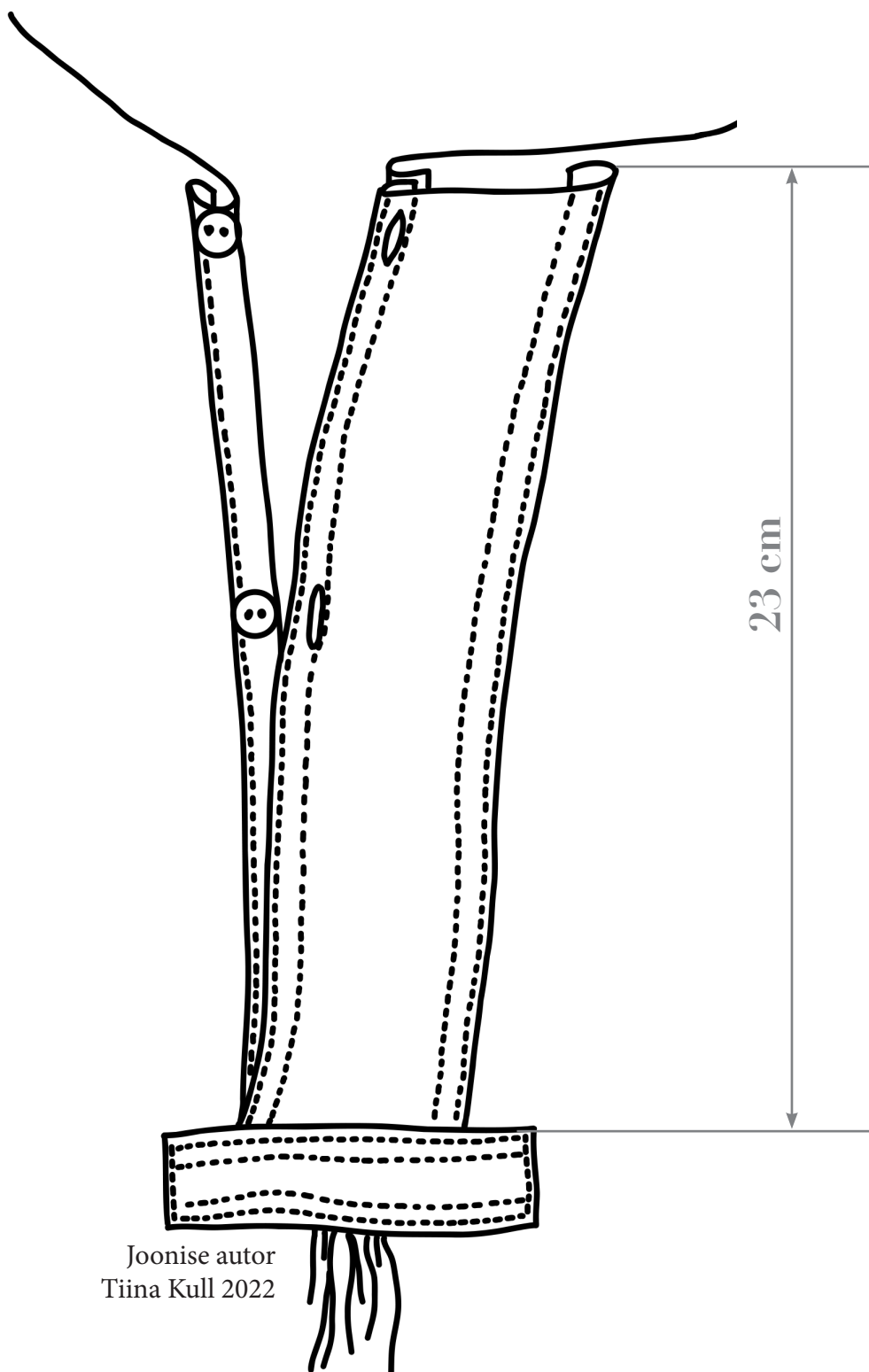
ERM A 681:112

Muhu, 1910

ERM A 716:102

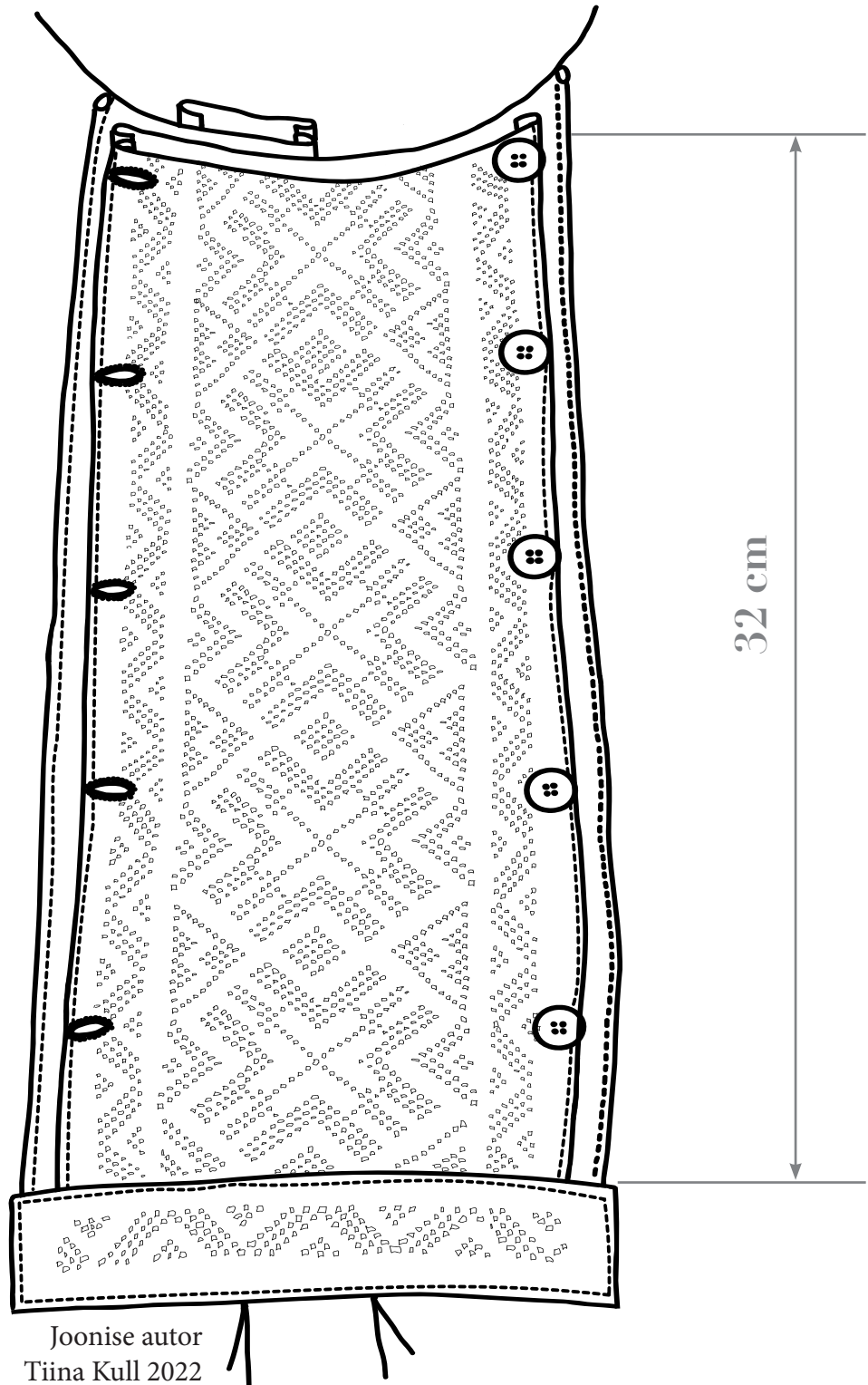
Kirbla, aeg ?

Joonise autor
Tiina Kull 2022

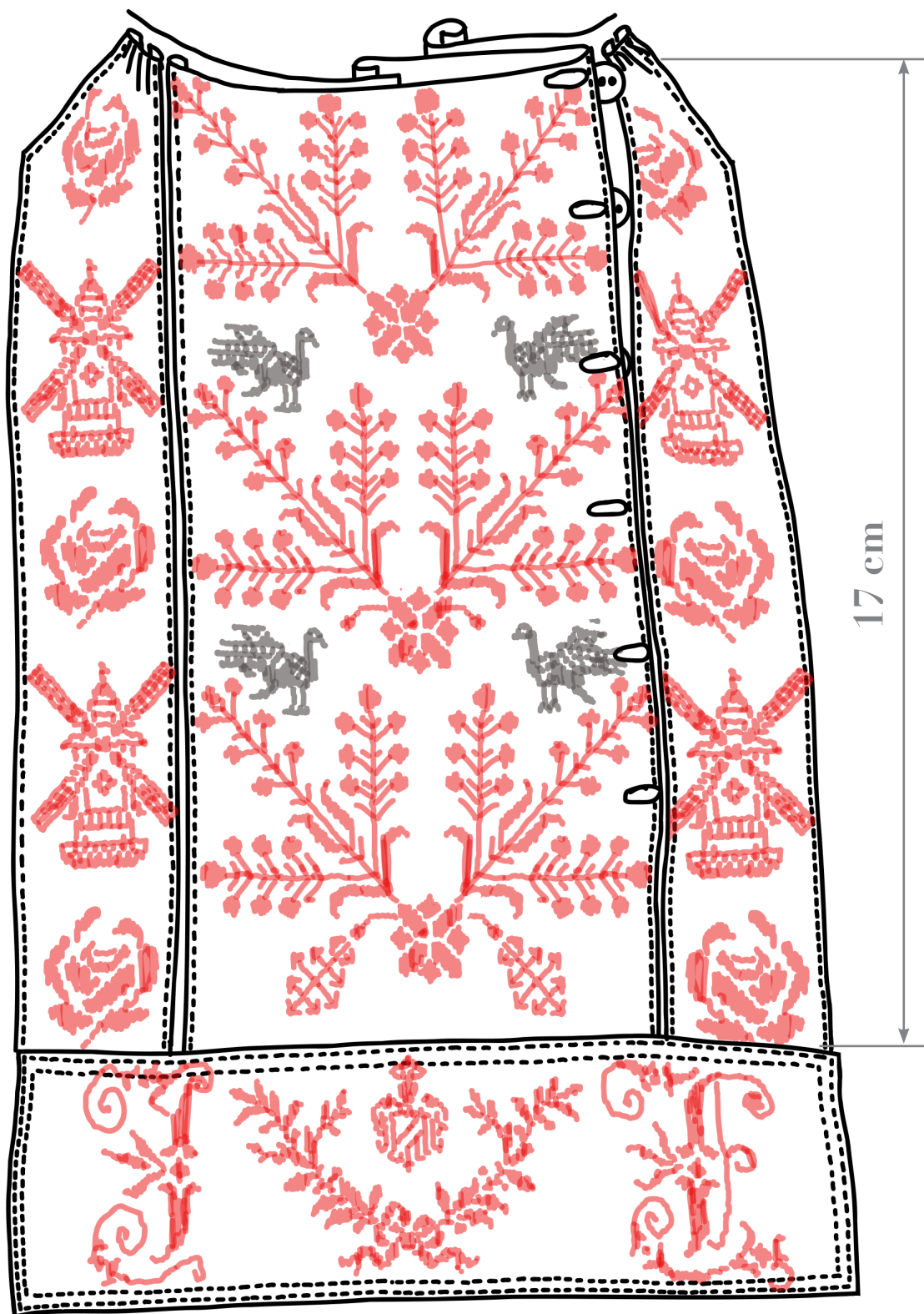
ERM A 681:61

Lihula, 1890

ERM 4819

Muhu, 1912

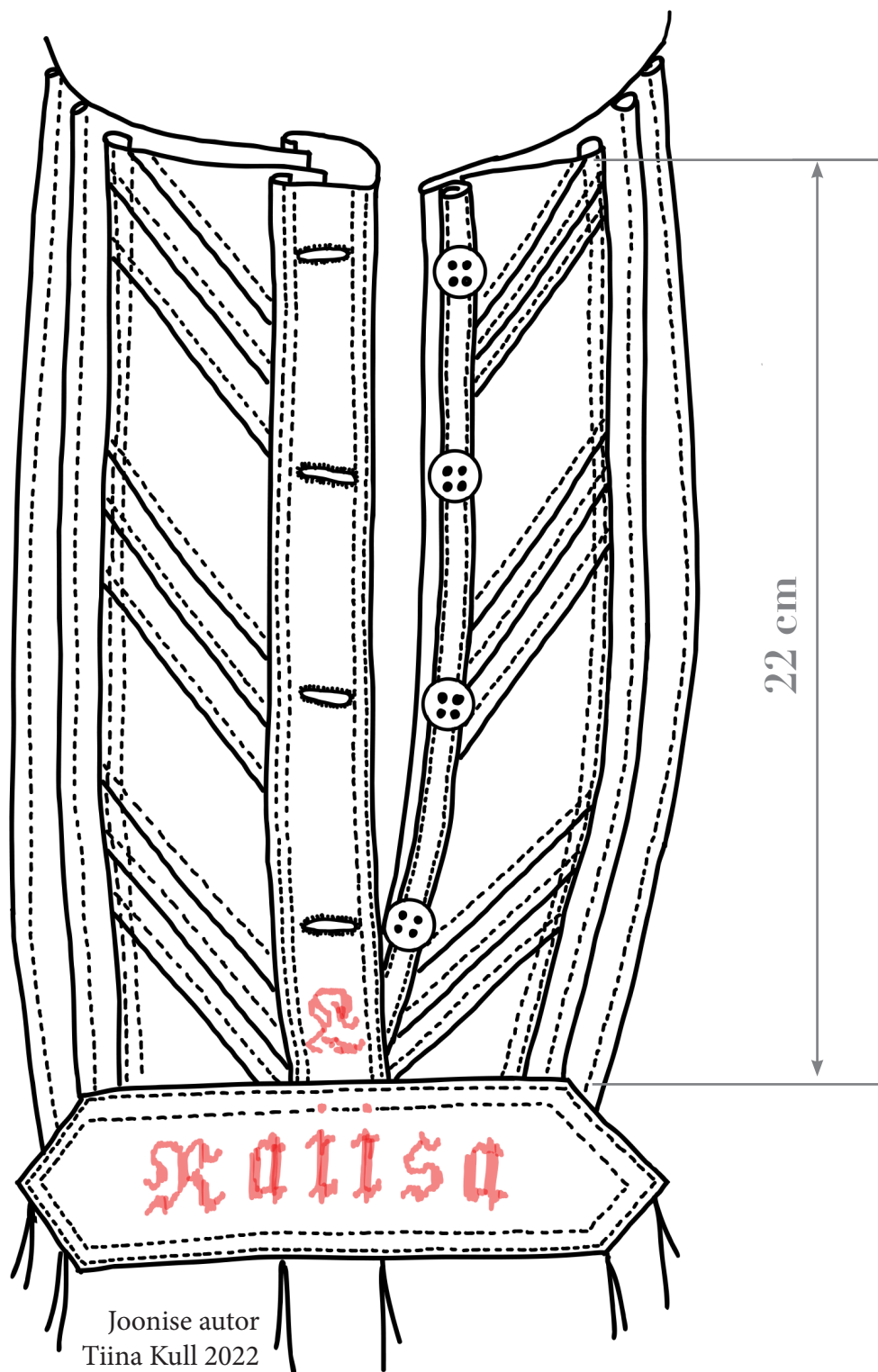

Joonise autor Tiina Kull 2022

Nööbiliistuga särgikinnis on joonistatud proportsioonis ning mõõtkavana on antud valmis särgikinnise sisselõike sügavus.

ERM A 681:191

Muhu, aeg ?

ERM A 633:89

Muhu, 1903

Joonise autor Tiina Kull 2022

ERM A 634:21

Kirbla, aeg ?

Joonise autor
Tiina Kull 2022

ERM A 661:231

Lihula, 1912

Joonise autor
Tiina Kull 2022

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

Tiina Kull,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Nöobiliistuga rahvarõivasärgid Eestis. Pärandtehnoloogiline uurimus esikinnise konstruktsioonidest,

mille juhendaja on

Inna Raud,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Tiina Kull

18.05.2022